

UTBYTTE?

- en studie av det argentinske byttenettverkets politiske prosjekt

Siri Maria Midré

Hovedfagsoppgave i samfunnsgeografi

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Universitetet i Oslo

Mai 2005

UTBYTTE?

**- en studie av det argentinske byttenettverkets politiske
prosjekt**

Siri Maria Midré

Hovedfagsoppgave i samfunnsgeografi

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Universitetet i Oslo

Mai 2005

**Forsideillustrasjon: Demonstrasjon utenfor kongressen i Buenos Aires,
desember 2001. Ødevold©2005**

No puedo
quedarme sentado.
Hasta luego.
Mañana nos veremos.
Hoy tengo muchas
batallas que vencer.
Hoy tengo muchas sombras
que herir y terminar.
Hoy no puedo
estar contigo, debo
cumplir mi obligación de luz:
ir y venir por las calles
las casas y los hombres
destruyendo
la oscuridad.
Yo debo repartirme
hasta que todo sea día,
hasta que todo sea claridad
y alegría en la tierra.

Pablo Neruda
Oda a la claridad

Jeg kan ikke
bli sittende.
På gjensyn.
Vi sees i morgen.
I dag må jeg seire
i viktige slag.
I dag må jeg bryte ned
mange skygger.
I dag kan jeg ikke
være sammen med deg, jeg må
oppfylle lysets forpliktelse:
gå rundt i gatene
husene og menneskene
mens jeg river ned
mørket.
Jeg må komme i gang
inntil det blir dag
inntil det blir lyst
og glede på jorden.

Egen fri, men trofast, oversettelse av Nerudas dikt.
Dette er ikke et forsøk på gjendikting, men et forsøk
på å gjengi budskapet i diktet for dem som ikke snakker spansk.
(Det er meg ikke bekjent at noen norske diktere har gjendiktet dette.)

Forord

Jeg har mange å takke for å ha gjennomført dette prosjektet. Min interesse for Argentina startet allerede som elleveåring da hele familien bosatte seg der, samtidig som Menem entret Casa Rosada. Ti år etterpå reiste jeg tilbake og studerte samfunnsgeografi ved Universidad de Buenos Aires. Studiene la grunnlaget for min interesse for faget, i tillegg til at jeg knyttet kontakter som ble svært viktige for gjennomføringen av feltarbeidet høsten 2003. Uten mine venner ved Facultad de Filosofía y Letras hadde ikke oppholdet blitt like innholdsrikt. Takk til Estéban, Adrian, "El peine", Lucas, "El chaqueño", Ana, Maya, David, Hernán og alle de andre geografene for innholdsrike diskusjoner og vennskap. Fremfor alt takk til min gode venninne Natalia. Takk til Silvana for fint bofellesskap, og ikke minst Raquel for å gi meg husrom og del i sitt heftige samfunnsengasjement. Familien Conde fortjener også en takk for vennskap gjennom femten år og for alltid å åpne sitt hjem for meg.

Jeg vil takke alle mine informanter for å dele sin tid og erfaringer med meg. Spesiell takk til Luis Laporte som alltid fant tid til intervjuer og som delte sine egne arbeider med meg. "Los Fundadores" fortjener også en stor takk for å inkludere meg i sine tanker og visjoner i en tid med sterkt press. I Jujuy bidro Mirta Callejo og hennes familie til at jeg kunne delta på byttemarkeder og få tilgang til deres private arkiver. I Buenos Aires ønsket Adriana meg velkommen, uke etter uke, til Nodo Reactivación. Stéphanie fra Paris ble en god venninne og viktig faglig samarbeidspartner med sin filosofiske tilnærming til bytteringsproblematikk. Sosiologene Laura Golbert og Inés Gonzalez Bombal ga meg nyttig innsikt i argentinske intellektuelle debatter og delte egne arbeider med meg.

Blindern hadde vært et kjedelig sted uten alle gode studiekamerater. Spesielt vil jeg takke Marit Wilhelmsen, Inga Gudrun Hyrve, Anders Underthun, Jenny Kosberg Skagestad, Ann Cecilie Bergene, David Christoffer Lier og Espen Unneberg for interessante og morsomme stunder.

Jeg vil gi en stor takk til Kristian Stokke for god og konstruktiv veiledning. Takk til Jan Hesselberg for alltid å stille opp. Georges Midré fortjener en stor takk for besøk i felten, for stadig lesing av manuskripter, og for på et tidlig stadium gjøre meg oppmerksom på min "pseudovitenskapelige sjargong". Takk til Marianne Dahl for hennes språklige ekspertise, Marte Vold for forsiden og Nina Hesselberg for korrekturlesing. Morten og Mikro vil jeg takke for deres ubetingede støtte og tro på meg. Og uten Pål hadde ingenting vært mulig.

Siri Maria Midré
Oslo, mai 2005

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	11
PROBLEMSTILLINGER.....	11
PROSJEKTETS FORMÅL	12
PRESENTASJON AV CASE: <i>LA RED GLOBAL DE TRUEQUE</i>	13
STRUKTUREN I OPPGAVEN	14
2. TEORETISK RAMMEVERK.....	15
INNLEDNING	15
UNIVERSALISME OG/ELLER RELATIVISME?.....	15
STAT- SAMFUNNSRELASJONER	16
KOLLEKTIV HANDLING.....	18
SOSIALE BEVEGELSER I LATIN-AMERIKA	21
MOT EN INTEGRASJON AV TEORIER OM SOSIALE BEVEGELSER.....	22
SOSIALE BEVEGELSER OG DEN POLITISKE SFÆRE	23
TILLIT, POLITIKK OG STAT-SAMFUNNSRELASJONER	27
TILLIT SOM SAMFUNNSVITENSKAPELIG FENOMEN.....	28
SOSIAL ORDEN OG TILLITENS FUNKSJON	30
TILLIT SOM EN DEMOKRATISK FUNKSJON?.....	33
TILLIT PÅ ULIKE ANALYSENIIVÅER: PERSONLIG TILLIT OG SYSTEMTILLIT	37
AVSLUTNING	38
3. METODISK TILNÆRMING.....	41
INNLEDNING	41
INTERAKSJONISME, TID OG ROM.....	41
HVORDAN KAN VI FÅ VITE NOE OM VERDEN?	42
FORHOLDET MELLOM TEORI OG EMPIRI I KVALITATIV FORSKNING	44
CASESTUDIEN	44
VALG AV CASE: <i>LA RED GLOBAL DE TRUEQUE</i>	45
VALG AV METODER	49
VALG AV INFORMANTER	52
METODISKE UTFORDRINGER.....	54
DATAENS KVALITET	56
4. KRISE OG SOSIAL MOBILISERING.....	59
INNLEDNING	59
ARGENTINA 2001 – ET LAND I KRISE.....	59
HVORFOR KRISE I ARGENTINA?	61
SOSIAL KRISE	65
LEGITIMERINGSKRISE OG TILLITSKRISE.....	66
SOSIAL MISNØYE – NYE BEVEGELSER: <i>¡QUE SE VAYAN TODOS!</i>	68
SIVILSAMFUNNSAKTØRENE SVAR PÅ KONSEKVENSENE AV KRISA	72
<i>CLUBES DE TRUEQUE</i> – EN PARALLELLØKONOMI BLIR DANNET.....	74
HVA ER ET BYTTENETTVERK?.....	75
KRISA SOM STRUKTURELL ÅRSÅK TIL MOBILISERING I BYTTENETTVERK	76
AVSLUTNING	77
5. <i>LA RED GLOBAL DE TRUEQUE</i> - SELVHJELP OG POLITIKK	79
INNLEDNING	79
<i>LA RED GLOBAL DE TRUEQUE</i> SOM SELVHJELPSPROSJEKT	80
KRISE I BYTTERINGENE	86
REAKTIVERING AV RGT	89
RGTs MÅLSETNINGER OG STRATEGIER	90

FRA SELVHJELP TIL POLITIKK.....	95
PÅ HVILKEN MÅTE ER RGT POLITISK?.....	95
RGTs KORTSIKTIGE POLITISKE STRATEGIER – DIALOG OG BRUDD MED MYNDIGHETENE	97
DELTAKERE OG GRUNNLEGGERE/LEDELSE: TO PROSJEKTER	100
AVSLUTNING	105
6. LA RED GLOBAL DE TRUEQUE OG DEN ARGENTINSKE STATEN.....	107
INNLEDNING	107
KRISE OG NYE MULIGHETER FOR SOSIALE BEVEGELSER	108
POLITISK ROM FOR <i>LA RED GLOBAL DE TRUEQUE</i>	109
RGT I DIALOG MED MYNDIGHETENE PÅ SENTRALT NIVÅ.....	111
RGTs FORHOLD TIL LOKALE MYNDIGHETER.....	114
HANDLING VERSUS PROTEST.....	114
FORSØK PÅ Å PÅVIRKE SOSIALPOLITIKKEN	116
UAVHENGIG INTEGRASJON?	117
NYTT REGIME JANUAR 2002: ENDREDE POLITISKE MULIGHETER	118
RGT – EN TRUSSEL MOT SYSTEMETS LEGITIMITET?	121
ARGENTINSK POLITISK KULTUR – SELVHJELPSGRUPPER, PERONISME OG KLIENTELISME.....	124
NY POLITISK PRAKSIS: PARTIPOLITIKK	127
TILLIT TIL DET ARGENTINSKE POLITISKE SYSTEMET?.....	130
AVSLUTNING	130
7. KONKLUSJONER.....	133
TILBAKE TIL PROBLEMSTILLINGENE	133
SOSIALE BEVEGELSERS ROLLE – ERFARINGER FRA ARGENTINA	138
9. REFERANSER	141
10. LISTE OVER INFORMANTER.....	146
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE – DELTAKERE	148
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE – KOORDINATORER/GRUNNLEGGERE.....	149
VEDLEGG 3: <i>LA RED GLOBAL DE TRUEQUE'S</i> PRINSIPPER.....	152

Liste over forkortelser og akronymer

AAPAR- Asociación de Amigos del Programa de Autosuficiencia Regional, Foreningen til PARs venner

CCS- Community Currency System

CGP- Centro de Gestión y Participación, senter for ledelse og deltakelse

CGT- Confederación General del Trabajo, fagforening

IMF- International Monetary Fund

INDEC- Instituto Nacional de Estadística y Censos, Argentinas statistiske sentralbyrå

LETS- Local Exchange Trading Systems/Schemes

MTD- Movimiento de Trabajadores Desocupados, de arbeidsløses bevegelse

NGO- Non Governmental Organization

PAR- Programa de Autosuficiencia Regional, regionalt selvforsyningsprogram

PJ- Partido Justicialista, peronistpartiet

RGT- La Red Global de Trueque, det globale byttenettverket

RMT- Ressursmobiliseringsteorier

RTS- La Red de Trueque Solidaria, det solidariske byttenettverket

SEL- Systèmes d'Echange Local, lokale byttesystemer

SEPyME- Secretaria de Pequeñas y Medianas Empresas, Sekretariatet for små og mellomstore bedrifter

TNSB- Teorier om nye sosiale bevegelser

UCR- Unión Cívica Radical, den radikale partialliansen

Liste over kart, illustrasjoner og figurer

Kart 1: Kart over Argentina	S. 10
Illustrasjon 1: <i>Crédito</i>	S. 82
Figur 1: Tillit: former og praksiser	S. 31
Figur 2: Forholdet mellom personlig tillit og systemtillit	S. 37
Figur 3: <i>La Red Global de Trueque's</i> struktur og oppbygging	S. 83
Figur 4: Betydningen av tillit i forhold til koplingen mellom RGTs selvhjelpsprosjekt og politiske prosjekt	S. 104
Figur 5: Forholdet mellom sosiale bevegelser og det argentinske politiske systemet	S. 137

Byttemarkedet *Nodo Reactivación*, Quilmes, Buenos Aires, høsten 2003

Kart 1: Kart over Argentina (Kilde: <http://www.detour.com.ar/planosarg.htm>)

1. Innledning

Stat- samfunnsrelasjonene er nøkkelen til alt. Fordi statens undergang var årsaken til byttingenes vekst.

(Nasjonal koordinator i *La Red Global de Trueque*, Luis Laporte)

Denne oppgaven handler om den kollektive mobiliseringen som oppstod i forbindelse med den økonomiske krisa i Argentina i 2001. I desember 2001 ble den argentinske regjeringen tvunget til å gå av på grunn av dyp misnøye blant argentinerne. Misnøyen ble uttrykt gjennom massive folkelige protester. Krisa, som var et resultat av flere år med økonomisk nedgang, hadde skapt store sosiale problemer for befolkningen. Arbeidsledigheten og fattigdomstallene hadde gradvis økt i årene før krisa, og under selve krisa økte tallene kraftig. På nyåret i 2002 var 55% av Argentinas befolkning regnet som fattige, og arbeidsledigheten var opp mot 20%. (INDEC 2003). Mange argentinere organiserte seg kollektivt for å konfrontere den vanskelige økonomiske og sosiale situasjonen. Mitt prosjekt tar utgangspunkt i den økte oppslutningen i uformelle økonomiske nettverk, byttinger. Byttenettverket, *La Red Global de Trueque* (RGT), søkte å mobilisere arbeidsledige og mennesker i vanskelige økonomiske situasjoner, gjennom å tilby et supplement til den kriserammede økonomien.

Problemstillinger

Den økonomiske krisa endret det politiske landskapet i Argentina. Det var første gang i Argentinas historie en president ble tvunget til å gå av som et resultat av folkelige protester, uten at den protesterende massen hadde et ønske om å overta makta (Zibechi 2003). Hovedproblemstillingen i dette prosjektet er som følger:

På hvilken måte har den økonomiske krisa i Argentina påvirket sosiale bevegelsers politiske muligheter og begrensninger?

Med sosiale bevegelser mener jeg i denne sammenheng de bevegelsene som var direkte involvert i problemstillingene knyttet til krisa. Dette dreier seg både om de bevegelsene som aktivt deltok i protestene som fikk regjeringen til å gå av, og grupper som handlet kollektivt for å redusere de negative konsekvensene av krisa. *La Red Global de Trueque*, byttenettverket, var ikke aktiv i den førstnevnte gruppen av bevegelser, men fikk under krisa

en voldsom økning i antall deltakere. I dette prosjektet tar jeg utgangspunkt i analysen av RGT som en sosial bevegelse. Jeg vil understreke at siktemålet ikke er å diskutere om RGT er en bevegelse eller ikke, men snarere å undersøke *på hvilken måte* RGT er en politisk aktør. De konkrete problemstillingene i dette prosjektet dreier seg om *La Red Global de Trueque* (RGT):

- *Hva er bakgrunnen for mobiliseringen og rekrutteringen i RGT?*
- *Hva er koplingen mellom RGTs selvhjelpsprosjekt og politiske prosjekt?*
- *Hvordan har RGT utnyttet de politiske mulighetene og hvilke begrensninger har de støtt på?*

Det første spørsmålet dreier seg om konteksten RGT opererer innenfor. Jeg vil her se på strukturelle forhold som grunnlaget for den kollektive mobiliseringen. Neste spørsmål rettes mot RGT som organisasjon. I denne diskusjonen legger jeg vekt på de interne forholdene i RGT. Siktemålet er å diskutere RGTs struktur, oppbygging og målsetninger. Jeg er opptatt av både deltakernes og ledernes oppfatninger og målsetninger knyttet til RGT. Den grunnleggende problematikken når det gjelder RGTs prosjekt er knyttet til deres målsetninger. Jeg vil derfor fokusere på hvordan bytting som selvhjelpsprosjekt koples til bevegelsens politiske målsetninger. Denne problematikken er sentral for videre å diskutere det tredje spørsmålet. Dette spørsmålet dreier seg om hvordan RGT har konstruert sine strategier ut fra deres oppfattelse av muligheter og begrensninger knyttet til den politiske konteksten. Relasjonen mellom RGT og det argentinske politiske systemet diskuteres med utgangspunkt i aktøren RGT sine oppfatninger av de politiske strukturene. Siktemålet i denne diskusjonen er ikke å redegjøre for hvordan representanter for myndighetene oppfatter RGT som bevegelse.

Prosjektets formål

Formålet med dette prosjektet er å studere relasjonene mellom sosiale bevegelser og politiske systemer. Kritiske samfunnsforskere mener sosiale bevegelser er den typen aktører som kan skape strukturell sosial og politisk endring (Harvey 03.06.04, Hardt & Negri 2000). Analyser av framveksten av nye sosiale bevegelser i Latin-Amerika generelt og Argentina spesielt, har fokusert på disse bevegelsene som svært radikale aktører, i den forstand at disse har søkt å strukturelt endre de politiske strukturene (Velle 2003). I studiet av sosiale bevegelsers strategier er den politiske konteksten bevegelsene opererer innenfor sentral (Tarrow 1998). I

sine internasjonale analyser fra 2003, klassifiserer menneskerettighetsorganisasjonen Freedom House Argentina som ”delvis fri”, når det gjelder borgeres grad av politisk frihet i ulike stater. Ifølge undersøkelsene utført av denne organisasjonen opplever borgerne i Argentina begrensninger både i forhold til sivile og politiske rettigheter.¹ Dette kan tyde på at det er problematisk for sosiale bevegelser å skape strukturell endring. Det overordnede spørsmålet i denne oppgaven dreier seg derfor om i hvilken grad og på hvilken måte sosiale bevegelser kan spille en rolle for sosial endring. På et mer konkret nivå dreier spørsmålet seg om de sosiale bevegelsene i Argentina, og da spesielt *La Red Global de Trueque* (RGT). Utgangspunktet for å undersøke denne problematikken er en tilnærming der *relasjonene* mellom stat og samfunn står i fokus. Jeg vil se på koplingene mellom sosiale bevegelser og den politiske konteksten bevegelsene opererer innenfor.

Presentasjon av case: *La Red Global de Trueque*

La Red Global de Trueque (RGT) ble dannet i 1995 og er det største byttenettverket i Argentina. Nettverket har en komplisert struktur, men litt forenklet kan en si det består av ulike *nodos*, bytteringer, som er knyttet sammen i et nettverk. Bytteringene er spredt utover hele Argentina. De mange bytteringene innenfor RGT er knyttet sammen gjennom felles retningslinjer for praksisen og bruken av et felles byttemiddel, *créditos*. RGT har et hovedkontor i Buenos Aires som utformer retningslinjene og som utsteder *créditos*. Byttenettverk kan sees på som en type sosial økonomi som i utgangspunktet er basert på andre prinsipper enn de som finnes innenfor kapitalistiske økonomiske systemer (Seyfang 2001). Prinsippet ved en bytteøkonomi går ut på at det ikke finnes vinnere som høster merverdien av verdiskapningen innenfor dette systemet. Hver enkelt deltaker høster sin egen verdiskapning, definert av det arbeidet den enkelte bidrar med. Innsatsen i bytteringer kan bestå av både varer og tjenester.

RGT ble dannet av et titalls personer, men fra år 2000 økte antallet på deltakere kraftig. Rundt årsskiftet 2001/2002 var to millioner argentinere tilknyttet byttenettverk, og det eksisterte omlag 4500 bytteringer (Leoni 2003). I 2002 brøt nettverket sammen, og RGT var tilbake der de startet. Fra 2003 har RGT søkt å reaktivere nettverket. Høsten 2003, da jeg samlet inn datamaterialet til dette prosjektet, eksisterte det om lag 500 bytteringer i RGTs nettverk (Laporte 17.09).

---

¹ Se <http://www.freedomhouse.org> for fullstendig undersøkelse (nedlastet 15.04.05).

Strukturen i oppgaven

Jeg åpner oppgaven med å diskutere det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for analysen av mine problemstillinger. Utgangspunktet her er teorier om kollektiv handling og relasjonen mellom sosiale bevegelser og politiske systemer. Videre kopler jeg denne debatten til spørsmål om tillit. Tillit er et sentralt begrep både i analysen av de interne forholdene i en bevegelse og når det gjelder relasjonene mellom aktører i det sivile samfunnet og staten. I kapittel 3 drøfter jeg den metodiske tilnærmingen i prosjektet. Jeg legger vekt på å synliggjøre mine erfaringer fra feltarbeidet. Dette mener jeg er sentralt for å sikre kvaliteten på datamaterialet. I kapittel 4 diskuteres bakgrunnen for mobiliseringen i RGT. I denne sammenheng er den økonomiske krisa og konteksten preget av sosial protest sentrale temaer. I kapittel 5 diskuteres strukturen i RGT og organisasjonens ulike målsetninger og strategier. Deltakernes motivasjoner og lederne/grunnleggerens målsetninger problematiseres i forhold til de ulike målsetningene og strategiene. I kapittel 6 drøfter jeg forholdet mellom RGT og det argentinske politiske systemet. Jeg undersøker hvordan dette forholdet har endret seg over tid, spesielt i sammenheng med regimeskiftet som fant sted etter at presidenten i Argentina ble avsatt av folket. I kapittel 7 samles de konkluderende elementene fra hvert kapittel og belyses på et mer generelt nivå.

2. Teoretisk rammeverk

Innledning

For å diskutere mine problemstillinger har jeg valgt teoretiske perspektiver og begreper som har verdi for å forklare de spesifikke empiriske prosessene knyttet til min case, *La Red Global de Trueque* (RGT). Jeg tar utgangspunkt i en relasjonell forståelse av stat- og samfunnsprosesser. Et slikt perspektiv er nyttig innen utviklingsstudier generelt og i studiet av kollektiv handling spesielt. Jeg konkretiserer stoffet gjennom å behandle to hovedtema. Det første dreier seg om ulike teorier om kollektiv handling og koplingen mellom sosiale bevegelser og politiske systemer. Det andre temaet dreier seg om tillit som et samfunnsvitenskapelig fenomen. Tillit er ikke noe som vanligvis koples eksplisitt til studier om kollektiv handling. For min analyse er det helt sentralt å kople disse temaene, og dette mener jeg også er fullt mulig ut fra de eksisterende teoriene om tillit. Nyere studier av tillit knytter spørsmål om tillit til politikk og demokratiserende prosesser. Disse debattene har stor verdi når det gjelder å forstå prosessene i Argentina. Jeg vil åpne kapitlet med å diskutere et grunnleggende dilemma en som forsker står overfor i valget av teoretiske tilnærminger.

Universalisme og/eller relativisme?

Som forsker står en overfor et dilemma når det gjelder valg av teorier som kan ha forklaringsverdi for spesifikke empiriske prosesser. Dette gjelder spesielt innenfor utviklingsstudier. Den postmodernistiske kritikken har bidratt til problematiseringen av bruken av teorier utviklet i ”Nord”, om forhold i ”Sør”. Denne kritikken har vært nødvendig for dekonstruksjonen av eurosentriske forutsetninger i mange teoretiske perspektiver. En rekke teorier har tatt utgangspunkt i empiriske hendelser i Nord og ut fra dette søkt å skape universelle forklaringsmodeller (Slater 1992). Som forsker må en være sensitiv for denne typen problemstillinger i studiet av prosesser i Sør. McDowell (1995:124) peker på et viktig dilemma knyttet til denne debatten:

Recent critiques of Western science, exposing its purportedly universal and objective truths as ethnocentric, masculinist, and historically specific assumptions, seem to have left us marooned in a quagmire of relativism in which different ways of knowing have apparently equal claims to validity.

En ekstrem relativisme er like problematisk som et universalistisk perspektiv, fordi en ender opp med ikke å kunne forklare noe som helst. McDowell argumenterer for rekonstruksjon

omkring betydningen av teori, fremfor en endeløs dekonstruksjon. Dette innebærer å finne en mellomposisjon mellom universalisme og relativisme. Rekonstruksjonen av teoriens betydning bør ta utgangspunkt i kontekst. Om vi skal frigjøre oss fra universalismen, må vi se forbi detaljene og konsentrere oss om de store spørsmålene, uten dermed å redusere betydningen av de stedene og de menneskene spørsmålene dreier seg om (Gregory 1994 i McDowell 1995).

I denne oppgaven dreier konteksten seg om samfunnsmessige prosesser i Argentina i forbindelse med den økonomiske krisa i 2001. På et generelt nivå kan Argentina betraktes som et land i Sør. Spørsmålet er om denne kategorien er spesielt relevant. Slater (1992) har kritisert essensialiseringen av "Sør" som en homogen kategori. En slik kategori er ikke spesielt fruktbar. Argentina er et unikt og kontrastfylt land som kan karakteriseres som samtidig tradisjonelt og moderne, rikt og fattig. Kan teorier utviklet i Nord (Europa og USA) brukes til å forklare prosesser i Argentina? Jeg mener dette er mulig, så fremt analysen tar høyde for de særegenheter som knyttes til denne bestemte konteksten. Dette betyr ikke at anvendelsen kan skje ukritisk. En målsetning med å bruke generelle teorier utviklet i Nord om prosesser i Sør er at en på denne måten kan være med å videreutvikle disse teoriene, slik at de kan ha forklaringsverdi også i andre kontekster. Leira (2001) peker på et viktig poeng når det gjelder denne debatten; i den grad det eksisterer lokal forskning eller spesialisert teoriutvikling knyttet til konteksten som studeres, bør en sørge for å inkludere slike bidrag. I dette prosjektet knytter jeg generelle teorier om sosiale bevegelser til teorier om sosiale bevegelser i Latin-Amerika og Argentina. Når det gjelder begreper om tillit er disse utviklet i en vestlig kontekst, men jeg ønsker å benytte disse bidragene fordi spørsmål om tillit er viktig i dette prosjektet. Det sentrale er at anvendelsen av tillitsbegrepet vil være nært knyttet til den aktuelle konteksten.

Stat- samfunnsrelasjoner

Det teoretiske utgangspunktet for dette prosjektet er å undersøke relasjonene mellom prosesser i det sivile samfunnet og prosesser i det politiske systemet. Sivilsamfunnet, markedet og staten er tradisjonelle termer som i samfunnsforskning vanligvis har blitt undersøkt som avgrensede sfærer. Relasjonene mellom sfærene har ikke nødvendigvis blitt underslått, men fokus har ofte vært rettet mot enten sivilsamfunnet, staten eller markedet. Dette gjelder spesielt innenfor utviklingsspørsmål. Utviklingsstudier har hatt og har som målsetning å belyse hva som er galt med det spesifikke samfunn, for så å komme med "løsninger" som kan brukes for å få til en

endring. I tiden etter andre verdenskrig var en utbredt oppfatning, spesielt innenfor nymarxistiske og strukturalistiske retninger, at *staten* var den sentrale utviklingsaktøren. På 1970-tallet fikk nyliberalistiske strømninger større oppslutning og fokuset ble flyttet fra staten til *markedet* (Martinussen 1994). Med den postmodernistiske kritikken og stagnasjonen i både teoriutvikling og reell utvikling i Sør utover 1980-tallet, er dagens generelle fokus rettet mot det *sivile samfunnet* som arena for utvikling (Mohan & Stokke 2000). Det finnes en rekke ulike oppfatninger og definisjoner av sivilsamfunnet. En allmenn oppfatning anser sivilsamfunnet som en sfære med organisasjoner mellom staten, markedet og husholdet (Stokke 2003, pers. komm.). I dette prosjektet ser jeg på relasjonene mellom aktører i det sivile samfunnet og staten.

Fokuset på sivilsamfunnet som arena for utvikling har på mange måter vært fruktbart gjennom å inkludere betydningen av lokale aktørers deltakelse i egen utviklingsprosess. Det har likevel oppstått problemer når det gjelder denne tilnærmingen. Harriss (2002) har understreket faren ved perspektiver som fokuserer på bare *noen* viktige dimensjoner i *samfunnet*. Et ensidig fokus på sivilsamfunnet har ført til at prosesser i det politiske systemet har blitt oversett. Gjennom å behandle sivilsamfunnet som en uavhengig sfære undergraves de komplekse relasjonene det sivile samfunnet er en del av. I verste fall fører dette til en *depolitisering* innen utviklingsspørsmål og i studiet av samfunnsmessige prosesser. Depolitisering innebærer på tiltakssiden at staten blir en *laissez-faire* stat som ikke skal tilskrives ansvar når det gjelder å forbedre innbyggernes kår, i tillegg til at det ikke blir hensiktsmessig for innbyggerne å rette sine krav til staten. Løsningen på problemet omkring reduksjonismen av sfærene samfunn og stat, er å overskride disse kategoriene. Disse kan overskrides gjennom å rette oppmerksomheten mot *koplingene* mellom sivilsamfunnet og staten (Foweraker 1995, Mohan & Stokke 2000, Harriss 2002). På denne måten forstås de sosiale prosessene relasjonelt (Allen 1999). Gjennom en relasjonell tilnærming kan en for eksempel ta utgangspunkt i aktører i sivilsamfunnet, men der relasjonen til det politiske systemet står i fokus. Hvilken tilnærming en velger vil avhenge av det en ønsker å rette oppmerksomheten mot. Dette argumentet er utgangspunktet for utarbeidelsen av et teoretisk rammeverk med rom for teorier om kollektiv handling, politisk kontekst og tillit.

Kollektiv handling

(...) social movements are situated...in the intermediate space between individualized, familiar, habitual, micro-climatic daily life, and the socio-political processes writ large, of the State and the institutions solemn and superior.

(Jelin 1987 i Foweraker 1995:50)

Sosiale bevegelser er en form for kollektiv handling. En generell definisjon av sosiale bevegelser er bevegelser som en samordning av et mangfold av individer eller organisasjoner som handler på utsiden av den formelle politiske og økonomiske sfæren for å fremme politiske målsetninger i samfunnet (Johnston et al. 2000). Bevegelser forstås dermed som aktører som er lokalisert i sivilsamfunnet. I dette ligger det for noen en forståelse av bevegelser som politisk uavhengige aktører i den forstand at de ikke springer ut fra det politiske systemet. Likevel er det bred enighet om at sosiale bevegelser er grunnleggende politiske (della Porta & Diani 1999). At de er politiske henger sammen med at bevegelsene utfordrer eksisterende maktstrukturer og setter nye saker på dagsorden.

Det viktigste i denne sammenheng er å understreke at sosiale bevegelser er politiske aktører. Litteraturen om kollektiv handling er omfattende, og det finnes en rekke ulike definisjoner av sosiale bevegelser (della Porta & Diani 1999). Også her er det snakk om vide og snevre definisjoner. Jeg velger å ta utgangspunkt i Stokkes (1999) vide definisjon for å fange opp mangfoldet av bevegelser. Stokke (1999:113) definerer en sosial bevegelse som ”en gruppe enkeltaktører som opptrer som en kollektiv aktør for å fremme felles interesser ut fra en kollektiv identitet”. Dette kan fremstå som noe vagt, men er tilstrekkelig som et utgangspunkt når jeg nå kort skal skissere to hovedretninger innenfor teorier om sosiale bevegelser; henholdsvis ”teorier om nye sosiale bevegelser (TNSB)” og ”ressursmobiliseringsteorier (RMT)”. Disse to retningene tilhører to ulike forskningstradisjoner og fokuserer på ulike problemstillinger knyttet til kollektiv handling. Den førstnevnte retningen springer ut fra debatter i Europa, mens sistnevnte retning bygger på bidrag fra USA (Foweraker 1995). Noen snakker også om en tredje hovedretning som vektlegger den sosiale konstruksjonen av kollektive identiteter som foregår rundt og innenfor sosiale bevegelser (Stokke 1999). Det går utover denne oppgavens rammer å gå nærmere inn på denne retningen.

Teorier om nye sosiale bevegelser: Hvorfor mobilisering?

Teorier om nye sosiale bevegelser (TNSB) er en samlebetegnelse på en rekke teoretiske bidrag som bygger på marxistisk politisk økonomi. Til tross for en del forskjeller mellom bidragene,

finnes viktige fellestrekk som gjør at vi kan snakke om TNSB som en egen retning. Kjernespørsmålet for TNSB er *hvorfor* mobiliserer folk seg kollektivt? TNSB er opptatt av å forklare *årsakene* til framveksten av sosiale bevegelser (della Porta & Diani 1999). Utgangspunktet for forklaringen av årsakene til mobilisering finnes i samfunnets sosioøkonomiske strukturer. De sosioøkonomiske strukturene skaper klagemål for bevegelser (Stokke 1999). Denne tilnærmingen til studiet av kollektiv handling henger sammen med samfunnsendringene i Europa på 1960- og 1970-tallet, der en så framvekst av en ny type bevegelser som ikke forklares ut fra en klassisk marxistisk oppfatning av sosiale konflikter.

Det finnes en rekke kjennetegn ved nye bevegelser sammenlignet med de ”gamle” bevegelsene. De nye bevegelsene er lokalisert i det sivile samfunnet, og målene dreier seg om en kamp for kulturell identitet og endringer av verdier og livsstil som et forsvar av sivilsamfunnet. De gamle bevegelsene er i større grad lokalisert innenfor den formelle politiske sfæren, og målene er politisk integrasjon eller økonomiske rettigheter. I nye sosiale bevegelser er det grasrota som mobiliseres, og den organiseres i nettverk. Gamle bevegelser har en formell, hierarkisk organisasjonsstruktur. De nye sosiale bevegelsene opererer *autonomt* fra staten (della Porta & Diani 1999).

Ressursmobiliseringsteorier: Hvordan mobilisere?

Ressursmobiliseringsteorier (RMT) er opptatt av å forklare *hvordan* individer mobiliseres i sosiale bevegelser. Mer konkret dreier analysen seg om de prosessene som fremskaffer de nødvendige ressursene for mobilisering. Denne retningen er en samlebetegnelse på teoretiske bidrag med utgangspunkt i debatter blant nordamerikanske (USA) sosiologer på 1970-tallet. Denne retningens særpreg kan også forklares ut fra den historiske konteksten denne problematikken ble diskutert i. Hovedobservasjonen som ligger til grunn for RMT, er at sosial misnøye er et universelt fenomen, mens kollektiv handling er langt fra å være en universell strategi. RMT mener derfor misnøye i seg selv ikke kan forklare framveksten av bevegelser. Mens TNSB setter fokus på identitet, retter ressursmobiliseringsteoriene oppmerksomheten mot spørsmål om *strategier* for mobilisering (Foweraker 1995).

RMT-perspektivet ser på sosiale bevegelser som en utvidelse av konvensjonelle former for politisk handling. Aktørene engasjerer seg i denne typen handling ut fra rasjonelle valg. Entreprenørene bak bevegelsene har en sentral rolle når det gjelder å mobilisere kollektive ressurser som ligger til grunn for handlingen. Bevegelser er derfor en del av den ”normale” politikken. RMT er opptatt av de interne ressursene som muliggjør kollektiv mobilisering i

sosiale bevegelser. Ressursene er både materielle og symbolske (della Porta & Diani 1999). En deler gjerne ressursene i tre typer; organisatoriske, politiske og kulturelle/ideologiske ressurser. Det er de to førstnevnte ressursene som er sentrale for dette prosjektet. Disse ressursene inngår i begrepene *mobiliseringsstrukturer* og *politiske mulighetsstrukturer*. Mobiliseringsstrukturer dreier seg om sosiale nettverk, det vil si i hvilken grad en gruppe er bundet sammen gjennom nære sosiale nettverk (Stokke 1999). Massemobilisering handler om å knytte sammen grupper og individer, ofte med ulike ideologiske og politiske overbevisninger, og styrke følelsen av gjensidig tillit. Sosiale nettverk blir viktig, både for rekrutteringen av individer til bevegelsen og mellom ulike bevegelsesorganisasjoner (della Porta & Diani 1999). Mobilisering avhenger i stor grad av den relative åpenheten eller lukketheten til det politiske systemet. Politiske mulighetsstrukturer er et begrep som fanger opp hvordan og i hvilken grad det politiske systemet skaper muligheter og begrensninger for ulike former for kollektiv mobilisering (Stokke 1999). Politiske mulighetsstrukturer er kjernebegrepet i politisk prosessteori.

**Politisk prosessteori*

Sidney Tarrow (1998) er opptatt av politiske mulighetsstrukturer i sin politiske prosesstilnærming. Denne tilnærmingen springer ut av ressursmobiliseringsdebatten, men Tarrow argumenterer for at det er behov for et åpent perspektiv når det gjelder studiet av kollektiv handling og sosiale bevegelser. Tarrow mener den politiske prosessteorien kan inngå i et rammeverk med andre deler av teorier om sosiale bevegelser. Dette perspektivet er mer opptatt av eksterne strukturer og fokuserer på det politiske og institusjonelle miljøet sosiale bevegelser opererer innenfor (della Porta & Diani 1999). Hovedpoenget til Tarrow (1998) er å vise at det eksisterer et mangfold av relasjoner mellom ulike organisasjoner og politiske institusjoner. Hans sentrale argument er at individer vil engasjere seg i omstridt politikk når mønsteret av politiske muligheter og begrensninger endres.² Gjennom strategisk å bruke et kollektivt handlingsrepertoar, skapes nye muligheter som brukes av flere aktører for å vide ut disse protestsyklusene. De politiske mulighetsstrukturene er spesifikke i tid og rom:

What does vary widely from time to time and place to place are the levels and types of opportunities people experience, the constraints on their freedom of action, and the threats they perceive to their interests and values (Tarrow 1998:71).

Jeg vil komme nærmere inn på politiske mulighetsstrukturer nedenfor.

---

² Tarrow (1998) bruker ordet "contentious" når han snakker om konfliktfylt og debattert politikk. Jeg har valgt å oversette dette med "omstridt", men er klar over at dette ikke er en god norsk oversettelse.

Sosiale bevegelser i Latin-Amerika

I Latin-Amerika er det teorier om *nye* sosiale bevegelser som har hatt størst innflytelse. Både lokale teoretikere og andre interessert i problematikken rundt sosial mobilisering i Latin-Amerika, har først og fremst vært opptatt av de strukturelle årsakene til kollektiv handling (Foweraker 1995). Som jeg diskuterte innledningsvis, er ikke anvendelsen av europeiske teorier i en latinamerikansk kontekst uproblematisk. Analysering og teoretisering av sosial mobilisering i Latin-Amerika har blitt kritisert for *eurosentrisme* (Escobar 1995). Ut fra et postmodernistisk perspektiv argumenterer Escobar (1995) for at sosiale bevegelser i Latin-Amerika (og ellers i Sør) ikke har de samme målsetningene som bevegelser i Nord, men er protester mot tanken om modernisering og utvikling. Foweraker (1995) argumenterer for at problematikken ikke bare dreier seg om eurosentrisme i Nord, men tilnærmingen til vitenskapen på et ontologisk nivå. Han mener litteraturen om sosiale bevegelser ofte baseres på ”grand theories” og mangler sensitivitet for lokale kontekster. Foweraker mener at tilnærmet all teori om sosiale bevegelser forholder seg til denne typen problemstillinger og at disse spørsmålene i stor grad er de samme på tvers av ulike kulturer. Ifølge Foweraker er det derfor legitimt å bruke generell teori om sosiale bevegelser for å undersøke spesifikke politiske realiteter. Det er likevel viktig å være forsiktig med anvendelsen av både TNSB og RMT i en latinamerikansk kontekst. Teoriene bør ikke anvendes direkte, men må tilpasses de latinamerikanske realitetene. RMTs bidrag til debatten om sosial mobilisering er undervurdert i Latin-Amerika. Foweraker (1995) mener dette perspektivet åpner for å integrere det politiske terrenget i analysen og da spesielt fokus på politiske muligheter og begrensninger.

Den politiske historien til land i Latin-Amerika har mange fellestrekk. Denne historien handler om korporativisme og importsustitusjonsstrategier fra 1930- til 1960-tallet, hvor sosial mobilisering i hovedsak var knyttet til store klassebaserte aktører (”gamle” bevegelser). Korporativisme dreier seg om et system for interesserepresentasjon. Innenfor et korporativistisk system har næringslivs- og interesseorganisasjoner direkte innflytelse i offentlige beslutningsorganer.³ På 1970-tallet ble aktører i det sivile samfunnet offisielt undertrykt og forbudt av de mange autoritære regimene. I denne perioden ble den private sfæren utsatt for statlig intervensjon. Dette har fått konsekvenser for strategier for kollektiv handling. Til tross for stor internasjonal innflytelse og privatisering av offentlig sektor fra 1980-tallet og utover, har staten i mange latinamerikanske land hatt stor innflytelse på

---

³<http://www.leksikon.org> (nedlastet 01.02.05).

aktiviteter og aktører i det sivile samfunnet (Foweraker 1995). Dette viser igjen at koplingene mellom stat og sivilsamfunn er sentrale og at disse må kontekstualiseres i tid og rom.

Innenfor den latinamerikanske konteksten har Argentina sin helt spesielle rolle. Landet har svært store interne forskjeller mellom ulike sosiale grupperinger, mellom by og landsbygd og mellom sentrum og periferi. Om man sammenligner Argentina med for eksempel Bolivia, kommer Argentina mye bedre ut i forhold til generelle fattigdomsstatistikker, forventet levealder, BNP og utdanningsnivå. Argentina blir ofte klassifisert som et ”middle-range” land, mens Bolivia er nærmere ”bottom” (Hadenius 2001). Men faktisk har de nordlige delene av Argentina flere fellestrekk med bolivianske forhold enn med hovedstaden, Buenos Aires. Den politiske og intellektuelle eliten i Argentina, basert i Buenos Aires, er i stor grad etterkommere av europeiske immigranter. Under militærdiktaturene mellom 1976 og 1983 var mange intellektuelle tvunget i eksil i utlandet. Det var da naturlig for mange å dra til Europa. Dette har forsterket de europeiske idealene i mange av samfunnets institusjoner. Historien gjør altså at Argentina har helt spesielle forutsetninger når det gjelder sosial mobilisering. Noen kjemper kanskje mot modernisering og utvikling som Escobar (1995) er opptatt av. Men mange kjemper for generelle borgerrettigheter som arbeid, rett til utdanning og politisk ytringsfrihet og deltakelse. Andre retter sine krav mot den katolske kirke for å få anerkjennelse for homofili og selvbestemt abort. I Argentina finnes hele spekteret av krav og politisering av saker på alle nivåer.

De argentinske samfunnsforskerne Lobato og Suriano (2003) understreker, i tråd med Foweraker (1995), at de sosiale bevegelsene i Argentina må analyseres i lys av den sosiohistoriske konteksten de befinner seg innenfor. Hvert historisk øyeblikk kombineres og binder sammen strukturelle faktorer, statens rolle, de politiske, sosiale, kulturelle og ideologiske praksisene, i tillegg til individenes egne erfaringer. Disse erfaringene er resultater av en læringsprosess som knytter sammen arbeid og hverdagsliv. Som et resultat av disse kontekstuelle faktorene skisseres de sosiale og politiske aktørene, bevegelsenes handlingsrepertoar, deres ritualer og symboler. Dette utgangspunktet er kontekstsensitivt og nyttig for den videre diskusjonen i dette prosjektet.

Mot en integrasjon av teorier om sosiale bevegelser

Tidligere var det en sterk dikotomisering mellom den europeiske og den nordamerikanske retningen i studiet av sosiale bevegelser. I dag blir retningene heller sett på som utfyllende teorier som sammen kan bidra med en god forståelse innenfor dette feltet (Stokke 1999, della

Porta & Diani 1999). Hvert perspektiv har sine styrker. Når det gjelder TNSB er nok den viktigste styrken at dette perspektivet retter fokus mot strukturelle forhold ved sosial protest, og spørsmål om konflikt får stor oppmerksomhet (della Porta & Diani 1999).

RMT-perspektivets styrke er at sosiale bevegelse i større grad oppfattes som aktører for sosial endring sammenlignet med TNSB-perspektivet. Bevegelsene blir også oppfattet som sentrale aktører for det normale systemets fungering. Definisjonen av sosiale bevegelser som bevisste aktører som tar rasjonelle valg er derfor et av de viktigste bidragene fra RMT til debatten om sosial mobilisering (della Porta & Diani 1999). Hver for seg blir begge retningene lett reduksjonistiske. TNSB-perspektivet mangler rom for aktørskap, da strukturene forklarer handling. RMT-tilnærmingen er kritisert for metodologisk individualisme, da det ikke finnes strukturelle rammer for aktørenes kunnskap og handling (della Porta & Diani 1999). En annen ting er at RMT forutsetter liberalt demokrati som basis for mobilisering. Dette fører til at kulturell kontekst ofte blir oversett (Foweraker 1995).

Politisk prosessteori har blitt kritisert for politisk reduksjonisme. Denne kritikken går ut på at forskere med dette perspektivet har neglisjert det faktum at mange samtidsbevegelser (ungdomsbevegelser, homobevegelser, minoritetsbevegelser) har oppstått innenfor en politisk kontekst, der kulturell innovasjon også har stått meget sentralt (della Porta & Diani 1999). I debatten om sosiale bevegelser i Latin-Amerika er det spesielt viktig å inkludere bidragene til RMT, da dette perspektivet i større grad åpner for relasjonen til det politiske systemet (Foweraker 1995). Et slikt perspektiv kombinerer og gir rom for en forståelse av dynamikken mellom strukturer og aktører i samfunnsmessige problemstillinger. Et siste poeng som gjelder den generelle debatten om sosiale bevegelser er at bevegelser omtrent i alle sammenhenger blir oppfattet som utelukkende radikale og progressive. Dette finnes ingen grunn til å ta slike påstander for gitt. Bevegelser kan være både konservative og ”dårlige” for den demokratiske utviklingen (Foweraker 1995, della Porta & Diani 1999, Harvey 2003).

Sosiale bevegelser og den politiske sfære

Forholdet mellom sosiale bevegelser og den politiske sfære er komplekst og kan undersøkes fra flere sider. Utgangspunktet her er at alle bevegelser, uavhengig av type tilknytning til det politiske systemet, opererer innenfor en politisk kontekst. Denne politiske konteksten består av både formelle og uformelle maktrelasjoner. Den politiske konteksten vil sammen med en rekke andre faktorer utgjøre det strukturelle rammeverket for sosiale bevegelsers praksis. Samtidig er sosiale bevegelser med på å forme denne konteksten (Foweraker 1995). I presentasjonen av

teorier om nye sosiale bevegelser og ressursmobiliseringsteorier over, nevnte jeg så vidt de to perspektivenes ulike syn på forholdet mellom bevegelse og politisk system. Innenfor TNSB blir bevegelsene sett på som motstandere i forhold til staten, og de både er og bør være *autonome* overfor denne sfæren. Ifølge TNSB mister bevegelser sin integritet idet de blir institusjonaliserte eller forhandler med det politiske systemet (Stokke 1999). Bevegelser innenfor dette perspektivet blir ansett som politiske aktører, men ikke i konvensjonell forstand. RMT-perspektivet, på den andre siden, er opptatt av bevegelsers *integrasjon* i det politiske systemet. Dette perspektivet innebærer at det eksisterer et mangfold av relasjoner mellom bevegelser og det politiske system (Stokke 1999). Poenget er på hvilken måte bevegelser benytter seg av de tilgjengelige politiske ressursene som strategier for mobilisering.

Ressursmobiliseringsteorier bidrar altså med en mer nyansert forståelse av politisk integrasjon og autonomi enn teorier om nye sosiale bevegelser (Foweraker 1995, Stokke 1999). For TNSB betyr institusjonaliseringen av sosiale bevegelser tap av integritet og potensial som protestbevegelse, mens det for RMT er et tegn på at bevegelsene når fram med sine krav og dermed har muligheter for å påvirke den politiske dagsorden (Stokke 1999).

Sosiale bevegelser og den politiske sfære i Latin-Amerika

I Latin-Amerika, hvor teorier om nye sosiale bevegelser har en sterk posisjon, legger en vekt på autonomi som ideal for bevegelser. Forskere med dette perspektivet er ofte skeptiske til at bevegelser overhodet skal gå inn i forhandlinger med staten. Slike forhandlinger kan føre til en viss anerkjennelse fra staten av bevegelsenes krav, men faren er at denne type relasjoner kan gi undertrykkende regimer en større grad av politisk legitimitet (Stokke 1999). Schuurman (1993) kritiserer dette synet på autonomi i Sør og mener dette er uttrykk for ”politisk nihilisme”. Politiske spørsmål blir rett og slett satt i annen rekke (Schuurman 1993). Det kan være vanskelig å forhandle med staten i en latinamerikansk kontekst, fordi det finnes en overhengende fare for å bli kooptert (Foweraker 1995). Kooptering dreier seg om politisk innlemmelse og ufarliggjøring av sosiale bevegelser i statlige byråer. Foweraker (1995) peker på dette vanskelige forholdet mellom sosiale bevegelser og staten i Latin-Amerika. Han mener på den ene siden at bevegelser ikke er vellykkede idet de blir inkorporert i det institusjonelle og endrer profil fra protest til konvensjonell politikk. Idet de blir dratt inn i normale politiske kanaler kan de ikke lenger være effektive: “Successful social movements inevitably lose their reason for being” (Foweraker 1995:105). Men til tross for en overhengende fare for å bli kooptert, kan en ikke slutte at det ikke er mulig å skape politisk endring gjennom integrasjon i det politiske systemet. Bevegelser må ha en viss grad av autonomi for å ha politisk potensial,

men typen autonomi kan ikke forstås ut fra TNSBs perspektiv: "Autonomy is not the absence of political linkage, but a precondition of negotiation" (Foweraker 1995:63). Hadenius (2001) problematiserer sivilsamfunnets autonomi i Latin-Amerika i forhold til klientelisme. Han mener sosiale relasjoner i en slik kontekst kan føre til økt avhengighet til politiske entreprenører, og dermed true autonomien. Sivilsamfunnet har klare koplinger til den politiske sfæren, men mangler i stor grad en egen kapasitet for organisering. Spørsmål om autonomi og integrasjon får betydning for synet på demokratisk utvikling og forholdet mellom sosiale bevegelser og spørsmål om tillit. Dette vil jeg komme nærmere innpå i diskusjonen om tillit i andre del av denne teoretiske diskusjonen.

For å fange opp de komplekse relasjonene mellom bevegelse og stat er geografisk skala et viktig analytisk verktøy.⁴ Å ta utgangspunkt i "staten" som en homogen enhet og som en enhetlig aktør, er en grov forenkling (Mohan & Stokke 2000). Bevegelser retter krav mot politiske institusjoner på ulike nivåer, og ulike nivåer kan ha forskjellige institusjonelle kanaler. Det kan for eksempel være god kommunikasjon og muligheter for forhandlinger mellom sosiale bevegelser og politiske institusjoner på lokalt nivå, mens det på sentralt nivå ikke eksisterer slike muligheter. Poenget her er at forholdet mellom stat og bevegelser ikke er et enkelt spørsmål om autonomi eller integrasjon (Stokke 1999). Dette gjelder også i Latin-Amerika, selv om idealet om sivilsamfunnets autonomi har stått veldig sterkt og staten ofte er blitt oppfattet som undertrykkende. Den politiske konteksten er ikke gitt eller ensartet, men er en kompleks kategori som kan representere og bli oppfattet som både muligheter og begrensninger for bevegelser.

Nyttige begreper for analysen av relasjonene mellom stat og samfunnsaktører

Begrepene politiske mulighetsstrukturer og *politisk rom* åpner for et fokus på koplingene mellom sivilsamfunnsaktører som sosiale bevegelser og politiske systemer. Når det gjelder politiske mulighetsstrukturer, er det spesielt fire grupper av variabler som har fått oppmerksomhet; politiske institusjoner, politisk kultur, adferden til bevegelsers motstandere og adferden til bevegelsers allierte (della Porta & Diani 1999, Stokke 1999). Jeg vil konsentrere meg om de to førstnevnte gruppene av variabler, da disse er mest relevante for analysen av min case. Politiske institusjoner har fått oppmerksomhet fordi det er en utbredt oppfatning at åpenhet i politiske institusjoner, med mange kanaler til beslutningsprosessene, er positivt for

---

⁴ Geografisk skala forstås i dette prosjektet som ett eller flere nivåer av representasjon, erfaring og organisering av geografiske hendelser og prosesser (Johnston et al. 2000).

sosiale bevegelser. Ut fra dette synet fører åpenhet i systemet til at sosiale bevegelser kan få gjennom sine krav i form av institusjonaliserte politiske retningslinjer (Hadenius 2001). Della Porta & Diani (1999) legger vekt på at institusjonelle kanaler er viktige, men at disse må sees i sammenheng med den tradisjonelle politiske kulturen. Dette forholdet er knyttet til den andre gruppen av variabler. Sosiale bevegelser er sterkt påvirket av den politiske kulturen til det systemet de dannes innenfor. Dess mer liberal, inkluderende og individualistisk den politiske kulturen er, dess mindre er opposisjonen konfronterende og antagonistisk, og vice versa. Nasjonale politiske strategier har innflytelse på sosiale bevegelsers handlingsrepertoar, men er ikke alene en tilstrekkelig faktor når det gjelder å forklare bevegelsers strategiske valg. Flere forhold gjør at denne forklaringen isolert sett er utilstrekkelig. Det kan nevnes her at nasjonale politiske strategier i mange land ikke er stabile over tid, og strategiene kan ha ulike effekter på forskjellige bevegelser (della Porta & Diani 1999).

Politisk rom er et begrep som kan knyttes til innsikten omkring politiske mulighetsstrukturer. Politisk rom dreier seg om det politiske terrenget som representerer det spekteret av *muligheter* som finnes for de fattige selv, eller på vegne av fattige mennesker, for å oppnå fattigdomsreduksjon. Dette politiske terrenget består både av formelle og uformelle politiske strukturer. Hovedmålsetningen ved fokus på politisk rom er nettopp å utforske de fattiges *egne* roller i fattigdomsreduksjon (Webster & Engberg-Pedersen 2002). Webster og Engberg-Pedersen (2002) operasjonaliserer begrepet i forhold til fattigdomsspørsmål, men begrepet kan også brukes om andre sosiale problemstillinger. Denne tilnærmingen åpner for aktørskap samtidig som det blir tatt høyde for politisk, økonomisk og sosial kontekst. Politiske prosesser på ulike skalanivåer setter rammeverket for lokale organisasjoners (som talerør for marginaliserte individer) målsetninger og aktiviteter. Samtidig vil disse politiske prosessene direkte konfrontere eller opprettholde årsakene til at noen aktører blir ekskluderte. Hvilke strategier aktører velger for å overkomme sine problemer, er avhengige av det politiske rom. Det politiske rom er konstituert av tre dimensjoner:

- 1) *Institusjonelle kanaler* hvor formulering og implementering av politiske retningslinjer kan nås, kontrolleres og forhandles over;
  - 2) *Politiske diskurser* hvor fattigdom og fattigdomsreduksjon er sentrale elementer;
  - 3) *Fattiges sosiale og politiske praksiser* som kan være et fundament for påvirkning i politiske beslutningsprosesser, agendaer og implementering av programmer og politiske retningslinjer.
- (Webster & Engberg-Pedersen 2002). En viktig forskjell mellom politisk rom og politiske mulighetsstrukturer er at det politiske rom inkorporerer forhold knyttet til aktørenes egen praksis. Politiske mulighetsstrukturer dreier seg om eksterne ressurser ved kollektiv handling,

mens ”sosial og politisk praksis“ og ”politiske diskurser“ er dimensjoner som ikke tillegges systemet, men som finnes hos aktørene selv:

The reason for emphasizing this aspect of political space is not least that it conveys the point that political space cannot be straightforwardly created through government intervention. It also depends on the organizational practices and political experiences of the different social groups, and it involves the discourses and ideas concerning rights and responsibilities present at different societal and institutional levels (Webster & Engberg-Pedersen 2002:10).

Det er nyttig å kombinere disse begrepene, da de sammen dekker både aktør- og strukturorienterte forhold. Debattene rundt begge begrepene anerkjenner at politiske strategier avhenger av mer enn den relative åpenheten eller lukketheten til de institusjonelle kanalene (della Porta & Diani 1999, Webster & Engberg-Pedersen 2002).

Tillit, politikk og stat-samfunnsrelasjoner

Trust can no longer be seen any more as an automatic by-product of macro-social and macro-economic processes, but rather it needs to be perceived as an active political accomplishment.

(Misztal 1996:7)

Tillit er et sentralt begrep når det gjelder å forstå den økonomiske krisa i Argentina. Krisa i Argentina handlet i stor grad om manglende tillit knyttet til en rekke nivåer og institusjoner; tillit til det økonomiske systemet (penger), tillit til myndighetenes politiske praksis og tillit til staten som ansvarlig for borgerens velferd. Tillit er et vanlig ord i vår dagligtale. Men hva er tillit og hvordan kan tillit behandles i samfunnsvitenskapelige analyser? Det finnes mange tilnærminger til fenomenet. Et utgangspunkt er å betrakte tillit som noe knyttet til den sosiale verden (Misztal 1996). Vi har ikke *tillit* til at det ikke skal skylle en tsunami over vestlandskysten. Vi kan bare ha et *håp* om at dette ikke skal skje. Vi kan derimot ha *tillit* til at de menneskeskapte varslingsystemene skal fungere. Et annet utgangspunkt er at tillit er svært sentralt for sosial interaksjon på ulike skalanivåer (Misztal 1996). Tillit kan spille en viktig integrerende rolle i samfunnet (Bordum & Wenneberg 2001) En kan vanskelig tenke seg at et samfunn kan fungere uten tillit.

Jeg vil i den følgende delen se nærmere på tillit som gjenstand for samfunnsvitenskapelig forskning og tillitens rolle i det moderne samfunnet. For å kunne knytte spørsmål om tillit til spørsmål om politikk og sosiale bevegelser, er det en forutsetning å diskutere noen grunnleggende dimensjoner av fenomenet tillit.

Tillit som samfunnsvitenskapelig fenomen

Spørsmål om tillit har lenge vært aktuelt innenfor samfunnsvitenskapene. Mange av de tidlige, innflytelsesrike sosiologene som Durkheim, Weber, Toqueville og Simmel, var opptatt av å forklare mekanismer og prosesser som skaper sosial orden. Til grunn for spørsmålet om hva som skaper orden, lå spørsmålet om *hvordan samfunnet er mulig* (Misztal 1996, Simmel 1981). Hvilke prosesser og mekanismer er det som gjør at samfunn henger sammen og kan eksistere? Tillit ble i denne sammenheng sett på som en viktig dimensjon i samfunnets orden.

I nyere tid er Niklas Luhmann en sentral bidragsyter med sin grundige utforming av et teoretisk rammeverk med tilstrekkelig plass for tillitens rolle (Misztal 1996). Kjernen i Luhmanns sosiologiske systemteori dreier seg om hvordan tillit er med på å redusere sosial kompleksitet (Vallentin 2001). Systemteorien dreier seg om generelle samfunnsmessige premisser for tillit. Tillit kan ha ulike former og kan forekomme på ulike nivåer, men tillit oppfyller alltid den samme funksjonen. Tillit reduserer, ifølge Luhmann, sosial kompleksitet gjennom å trenge forbi den informasjonen som er tilgjengelig og de generaliserte forventningene til andres adferd. På denne måten erstatter tillit manglende informasjon med en indre garantert sikkerhet. I tråd med Simmel, mener Luhmann at tillit skaper økt toleranse for det usikre (Misztal 1996). Det moderne samfunnet kjennetegnes av den økende betydningen av systemtillit. Denne tilliten bygger på at også andre har tillit: "Each trust on the assumption that others trust" (Luhmann i Misztal 1996:75).

Både Simmel og spesielt Luhmanns arbeider har fått stor innflytelse i den videre teoriutviklingen omkring tillit. Anthony Giddens (1990) bygger på mange av Luhmanns og Simmels ideer i sin diskusjon om tillit i det moderne samfunnet. Giddens sentrale bidrag til debatten er hans kopling av aktør- og strukturperspektiver i samfunnsforskningen generelt, og i studiet av tillit spesielt (Misztal 1996).

Tillit i det moderne samfunnet

De tidlige sosiologene var opptatt av å studere sosial orden og tillitens funksjon i en kontekst preget av sosial endring. De var opptatt av overgangen fra det tradisjonelle til det moderne samfunnet. Det moderne samfunnet er også Giddens' (1990) utgangspunkt for sine teoretiske bidrag om tillit.⁵ Giddens (1990) legger vekt på at det moderne samfunnet har andre forutsetninger og konsekvenser sammenlignet med det førmoderne samfunnet. Dette fører til

---

⁵ Giddens (1990) mener vi verken lever i et postmoderne eller et postindustrielt samfunn som enkelte andre teoretikere hevder. Vi lever snarere under omstendigheter der moderniteten finnes i sin mest radikale form.

nye betydninger og roller når det gjelder tillitsrelasjoner. Grunnspørsmålet for Giddens er ikke *hva* som er kilden til sosial integrasjon og orden, men *på hvilken måte* det har seg at sosiale systemer knytter sammen tid og rom (Misztal 1996). Giddens (1990) er opptatt av tillit knyttet til abstrakte systemer i det moderne samfunnet. Mens det tradisjonelle/føromoderne samfunnet er gjennomskiktig og kjennetegnet av ansikt-til-ansiktreasjoner, er det moderne samfunnet preget av oppløsningen eller fraværet av koplingene i tid og rom. I det tradisjonelle samfunnet blir tillitsrelasjonene sikret gjennom slektskap, religion og tradisjon. I det moderne samfunnet er forutsetningene for tillit knyttet til abstrakte systemer. Det er ikke mindre tillit i det moderne samfunnet, men forutsetningene for tillit er endret (Giddens 1990). Ansikt-til-ansiktreasjoner vil være viktige også i det moderne samfunnet, men denne typen relasjoner vil få en ny rolle som må sees i sammenheng med tilliten til abstrakte systemer.

Det moderne samfunnets oppløsning i tid og rom kaller Giddens (1990) *tid-rom-utstrekning*, og det er denne mekanismen som gir moderniteten sin særegne dynamikk.⁶ I denne konteksten løftes sosial relasjoner ut av lokale interaksjonskontekster og restruktureres på tvers av uavgrensede tid-rom-avstander. Giddens (1990) omtaler denne dynamikken som *utleiringen* av sosiale systemer, og mener det finnes to typer utleiringsmekanismer som i stor grad påvirker utviklingen av moderne sosiale institusjoner.⁷ Den første mekanismen er skapelsen av *symbolske tegn* og den andre er skapelsen av *ekspertsystemer*. Symbolske tegn dreier seg om utvekslingsmedier som kan "sendes videre" uten at det tas hensyn til spesielle kjennetegn hos de individer eller grupper som har å gjøre med dem på et gitt tidspunkt. Penger er et eksempel på en slik mekanisme. I tråd med Simmel, mener Giddens (1990) penger gjør det mulig for aktører som er atskilt i tid og rom å foreta transaksjoner. Penger blir dermed et middel for tid-rom-utstrekningen. Simmel legger vekt på at pengetransaksjoner ikke kan finne sted om det ikke finnes en tosidig tillit; på den ene siden en offentlig tiltro til myndighetene som utsteder pengene, og på den andre siden tiltro til det økonomiske samfunnets evne til å sikre verdien til den aksepterte valutaen (Misztal 1996). Vår tillit til staten som den ansvarlige aktøren for administreringen av penger, opprettholder stabiliteten i pengesystemet. Det at pengesystemet fungerer, illustrerer hvordan personlig tillit blir konvertert til en generell tillit til systemets evne til å handle og viser vår villighet til å akseptere fiksjoner (Misztal 1996). Tillit til penger innebærer derfor, ifølge Giddens (1990), mer enn utregningen av sannsynligheten for fremtidige hendelser. Tillit til penger dreier seg om en form for tro, der tiltroen til sannsynlige

---

⁶ Jeg har valgt å oversette Giddens (1990) engelske begrep "time-space-distanciation" med tid-rom-utstrekning.

⁷ Jeg har valgt å oversette "disembedding" med utleiring.

utfall uttrykker en forpliktelse overfor noe, snarere enn en ren kognitiv forståelse (Giddens 1990).

Når det gjelder ekspertsystemer, viser Giddens (1990) til tekniske systemer eller systemer knyttet til faglig ekspertise som organiserer store deler av de materielle og sosiale omgivelsene våre. Mange av de tingene vi foretar oss er påvirket av råd fra ”profesjonelle”, for eksempel leger, advokater og ingeniører. Når vi setter oss ombord i et fly, beveger vi oss inn i et ekspertsystem hvor vi ikke har mulighet til å ha en oversikt over de tekniske forholdene ved det å fly. Vi lytter til en leges råd eller setter oss i et fly fordi vi har *tillit* til disse ekspertsystemene. Alle utleiringsmekanismer knyttet til moderniteten er avhengig av tillit, og tillit er derfor en svært vesentlig del av modernitetens institusjoner. Giddens er opptatt av en rekke nyanser ved tillitsbegrepet, og ender opp i en definisjon av tillit som,⁸

(...) confidence in the reliability of a person or system, regarding a given set of outcomes or events, where that confidence expresses a faith in the probity or love of another, or in the correctness of abstract principles (Giddens 1990:34).

Giddens (1990) bidrar med viktige nyanser når det gjelder den grunnleggende forståelsen av hva tillit er, og hvilken betydning tillit har i det moderne samfunnet. Dette er en forutsetning for å gå videre inn i problematikken og se på sammenhengen mellom tillit og politikk.

Sosial orden og tillitens funksjon

Misztal (1996) utforsker i sin diskusjon de mange samfunnsvitenskapelige bidragene om tillit, og argumenterer for at tillit kun bør forstås ut fra sine funksjoner. Tillit fyller ikke bare en funksjon (som for eksempel å redusere sosial kompleksitet), men kan knyttes til en rekke ulike funksjoner. Misztal søker å lage en syntese og utarbeider en tilnærming som kombinerer teorier om sosial orden med teoretiske bidrag omkring tillitens mange funksjoner. Hun argumenterer for at relasjoner mellom tillit og orden bare kan forstås gjennom å undersøke individers konforme, bindende og samarbeidende adferd. Et annet utgangspunkt er å se på sosial orden som både et *stabilt*, *sammenhengende* og *samarbeidende* system. Disse ulike sosiale ordenene knyttes til spesifikke typer tillit innenfor hvert system. Spørsmålet blir hvilken rolle tillit spiller innenfor hver og en av disse sosiale ordenene. Misztal (1996) understreker at tillit ikke bare

---

⁸ Giddens (1990) er for eksempel opptatt av relasjonen mellom tillit og tiltro (confidence), og relasjonen mellom fare og risiko. Giddens mener tillit er en bestemt type tiltro og at tillit er knyttet til vilkårlighet (contingency), ikke til risiko som hos Luhmann.

handler om individers ”ontologiske sikkerhet”, men også en rekke andre sosiale former.⁹ I denne sammenheng er det spesielt betydningen av vedvarende myndighets- og ansvarsstrukturer som en del av en ramme for sosial praksis, som er sentral. Tillit har et annet viktig kjennetegn som ofte blir beskrevet som tillitens evne til å spille en rolle som ”sosialt smøremiddel”, kollektivt gode eller sosial kapital. Misztal er inspirert av Robert Putnam i sin slutning om at tillit som sosial kapital, er en egenskap ved den sosiale strukturen som kan komme det øvrige samfunnet til gode. Gjennom sin diskusjon ender hun opp med å lage en oppdatert oversikt hvor hun *knytter* tillitens funksjoner til ulike typer sosial orden som vist i Figur 1.

Orden	Tillit	Praksis
Stabil	Habitus	Vane Omdømme Erindring
Sammenhengende (Cohesive)	Lidenskap	Familie Venner Samfunn
Samarbeidende (Collaborative)	Politikk	Solidaritet Toleranse Legitimitet

Fig. 1: Tillit: former og praksiser (etter Misztal 1996:101, min oversettelse)

Når det gjelder den *stabile* sosiale orden, fungerer tillit som en komponent for å mestre vilkårligheten og tilfeldigheten ved den sosiale realiteten. Tillit blir innenfor den stabile orden en rutinemessig bakgrunn for den hverdagslige samhandlingen. Misztal (1996) bruker Bourdieus *habitus* for å fange opp tillitens rolle knyttet til den stabile orden.¹⁰ Tillit forstått som en bestemt type *habitus* muliggjør aktørenes oppfattelse av den sosiale verden som en stabil verden. Praksisene knyttet til den stabile orden og tillit som *habitus*, sammenfatter Misztal (1996) som *vane*, *omdømme* og *erindring*. Den *sammenhengende* sosiale orden knytter Misztal til tillit som *lidenskap*. Denne typen tillit knytter sammen følelser, motivasjoner og oppfatninger og er en viktig del av individers identitet. Som grunnlaget for en stabil personlig

⁹ Giddens (1990) diskuterer en grunnleggende type tillit han kaller ”ontologisk sikkerhet”.

¹⁰ *Habitus* medierer dialektikken mellom generelle strukturer og aktørens subjektive oppfatninger (Thrift 1983).

identitet, blir også tillit innenfor dette systemet grunnlaget for våre relasjoner med den øvrige verden. *Familie, venner og samfunn* blir her de sentrale sosiale praksisene.

Den tredje ordenen, den *samarbeidende*, er den mest sentrale for dette forskningsprosjektet. Tillit blir her en komponent i å mestre andres frihet. Tillitens funksjon er å fremme samarbeid. Det er viktig å understreke at en ikke kan betrakte et system som samarbeidende, hvis aktørene kun samarbeider på grunn av frykt for eller ønsket om sanksjoner. Tillit kan sees på som en mekanisme for å løse problemene omkring samarbeid, når mennesker samarbeider uavhengig av sanksjoner.

Til grunn for den samarbeidende ordenens eksistens, ligger oppfatningen om at mekanismene for sosial kontroll er støttende for det samarbeidende systemet, snarere enn begrensende. Det finnes mange forhold som fremmer oppfattelsen av denne typen sosial kontroll. For det første er denne oppfatningen avhengig av et kulturelt forankret syn på relasjonen mellom selvet og samfunnet (*solidaritet*). For det andre er oppfattelsen påvirket av individer og gruppers grad av inklusjon i forhold til systemet (*toleranse*). For det tredje er det viktig å understreke at oppfattelsen av kontroll som ikke-begrensende, henger sammen med i hvilken grad systemet får sosial støtte. Dette blir målt i forhold til i hvilken grad systemet oppfattes som rettferdig (*legitimitet*). For å kunne fange tendensene i det samarbeidende systemet, må en ta utgangspunkt i tillit som politikk.¹¹ Tillit er på denne måten en mer eller mindre en bevisst valgt politisk strategi for aktørene når det gjelder å takle andre aktørers frihet og aktørskap (Misztal 1996). For dette prosjektet er det spesielt spørsmål om legitimitet, og koplingen til spørsmål om tillit som er viktig.

Legitimitet og tillit

Legitimitet er et begrep som knyttes til politiske forhold. En generell definisjon av legitimitet beskrives som rettferdiggjørelsen av politiske maktforhold. Et politisk system anses for legitimt hvis den makt som de regjerende har, bygger på samtykkende aksept fra de som regjeres. Legitimitet er i denne forstand en forutsetning for massetilslutning til systemet.¹² Begrepet legitimitet, og koplingen til tillitsbegrepet er komplekst og har blitt diskutert fra flere ulike perspektiver. I mange av perspektivene har ofte koplingen til tillit blitt tatt for gitt (Misztal 1996). Det går utover dette prosjektets rammer å gå nærmere inn på de mange ulike

---

¹¹ Misztal (1996) bruker ordet ”policy” i denne sammenhengen. Jeg har valgt å bruke ordet ”politikk”, da det ikke finnes en direkte god norsk oversettelse.

¹² <http://www.leksikon.org> (nedlastet 31.01.05).

bidragene omkring legitimitet. Det sentrale i denne sammenhengen er å klargjøre at legitimitet er koplet til tillit, men at det ikke er to begreper med samme innhold.

Misztals (1996) argument er at dagens samfunn står overfor nye utfordringer som et resultat av økende grad av internasjonalisering og globalisering. I denne konteksten vil ikke problemene rundt systemers legitimitet forsvinne, men snarere bli enda mer sentrale. Kollektive beslutningsprosesser er blitt mer globale, fragmenterte og komplekse, noe som fører til et behov for å tenke gjennom grunnlaget for forholdet mellom myndigheter og borgere på nye måter. Dette er nødvendig for å øke tilførselen av tillit i systemet.

Misztal (1996) åpner gjennom sin diskusjon for en forståelse av systemtillit, en samarbeidende type tillit som bidrar til å skape solidaritet, toleranse og legitimitet. Dette er en svært nyttig innsikt for utarbeidelsen av et teoretisk rammeverk når det gjelder å forstå den videre debatten omkring tillitens rolle i politiske systemer.

Tillit som en demokratisk funksjon?

Misztal (1996) argumenterer for tillitens sentrale rolle i dagens problemstillinger omkring legitimitet. Hun legger vekt på at lovydighet kan sikres gjennom insentiver og sanksjoner, mens sosialt samarbeid ikke er mulig å oppnå uten tillit til myndigheter. Misztal er opptatt av at den moderne staten har et stort og nytt behov for legitimitet. Dette behovet er ikke bare knyttet til at systemet skal fungere, men til at systemet skal kunne utnytte sine ressurser til det maksimale. For å oppnå samarbeid og støtte, må den moderne staten fokusere på nye problemer når det gjelder spørsmål om legitimitet. Ifølge Misztal (1996) må systemet være åpent for borgernes aktive deltakelse i demokratiske beslutningsprosesser. Målet er å fremme samarbeidende relasjoner blant borgerne:

The aim of such political decision processes [legitimate policy decisions] should be to ensure the cooperation of all citizens, and thus to create trustworthy relationships between citizen and the state and among citizens themselves” Misztal (1996:268).

Dette er svært generelle argumenter. Misztal går ikke videre i dybden når det gjelder spørsmålet om *på hvilke måter* staten skal bli legitim og hvordan den nødvendige tilliten skal skapes for å fremme de samarbeidende relasjonene.

Betydningen av tillit i den moderne staten er et omstridt spørsmål, spesielt når det gjelder spørsmål om hvilken rolle tillit kan ha i demokratiske systemer (Warren 1999). Noen mener tillit ikke er interessant for demokratiet. Representanter for dette synet legger vekt på at en generelt ikke bør ønske tillit til myndigheter av den grunn at vanlige borgere verken kan ha

relevante relasjoner til myndighetene eller til det store antallet byråkrater knyttet til statsapparatet. Å ha tillit til myndigheter er ikke mulig siden ”myndighetene” er en kompleks kategori som gjør det umulig å ha kjennskap til motivasjonen til disse aktørene. På denne måten blir tillit et meningsløst begrep som ikke er mulig å diskutere som noe bra eller dårlig for den demokratiske utviklingen til et politisk system (Hardin 1999).

Andre mener ”underskuddet av tillit” i moderne institusjoner er et problem for demokratiet. Representantene for dette perspektivet mener det er vanskelig, om ikke umulig, å løse de mange problemene omkring kollektiv handling som moderne samfunn konfronteres med i dag uten uformell sosial samordning. Den økende avhengigheten mellom storskala systemer har ført til at staten har blitt mer involvert i å løse en type problemer som tidligere ble tatt hånd om av spontane sivilsamfunnsorganisasjoner. På samme tid er staten i mange land blitt for svak til å kunne implementere og styrke sine politiske retningslinjer, og må derfor i økende grad belage seg på borgernes tillitsrelasjoner og samarbeid. Tillitsproblemer knyttet til sosial samordning innenfor dette perspektivet, handler om tillit til institusjoner, ikke om personlige ansikt-til-ansiktrelasjoner (Misztal 1996, Offe 1999).

Warren (1999) mener det er viktig å fastslå at forholdet mellom politikk og tillit er tvetydig og paradoksalt. Politikk handler om makt og interessekonflikter, og demokratiet bygger på en sunn mistillit i forhold til andres interesser, spesielt makthaveres interesser. Debatt og konflikt er kjennetegnet på et velfungerende demokrati. På den andre siden indikerer tillit en felles sosial byggestein i kollektiv handling. Det er gjennom slike felles byggesteiner demokratiske verdier kan oppnås eller ofte blir oppnådd. Disse verdiene er frihet, gjensidighet, anerkjennelse og sikkerhet. Sett fra denne siden tydeliggjøres det faktum at et demokrati ikke kan eksistere uten tillit (Warren 1999). Dette paradoksale forholdet skaper spennet i teoretiseringen av tillitens rolle i politiske systemer.

Med dette som en grunnleggende forutsetning, blir det tydelig at det er behov for et perspektiv som tar utgangspunkt i *koplingene* mellom stat og samfunn i tilnærmingen til relasjonen mellom tillit og politikk. Cohen (1999) er av den oppfatning at staten og sivilsamfunnet må undersøkes relasjonelt. Cohen søker å forklare sammenhengen mellom sivilsamfunnets rolle i å skape sosial tillit som igjen bidrar til sosial samordning, og effektiv og ansvarsfull demokratisk styring. Hun mener mange av problemene i denne debatten er knyttet til de mange ulike oppfatningene av sivilsamfunnet :”(...) it matters very much, both politically and theoretically, which concept of civil society and which understanding of the concept and sources of trust we use and seek to foster” (Cohen 1999:213). Cohen er skeptisk til de

hegemoniske diskursene omkring disse spørsmålene som finnes i dag. Hun er spesielt skeptisk til Robert Putnams utspill omkring sosial kapital.

Diskusjonene rundt sosial kapital er innenfor samfunnsvitenskapene svært omfattende og ofte forvirrende. Det er ikke rom for å gå grundig inn i denne debatten, så jeg vil begrense meg til å belyse noen momenter som er sentrale for den øvrige diskusjonen. Som et utgangspunkt bør det nevnes at Putnams tanker har fått stor innflytelse både i hans hjemland (USA) og internasjonalt i forhold til utviklingsspørsmål. Blant andre innflytelsesrike organer har Verdensbanken adoptert Putnams begrep og bruker denne innsikten aktivt utviklingspolitisk. Til tross for denne suksessen har Putnam blitt sterkt kritisert av en rekke samfunnsforskere (Harriss 2002, Cohen 1999, Braathen 2000). Putnam definerer sosial kapital som tillit, normer og nettverk som fungerer som et sosialt smøremiddel i samfunnet. Putnam mener tillitsrelasjoner som skapes i det sivile samfunnet gjennom ”sekundære foreninger”, som korgupper, bowlingklubber og dansegrupper, automatisk får betydning for utviklingen av demokratiet. Sivilsamfunnet blir en lukket arena der det skapes og finnes tillit, men som ikke er direkte koplet til det politiske og økonomiske systemet. Dette sterke fokuset på sosial kapital som den eneste kilden til sosial tillit, blir av kritikerne oppfattet som reduksjonistisk og depolitiserende (Harriss 2002, Cohen 1999)

Ut fra dette perspektivet er det ikke mulig at demokratiske politiske institusjoner, den offentlige sfære og lover kan fungere som kilder til tillit. Spørsmålet blir derfor hvorvidt den personlige tilliten som skapes gjennom ansikt-til-ansiktinteraksjoner, er det samme som ”generalisert tillit” (til systemer, institusjoner, lover)? Dette er en problematikk som handler om analysenivå og som jeg vil komme inn på nedenfor. Til spørsmålet om hvordan man kan måle vitaliteten til sivilsamfunnet, undersøker Putnam borgernes deltakelse i sekundære foreninger. Cohen (1999), på den andre siden, mener det som avgjør sivilsamfunnets vitalitet er de *politiske mulighetsstrukturene*.

I tråd med Offe (1999) mener Cohen (1999) at en ubegrenset kritisk diskurs i den offentlige sfæren er den formen for institusjonalisert mistillit som er essensiell for å opprettholde tillit, i betydningen tro på legitimitet, i konstitusjonelle demokratier. Cohen går i tillegg enda lengre. Hun argumenterer for at vi trenger politisk og sivilt rom for uenighet og konflikt omkring saker som angår offentligheten. Et samfunn med slike kanaler, der det finnes ulike politiske mulighetsstrukturer, er fundamentalt i moderne former for demokrati. Dette er selve forutsetningen for tillit og tiltro til institusjoner om disse skal kunne opprettholdes og garanteres for.

Tillit og sosiale bevegelser

Spørsmål om tillit kan knyttes til sosiale bevegelser på flere måter. For det første har tillit en viktig funksjon som grunnlag for mobilisering, ifølge ressursmobiliseringsteorier, som diskutert over. Et annet moment finnes i Cohens (1999) perspektiv der sosiale bevegelser vil være en viktig del av et vitalt sivilsamfunn, og dermed essensielt for demokratiet. Sosiale bevegelser fungerer, ut fra dette perspektivet, som ”vaktbikkjer” for samfunnets politiske utvikling. Misztal (1996) reiser spørsmålet om *hvem* vi skal ha tillit til når det gjelder å representere våre interesser best mulig i forhold til dagens nye problemer knyttet til politisk legitimitet. Dette spørsmålet er knyttet til utfordringene konvensjonell politikk står overfor idet nye typer politikk blir aktuelle.

Tradisjonelt har det partipolitiske systemet vært kilden til politisk tillit. Politiske partier skal informere velgerne med klare alternativer og hvert parti skal være i stand til å overta styringen uten å ødelegge den demokratiske strukturen. Forskning fra vestlige demokratier viser likevel en økende mistillit mot politiske partier og konvensjonell politikk (Misztal 1996). Politiske partier fungerer fortsatt som en viktig form for mediering av interesser, men de er langt fra de eneste aktørene. Interességrupper og sosiale bevegelser er viktige elementer i relasjonene mellom sivilsamfunnet og politiske institusjoner i en demokratisk stat. Til tross for redusert tillit til konvensjonell politikk har ikke borgerne blitt politisk fremmedgjort og apatiske (Misztal 1996). Cohen (1999) mener nettopp lavere tillit til systemet kan være et tegn på at borgerne blir mer sofistikerte i sin vurdering av myndighetspersoner, og at de dermed kan finne dem mindre tillitsverdige. Nedgang i tillit blir i denne sammenhengen et tegn på et velfungerende demokrati.

Framveksten av nye sosiale bevegelser og de påfølgende ”bevegelsespartiene” er og har vært en viktig del av den politiske utviklingen i Europa de siste tiårene (Misztal 1996). Den nye politikken knyttet til nye sosiale bevegelser er ofte orientert rundt enkeltsaker og har derfor ikke gitte klare retningslinjer når det gjelder tradisjonelle politiske ideologier. Dette er det mest problematiske med sosiale bevegelsers potensial som politiske representanter, og kan være med å forklare den manglende valgoppslutningen blant bevegelsespartiene. En annen ting som kan forklare at det ikke finnes like mye tillit til de nye partiene har å gjøre med bevegelsespartienes tosidige rolle. På den ene siden vil de søke å beholde karakteren av å være protestbevegelser, og på den andre siden søker de å integreres i det institusjonaliserte politiske systemet. Denne doble rollen er vanskelig for mange bevegelsespartier (Misztal 1996). Misztal mener ikke at vi må se bort fra konvensjonell politikk for å sikre fortsatt flyt av tillit i det

politiske systemet, men hun mener det er behov for en endring når det gjelder representasjon og medieringen av interesser. Sosiale bevegelser kan bidra til å oppfylle disse behovene.

Tillit på ulike analysenivåer: personlig tillit og systemtillit

Man kan snakke om tillit på mange forskjellige abstraksjonsnivåer og man kan undersøke tillit på mange ulike analysenivåer (Vallentin 2001). Grovt sett kan man dele inn tilnærminger til problematikken i forhold til fokus, enten på former for personlig tillit, eller på ulike former for systemtillit. Tradisjonelt har ulike teoretiske bidrag fokusert på enten den ene eller den andre dimensjonen av tillit. Jeg vil argumentere for at disse forholdene må sees i sammenheng i dette prosjektet, som vist i Figur 2. De komplekse relasjonene i dagens samfunn, preget av tid-rom-utstrekning og fravær i tid-rom, bryter de tradisjonelle grensene for vår oppfattelse av denne type problemstillinger. Det er *relasjonen* mellom personlig tillit og mer generalisert tillit som er interessant.

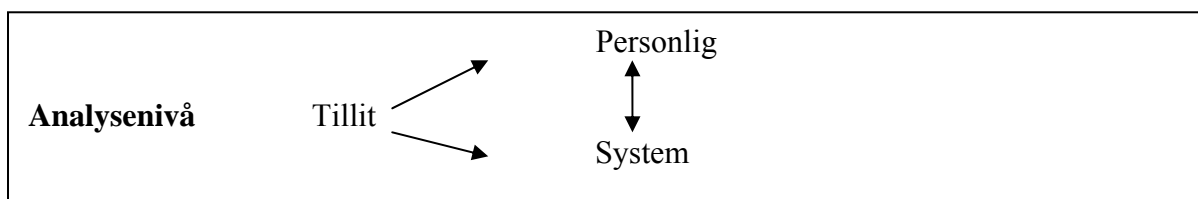

Fig 2: Forholdet mellom personlig tillit og systemtillit

I Cohens (1999) kritikk av Putnams oppfatning av sivilsamfunnet stiller hun spørsmålet; er personlig tillit skapt gjennom ansikt-til-ansiktinteraksjon det samme som generalisert tillit? Følger man Putnams logikk vil svaret være ja, men for Cohen er svaret nei. Generalisert tillit, eller tillit til myndighetene/systemet er *ikke* resultatet av en generalisert personlig tillit, men stammer snarere fra noe ganske annet (Cohen 1999). De fleste er enig i at grunnrelasjonen når det gjelder tillit er den personlige tilliten. Spørsmålet blir snarere *på hvilken måte* denne tilliten blir generalisert. For Cohen (1999), Offe (1999), Warren (1999) og Harriss (2002) er institusjonenes rolle det sentrale i denne sammenheng. Aktørers vurderinger kan formaliseres gjennom institusjoner fordi institusjonenes grunnleggende regler alltid har et normativt innhold. På denne måten er ikke vurderingene avhengige av utstrakte sosiale nettverk. Å ha tillit til en institusjon innebærer å slutte opp om institusjonens normative idé. Denne kunnskapen utvides til også å omfatte individene knyttet til institusjonen, fordi en antar at også andre er motiverte til å etterkomme de normative forventningene knyttet til institusjonen (Offe

1999). Institusjonens legitimitet blir på denne måten forstått som det sentrale for et sterkt sivilsamfunn:

It is when people generally believe in the legitimacy of these institutions, and are reasonably confident that the values and norms that inhere within them will motivate those who are concerned in implementing them that civic ness/civil society flourishes, and there is a fair degree of generalized societal trust (...) (Harriss 2002:119).

Institusjoner kan ut fra dette perspektivet bidra med en funksjonell erstatning for personlig tillit i upersonlige settinger som handler om interaksjon med fremmede mennesker. Grunnlaget for tillitsrelasjoner i et demokrati er generalisert tillit, ikke personlig tillit (Warren 1999).

Vallentin (2001) er også opptatt av koplingene mellom personlig tillit og systemtillit. Med utgangspunkt i Luhmann søker Vallentin å anvende innsikt rundt personlig tillit på et mer systemisk nivå. Han er opptatt av (system) tillit knyttet til samfunnets institusjoner generelt og forholdet mellom organisasjoner og offentlighet spesielt. Det hensiktsmessige for denne diskusjonen er Vallentins begrep *selvframstilling*. Personlige tillitsrelasjoner bygger på selvframstilling. Jeg har selv et ansvar for å gi andre en mulighet til å ha tillit/mistillit til meg. Om jeg framstiller meg selv som noe, men utfører en handling som peker i en annen retning, er det sannsynlig at tilliten andre har til meg svekkes. De samme mekanismene mener Vallentin (2001) gjelder for institusjoner og organisasjoner. Det er ut fra en organisasjons selvframstilling at offentligheten gis muligheter til å ha tillit/mistillit til denne. Selvframstilling er et begrep som er nyttig og supplerende i forhold til Cohens og Offes innsikt om institusjonenes rolle i spørsmål om systemtillit. I selvframstilling ligger det blant annet at prinsipper, regler og ideologier ikke holdes skjult, men eksponeres til offentligheten om en ønsker noens tillit og deres oppslutning. Det handler på denne måten om å åpne kanaler for debatt, konflikt og uenighet. Dette gjelder både for politiske institusjoner, så vel som private organisasjoner.

Avslutning

I dette kapitlet har jeg diskutert det teoretiske rammeverket jeg vil bruke i diskusjonen av mine problemstillinger. Jeg åpnet diskusjonen med å gå innom et sentralt dilemma når det gjelder å studere sosiale prosesser i ”Sør”, universalisme versus relativisme. Jeg argumenterte, i tråd med McDowell (1995) og Gregory (1994 i McDowell 1995) for en type mellomposisjon, der konteksten står i sentrum for analysen. Utgangspunktet for den teoretiske tilnærmingen i dette prosjektet er et relasjonelt perspektiv, det vil si et perspektiv som fanger opp koplingene mellom prosesser i det sivile samfunnet og det politiske systemet. Dette perspektivet er sentralt

for å kunne fange opp relasjonen mellom sosiale bevegelser og den politiske sfære, samt integrasjonen av en forståelse av systemtillit i samfunnsmessige prosesser. I første del diskuterte jeg ulike teorier om kollektiv handling; teorier om nye sosiale bevegelser (TNSB) og ressursmobiliseringsstrukturer (RMT). Teoriene har hver for seg noen grunnleggende problemer, men en kopling mellom teoriene er mulig og kan fungere som et mer syntetiserende alternativ. Et slikt alternativ kan være spesielt nyttig for studier av kollektiv handling i Latin-Amerika, siden det er TNSB-perspektivet som har hatt størst innflytelse i denne regionen. Nyttige supplementer til dette perspektivet finnes i RMT-perspektivet, da dette legger større vekt på relasjonen mellom sosial bevegelse og politiske systemer. Begrepene politiske mulighetsstrukturer og politisk rom er spesielt sentrale for dette prosjektet, fordi de sammen fanger opp sentrale dimensjoner som kjennetegner relasjoner mellom bevegelse og politisk system.

I andre del av dette kapitlet koplet jeg begrepet tillit til den større stat-samfunnsdebatten. Jeg åpnet med å diskutere tillit som et samfunnsvitenskapelig fenomen. I studiet av tillit er analysenivå sentralt. Misztal (1996) åpner i sin diskusjon opp for en type systemtillit som knyttes til tillitens samarbeidende funksjon. Tillit knyttes på dette nivået til politikk, og legitimitet er her en sentral praksis. Denne tilnærmingen til tillit er sentral for å forstå hvordan tillit kan ha en videre politisk betydning. Jeg konkluderte med at tilnærmingen til tillit som en eventuell demokratisk funksjon dreier seg om analysenivå. Systemtillit kan ikke forstås som en generalisert form for personlig tillit (som hos Putnam), men er knyttet til institusjonenes rolle. Systemtillit kan skapes gjennom institusjoner, fordi det er knyttet en grunnleggende normativ idé til institusjonenes innhold. Et sterkt sivilisert samfunn med rom for tillitsrelasjoner knyttes på dette nivået til de politiske mulighetsstrukturene. Et demokratisk system må skape rom for mistillit, konflikter og debatt for at borgerne skal kunne ha tillit til politiske systemer. Til slutt nevnte jeg selvframstilling som et nyttig begrep på et organisasjonsnivå som knytter sammen personlig tillit og systemtillit. Selvframstilling fanger opp den nødvendige åpenheten en organisasjon eller institusjon må legge vekt på, for at offentligheten eller medlemmer skal kunne ha et grunnlag for tillit/mistillit. Innsikten i denne teoretiske diskusjonen er sentral for analysen av betydningen av tillit internt i RGT, som selvhjelpsprosjekt og politisk prosjekt, og for å forstå relasjonene mellom RGT og det argentinske politiske systemet.

3. Metodisk tilnærming

Innledning

I dette kapitlet gjør jeg rede for den metodiske tilnærmingen i denne oppgaven. Jeg diskuterer først noen vitenskapsteoretiske implikasjoner som er sentrale i dette prosjektet. Jeg argumenterer for betydningen av et struktureringsperspektiv som en overordnet tilnærming i denne oppgaven. Videre diskuterer jeg anvendelsen av kvalitativ metode, og begrunner valget av denne metoden generelt og casestudien spesielt. Jeg argumenterer for at forholdet mellom teori og empiri innenfor kvalitative studier knyttes sammen gjennom analytiske generaliseringer. Forskning i en fremmed kontekst fører med seg en rekke dilemmaer og utfordringer for forskeren. Jeg gjør rede for de spesifikke utfordringene jeg stod overfor i forhold til valg av case og informanter og de konkrete metodene. Til slutt diskuterer jeg kvaliteten på datamaterialet i lys av begrepene bekreftbarhet, troverdighet og overførbarhet.

Interaksjonisme, tid og rom

Human agency must be seen for what it is, a continuous flow of conduct in time and space, constantly interpellating social structure. Such a view of human agency is necessarily contextual.

(Thrift 1983:384)

I dette prosjektet er jeg på et generelt nivå opptatt av å undersøke hvordan den økonomiske krisa i Argentina skapte nye politiske muligheter og begrensninger for sosiale bevegelser. For å kunne undersøke denne typen problemstillinger er det nødvendig å avklare noen grunnleggende vitenskapsteoretiske implikasjoner. Mitt ontologiske utgangspunkt er at den sosiale verden består både av strukturer og aktører som står i et dialektisk forhold til hverandre.¹³ Det vil si at aktører skaper strukturer samtidig som disse menneskeskapte strukturene er med på å utgjøre et sett av rammebetingelser for aktørers handling (Giddens 1984). Denne struktur-aktør-tenkningen eller struktureringsperspektivet har i dag en sentral plass innenfor samfunnsforskning.¹⁴ Konteksten for handling er i denne typen perspektiver

---

¹³ Ontologi dreier seg om forestillinger omkring hvordan verden ser ut, hvilke elementer verden er bygd opp av og hvilke grunnleggende mekanismer som virker mellom disse elementene (Løfgren 1996).

¹⁴ Samfunnsforskere som Sayer, Bourdieu, Bhaskar og Giddens er opptatt av dynamikken mellom strukturer og aktører i sine teorier om sosial praksis, og søker med dette å overkomme problemene knyttet til henholdsvis strukturdeterminisme og metodologisk individualisme (Thrift 1983, Giddens 1984, Sayer 1985).

sentral, og skala blir sentralt for å forstå handling og kontekst på ulike nivåer. Sosial praksis på et bestemt sted, på et bestemt nivå, og på et gitt tidspunkt vil være unik (Massey & Jess 1995). Dette perspektivet baseres blant annet på en *sosialkonstruksjonistisk* oppfattelse av hvordan den sosiale verden ser ut og fungerer (Peet 1998). Et slikt perspektiv anser ikke sosial praksis som noe gitt, men fokuserer på måten praksis konstrueres i tid og rom.

Det sentrale poenget i dette prosjektet er at aktører tolker strukturer og handler i tid og rom. *La Red Global de Trueque* (RGT) som aktør tolker de strukturelle rammene (politiske muligheter og begrensninger) på gitte tidspunkt og svarer eller handler (konstruerer strategier) ut fra deres oppfatning av de strukturelle betingelsene. Samtidig har strukturene en iboende dualitet (Giddens 1984). De er både skapt av menneskelig handling (deriblant RGT), mens de på samme tid er selve mediet knyttet til denne skapelsen (Thrift 1984). Innenfor utviklingsstudier er denne problematikken viktig. For meg er et sentralt utgangspunkt at selv marginaliserte individer, som opplever sterke strukturelle begrensninger, ikke er ute av stand til å handle (Webster & Engberg-Pedersen 2002).¹⁵ Nyere forskning innenfor utviklingsspørsmål i Latin-Amerika understreker at det nettopp er aktørenes egen opplevelse av et *manglende handlingsrom* som kjennetegner individers marginalisering (Midré, in progress). Hva RGT oppfatter som muligheter og hva RGT opplever som begrensninger, konstrueres i bestemte situasjoner. Politiske muligheter og begrensninger for sosiale bevegelser i Argentina oppfattes og undersøkes derfor ikke som gitte, objektive forhold i dette prosjektet.

Hvordan kan vi få vite noe om verden?

**Kvalitativ metode og reflekterende forskning*

Alvesson og Sköldberg (1994) mener at det ikke er metoden i seg selv, men ontologi og epistemologi som er avgjørende for god samfunnsvitenskap.¹⁶ Ontologiske og epistemologiske spørsmål blir ofte bedre håndtert gjennom kvalitativ forskning fordi den "tillåter mångtydigheten ifråga om tolkningsmöjligheter och forskarens konstruerade av vad som beforskas att bättra fremträda" (Alvesson & Sköldberg 1994:11).¹⁷ Dette er en motsats til klassisk positivistisk perspektiv der selve metoden angir forskningen vitenskapelighet (Gilje &

---

¹⁵ Innenfor utviklingsstudier har marginaliserte aktører ofte blitt oppfattet som ensidige offer for strukturelle forhold. Dette gjelder spesielt innenfor strukturorienterte perspektiver som for eksempel avhengighetsteori (Martinussen 1994).

¹⁶ Epistemologi er en overordnet teori om hvordan man skaffer seg kunnskap om verden (Løfgren 1996).

¹⁷ Dette betyr ikke at kvantitativ metode er en uegnet forskningsmetode. Et kvantitativt perspektiv kan også være svært fruktbart om tallene og teknikkene er underordnet et gjennomtenkt overordnet forskningssyn (Alvesson & Sköldberg 1994).

Grimen 1993).¹⁸ Med mitt ontologiske utgangspunkt er det mest hensiktsmessig for meg å bruke kvalitativ metode. Jeg er interessert i å studere den mening verden har for aktøren. Jeg mener vi kan få vite noe om verden gjennom å tolke og analysere aktørers egne erfaringer og opplevelser knyttet til bestemte kontekster.

Videre bør valg av metode knyttes til forskerens problemstillinger (Alvesson & Sköldberg 1994). Min interesse er knyttet til kompleksiteten i de samfunnsmessige problemstillingene i Argentina. Jeg er ikke interessert i å studere bredden eller utbredelsen av den kollektive mobiliseringen etter krisa, med andre ord en mer kvantitativ tilnærming. Formålet med mitt prosjekt og mine problemstillinger kan best undersøkes ut fra et kvalitativt metodisk perspektiv. Et annet viktig aspekt er at konteksten er helt sentral for forståelsen av de sosiale prosessene jeg studerer. Sammenhengen mellom den økonomiske krisa og den massive kollektive mobiliseringen utgjør kjernen i analysen og forståelsen av byttenettverkens strategier. I en kvantitativ forskningsmetode, derimot, er ikke konteksten nødvendigvis relevant for innsamling av data.

Kvalitativ forskning er nært knyttet til reflekterende forskning.¹⁹ Reflekterende forskning innebærer at forskeren tar på alvor de ulike språklige, sosiale, politiske og teoretiske elementene som er innvevd i prosessen der kunnskap utvikles. Det er i denne prosessen for utvikling av kunnskap det empiriske materialet konstrueres og tolkes. Refleksjon handler om å være kritisk til det som tilsynelatende fremstår som uproblematisk avspeilinger av virkeligheten. Samtidig holder forskeren fast ved at gjennomtenkte utsnitt av denne ”virkeligheten” kan gi et viktig grunnlag for kunnskap. Reflekterende kunnskap kjennetegnes av åpenhet, snarere enn slutninger og gir muligheter for forståelse, snarere enn å fastslå ”sannheter” (Alvesson & Sköldberg 1994). Reflekterende forskning er altså en type forskning som tar høyde for kontekst. Det gjelder både konteksten knyttet til de sosiale prosessene eller fenomenene som studeres, men også forskerens egen kontekst knyttet til hennes sosiale, politiske og teoretiske forestillinger og posisjon. Det er et ideal i dette prosjektet å være sensitiv overfor spørsmål knyttet til kontekst, og samtidig å reflektere og være kritisk til den kunnskapen jeg tilegner meg.

---

¹⁸ Dette kommer tydelig til uttrykk i det berømte utsagnet til de logiske positivistene; ”et utsagns vitenskapelighet er dets verifikasjonsmetode” (Gilje & Grimen 1993).

¹⁹ Det finnes en rekke tradisjoner innenfor reflekterende forskning, for eksempel kritisk fenomenologi, hermeneutiske retninger og postmoderne sosiologi (Alvesson & Sköldberg 1994).

Forholdet mellom teori og empiri i kvalitativ forskning

Under forberedelsen av forskningsprosjektet satt jeg meg inn i teoretiske problemstillinger jeg hadde forestillinger om ville være relevante for studien. Jeg var opptatt av stat-samfunnsrelasjoner og sosiale bevegelsers rolle. Dette teoretiske perspektivet hadde jeg som et utgangspunkt i mitt møte med felten, og det hjalp meg å formulere tentative problemstillinger. Jeg prøvde likevel å stille meg åpen for andre momenter som kunne være relevante i selve forskningsprosessen. Det vil si at jeg ikke har valgt en ren deduktiv, teoritestende tilnærming. Etter å ha samlet store mengder data så jeg at det også var andre momenter informantene la vekt på og som dermed ble viktig for prosjektet. Spørsmål om tillit var ikke noe jeg på forhånd hadde tenkt skulle få en så sentral plass i analysen. Denne tilnærmingen, å trekke slutninger fra det spesielle (empiriske) til det generelle (teoretiske), er induktiv i forhold til teori. En del av de teoretiske forestillingene valgte jeg å forkaste fordi disse ikke var viktig i det empiriske materialet.

Oppsummert kan en si forholdet mellom teori og empiri i dette prosjektet er *abduktivt*.²⁰ Abduksjon innebærer en slags kombinasjon av deduksjon og induksjon, men tilfører også nye momenter. Under forskningsprosessen utvikles delvis det empiriske forskningsområdet suksessivt, samtidig som de teoretiske momentene delvis justeres (Alvesson & Sköldberg 1994). Dette prosjektet søker både å være *forklarende* (vurdere teorier) og *utforskende* (presisere og konkretisere et sosialt fenomen) på samme tid (Hesselberg 1998). Jeg mener dette er mulig fordi kvalitativ forskning åpner for denne typen *fleksibilitet* i forskningsdesignet. En fleksibel forskningsdesign innebærer nettopp at problemstillinger og analyse hele tiden kan endres ettersom forskeren får mer innsikt og forståelse omkring det som studeres (Thagaard 1998).

Casestudien

I dette prosjektet har jeg først formulert en generell problemstilling; ”Hvordan har den økonomiske krisa i Argentina påvirket sosiale bevegelsers politiske muligheter og begrensninger?” Her indikerer jeg at jeg vil diskutere noen generelle forhold knyttet til sosiale bevegelser i Argentina. Videre spesifiserer jeg denne hovedproblemstillingen og fokuset rettes direkte mot min *case*, *La Red Global de Trueque* (RGT). Gjennom å undersøke RGT som en sosial bevegelse og RGTs kopling til det politiske systemet, mener jeg å kunne si noe generelt

---

²⁰ Abduksjon er en tilnærming som i realiteten brukes ofte innenfor mye forskning (Alvesson & Sköldberg 1994).

om sosiale bevegelser i Argentina. På et høyere analysenivå søker jeg, gjennom å studere RGT, å si noe mer generelt om stat-samfunnsrelasjoner i den akademiske debatten.

Begrepet case er et vidtfavnende begrep, og det har derfor blitt kritisert for å ikke kunne betraktes som en spesifikk metode. I betydningen *enhet* kan en si all type forskning er casestudier (Gomm et al. 2000).²¹ Gomm et al. (2000) presenterer likevel noen viktige kjennetegn ved en casestudie. I stedet for mange enheter konsentrerer forskeren seg heller om en dyptgående analyse av hver case, ofte velger en bare ut en case. I tillegg studeres oftest fenomenene i sin naturlige kontekst. Et tredje moment er at casestudien blir styrt av hva formålet med analysen er.

Hva man kan slutte ut fra en casestudie, er mye diskutert i samfunnsforskningen. Det er ikke nødvendig å gå inn i detaljene rundt denne debatten her. Jeg mener, i tråd med Mitchell (2000), at hva man kan slutte ut fra en casestudie handler om hvordan en forholder seg til spørsmål om generalisering. Problemene knyttet til debatten er at mange ikke skiller mellom *statistiske* og *analytiske* former for generalisering. Jeg er ikke opptatt av representativitet (statistisk generalisering) i forhold til min studie av RGT, men jeg er opptatt av *overførbarheten* min studie har til andre sosiale prosesser. En *analytisk generalisering* dreier seg om en begrunnet vurdering av i hvilken grad funnene fra en studie kan brukes som en rettledning for hva som kan komme til å skje i en annen situasjon. Gjennom å gjøre argumentene eksplisitte og å klargjøre funnene som ligger til grunn for konklusjonene, tillater jeg (forskeren) leserne å selv bedømme generaliseringens holdbarhet (Kvale 2001). Det er viktig å presisere at denne typen generalisering aldri er en endelig generalisering, i den forstand at forskningsresultatet betraktes som et endelig svar på en problemstilling. Denne typen generalisering vil snarere alltid være åpen for ny innsikt. All analyse handler om å gå ”beyond the data”, og dermed å si noe mer generelt ut fra det spesifikke som studeres (Coeffey & Atkinson 1996).

Valg av case: *La Red Global de Trueque*

Et forskningsprosjekt dreier seg om å stå overfor en rekke valg, der en som forsker nøye må vurdere et spekter av eksisterende muligheter og tilnærmingsmåter. Mine valg henger sammen med både tilfeldigheter, praktiske muligheter og bevisst strategi. I 1989/1990 bodde jeg et år i Argentina og gikk på en argentinsk skole, og ble dermed knyttet til landet. I 2000 dro jeg tilbake og var student ved *Universidad de Buenos Aires*. Dette året la grunnlaget for min

---

²¹ Bortsett fra omfattende survey-undersøkelser og eksperimenter (Gomm et al. 2000).

interesse for samfunnsmessige spørsmål i Argentina. Da jeg begynte på hovedfag høsten 2002 var det et naturlig valg å studere sosiale prosesser i Argentina. På denne tiden prøvde Argentina å komme seg opp av en dyp økonomisk krise, og jeg fulgte med interesse alle de nye initiativene fra aktører i det sivile samfunnet, gjennom norske og argentinske media. Det var en rekke interessante bevegelser som vokste frem i forbindelse med krisa; byttenettverk, kartongsamlere, de arbeidsløses bevegelse (*piqueteros*), okkupasjonen av fabrikker, og nabolagsforsamlinger. Våren 2003 kom jeg tilfeldigvis over en BBC-dokumentar sendt på NRK, som handlet om byttenettverkene. I seg selv fant jeg dette fenomenet svært spennende, men gjennom dokumentaren ble også noen av byttenettverkernes politiske strategier problematisert. Nettopp dette fikk meg spesielt interessert, fordi jeg ønsket en tilnærming som knyttet stat- og samfunnsrelasjoner på et teoretisk nivå.

Da jeg dro på feltarbeid, høsten 2003, visste jeg litt, men ikke mye om byttenettverkene. Jeg hadde hele tiden i bakhodet at hvis byttenettverkene skulle vise seg å være praktisk umulige å studere, hadde jeg i det minste flere alternativer å velge mellom. Jeg hadde heldigvis ingen idé om kompleksiteten i byttenettverkernes struktur og oppbygging før jeg startet forskningsprosjektet. Det skulle vise seg at det eksisterte et mangfold av nettverk og klubber på flere skalanivåer. Noen sprang ut av bestemte nettverk, noen var isolerte nettverk, mens andre igjen var i direkte konkurranse med andre nettverk. Tilfeldigheter gjorde at jeg kom i kontakt med nettopp ledelsen i RGT.²² Dette var en heldig tilfeldighet fordi RGT er det største og det første etablerte nettverket, i tillegg til at RGT har grundig utarbeidede ideer omkring byttevirksomhet. Dette gjør RGT spesielt egnet som utgangspunkt for casestudien. Hovedpersonen i BBC-dokumentaren, Rubén Ravera, viste seg å være en av de tre grunnleggerne (*fundadores*) av RGT.

Etter å ha valgt *La Red Global de Trueque* som case i prosjektet sto jeg overfor et nytt og vanskelig valg i forhold til den geografiske avgrensningen av studien. RGT er et nasjonalt nettverk med klubber (*nodos*) over hele landet, og i store byer som Buenos Aires eksisterer det flere klubber. Jeg bestemte meg for å ta utgangspunkt i Buenos Aires både fordi hovedkontoret til RGT er basert her, og fordi det var min personlige preferanse å oppholde meg i hovedstaden. I Buenos Aires valgte jeg å konsentrere meg om den største og fortsatt fungerende bytteklubben, *Nodo Reactivación*. Denne bytteklubben ligger utenfor bygrensen i et område kalt Quilmes. Hovedkontoret til RGT ligger like ved denne bytteklubben. Jeg besøkte også en annen bytteklubb, *Nodo Abundancia*, et par ganger. Der var det ukentlige markeder i samme

---

²² Jeg ringte et telefonnummer jeg fant på RGTs offisielle nettsider.

bygning som RGTs kontorer. Jeg holdt likevel fast på å bli godt kjent med en klubb for grundig å studere dynamikken i denne, og for å kunne skape tillitsbånd mellom meg og informantene. I oktober 2003 fikk jeg muligheten til å bli med mine tidligere studiekamerater i geografi ved *Universidad de Buenos Aires* på en ekskursjon til den nordligste provinsen i Argentina, Jujuy. Dette førte til at jeg fikk besøkt en bytteklubb, *Nodo Querer*, i RGTs nettverk i Jujuys provinshovedstad, San Salvador de Jujuy. Dataen jeg samlet i Jujuy har fungert som et nyttig supplement og gitt mer dybde i casestudien. Jeg vil her kort presentere noen kjennetegn ved de ulike bytteklubbene. Antallet deltakere varierte sterkt mellom de ulike klubbene, og det eksisterte ingen øvre grense for deltakere innenfor en klubb. Under krisa samlet ledelsen i RGT mange bytteklubber til et stort fellesmarked, kalt *megaferia*, hvor ti tusen byttere var samlet. Generelt for byttemarkedene gjaldt regelen om at en ikke kan delta dersom en ikke har med varer eller tjenester til bytting.

1. *Nodo Reactivación* (se foto s. 9) hadde tre ukentlige byttemarkeder; to på onsdager og ett på lørdager. Denne klubben var stor, mellom 500 og 1000 deltakere per marked. *Nodo Reactivación* holdt til i egne (leide) lokaler og hadde store kjøkkenfasiliteter der deltakerne kunne lage matvarer til bytting. På onsdagene ble det arrangert to markeder, ett på morgenen og ett på ettermiddagen. Det var kun på onsdagsmorgener det var lov å ha med brukte klær.²³ Adriana Rodriguez var hovedkoordinator for denne klubben og med seg hadde hun en gruppe på omtrent 10 assistenter. Rodriguez brukte en mikrofon under markedet for å formidle beskjeder om retningslinjer. Grunnprinsippet var at deltakerne kun skulle bytte egenproduserte varer, men dette ble i liten grad overholdt. Om deltakerne ble oppdaget i å bryte reglene, ble de sanksjonert av Rodriguez i form av en samtale, men de ble ikke utestengt fra aktiviteten. Her fantes et spekter av varer og tjenester; frisør, Tarot, planter, matvarer i alle varianter (spesielt pizza, empanadas, kaker), kontorrekvisita, klær, pyntegjenstander, grønnsaker, timer i folkedans, grafisk design, blodtrykksmåling, husholdningsartikler, gullsmedartikler og i tillegg et fiskeoppdrettsprosjekt i en dam på utsiden av lokalet. Både menn og kvinner deltok, men de fleste deltakerne var kvinner. I lokalene til denne bytteklubben, *El Comedero*, arrangerte RGT en rekke andre aktiviteter utenom byttemarkeder. Dansegrupper og

---

²³ Spørsmålet om brukte klær var en sentral problemstilling innenfor alle bytteringene jeg studerte. Brukte klær kvalifiserer ikke som egenprodusert vare, men det er likevel denne varen mange har tilgang til og som medlemmene dermed gjerne vil bytte bort.

kurs i drivhusbygging er noen eksempler, og Rodriguez planla alfabetiseringskurs for voksne.

2. *Nodo Abundancia* hadde et ukentlig byttemarked hver fredag. Denne klubbens særpreg var egenproduksjon. Alle varer som ble omsatt her måtte være produsert av deltakerne selv. Det var også andre strenge regler for deltakelse. De som ”hadde lov å bytte” fikk ved inngangen et armbånd som viste at de var berettiget til å bytte. Årsaken til denne regelen var at deltakerne gjerne kunne ha med seg venner eller familie, men kun som observatører, ikke som deltakere. Ble reglene brutt, fikk man et kryss i protokollen til koordinatorene (tre personer utgjorde et koordinatorteam), og etter tre kryss var en utelukket fra klubben. Denne klubben hadde omtrent 100 byttende deltakere og i tillegg noen personer som var innom for å observere eller sosialisere. Alle bordene hadde hvite duker. Klubben hadde et spekter av varer og tjenester; grafisk design, bearbeidede matvarer (empanadas, pizza, kaker, alfajores), feriehus (kun ett tilbud), fødselsdagskort, kontorrekvisita og pyntegjenstander. Brukte klær var ikke ”lovlig” å bytte. Normene og de etiske retningslinjene ble formidlet gjennom plakater og slagord rundt omkring i lokalet. Her deltok både kvinner og menn, men også her med en overvekt av kvinner.
3. *Nodo Querer* hadde to ukentlige byttemarkeder; mandager og fredager. Forholdene var svært forskjellige fra *Nodo Abundancia*. En viktig forutsetning for deltakelse var å ha et bord der varene skulle stilles frem (det ble brukt alt fra gamle strykebrett til kartongesker). Barn hadde ikke adgang, da erfaringer viste at barn kunne springe frem og ”snike i køen”. Her deltok omtrent 20-40 personer. Under hvert marked var det en satt av tid til samtale (*charla*) der alle sto i ring mens koordinatoren, Mirta Callejo, informerte om reglene og de etiske retningslinjene. Hver deltaker hadde få varer sammenlignet med de overnevnte klubbene. Her var det ingen tjenester som ble byttet. Varene bestod i både egenproduserte og ikke egenproduserte varer; brukte klær, grønnsaker, popkorn, vaskemidler, husholdningsartikler, bearbeidede matvarer (brød) og andre ting.²⁴ Det var kun kvinner som deltok i denne bytteklubben.

---

²⁴ Kategorien ”ting” er veldig dekkende på mye som ble byttet i alle klubbene og denne kategorien omfatter et spekter av alt fra pyntegjenstander, dorullholdere, små bilderammer osv.

Nyansene i casestudien ble mer tydelige etter hvert som forskningsprosjektet tok form. Jo mer jeg lærte om RGTs struktur og oppbygging, jo mer var jeg i stand til å ta begrunnede valg om hvor og hva det var hensiktsmessig å studere. Denne tilnærmingen er den eksplorerende delen av dette forskningsprosjektet. Det er viktig å presisere at hvilke bytteklubber jeg har valgt å studere antakelig har hatt stor betydning for tolkningsresultatene, fordi bytteklubbene innenfor RGTs nettverk er forskjellige. Koordineringsteamet tilknyttet hver bytteklubb har stor grad av frihet til å bestemme sin egen praksis og sette egne normer. Motivasjonen for deltakelse er også forskjellig i de ulike bytteklubbene, men varierer også fra bytteklubb til bytteklubb. Det eksisterte under krisa bytteklubber i både de velstående bydelene i Buenos Aires og i mer marginaliserte områder.

Valg av metoder

En metode omfatter samlede regler og anbefalinger (skal, bør og kan) for hvordan forskeren skal samle inn, bearbeide, analysere, samt presentere empiri gitt en spesifikk formulert problemstilling (Løfgren 1996). For å svare på mine problemstillinger valgte jeg å ta i bruk flere metoder og teknikker. Dette kalles gjerne en *metodetriangulering*. Triangulering av metoder dreier seg om å benytte flere metoder for å belyse et fenomen fra flere vinkler (Kvale 2001). Jeg benyttet meg av intervjuer, observasjoner, avisartikler, offisielle statistikker og annen forskning. Det var svært nyttig å ta i bruk flere vinklinger fordi jeg fikk muligheter til å belyse flere sider ved de mange problemstillingene knyttet til dataen. På denne måten bidro trianguleringen til flere nyanser i datamaterialet.

Feltarbeid

Den overordna metodiske tilnærmingen i prosjektet er feltarbeid. Fra september til desember 2003 var jeg på feltarbeid i Argentina. Det hadde ikke vært mulig å gjennomføre dette prosjektet uten å være på stedet. Før jeg dro ut i felt forsøkte jeg å orientere meg om hvordan byttenettverkene hang sammen og hvem jeg eventuelt kunne snakke med, men dette viste seg å være svært vanskelig. Det finnes noen lokale nettsider om bytteringene, men noen var nede og de andre ga meg ikke en overordnet forståelse over hvordan bytteringene hang sammen. I dag (2005) er det skrevet en del om bytteaktiviteten i Argentina, men jeg fant ingen arbeider under forberedelsen våren 2003. Mitt prosjekt er studiet av et samtidfenomen på den andre siden av jorda. For å kunne studere dette, var det en forutsetning å oppholde seg på stedet. Når en er på feltarbeid er en på en måte ”i felt” hele tiden. Min erfaring er at jeg hele tiden var bevisst mine

problemstillinger, også i sammenhenger som ikke handlet om datainnsamling. I selskap med venner og med personer jeg tilfeldigvis møtte (for eksempel taxisjåfører) var det naturlig å snakke om byttinger og den økonomiske krisa. Å få ta del i andres erfaringer og oppfatninger var svært spennende og ikke minst nyttig for prosjektet.

En annen fordel ved feltarbeidet var å bo i et kollektiv med tre argentinere. Hjemme om kvelden fikk jeg hjelp til å oppklare språkmessige ting. Jeg snakker godt spansk etter å ha bodd to år i Buenos Aires tidligere, men jeg har likevel mine begrensninger i forholdt til språket. I tillegg kunne jeg oppklare de ”selvsagte” spørsmålene før intervjuene. Den typen spørsmål jeg tenker på her, dreier seg om forhold som for enhver argentinere er helt åpenbare, som for eksempel navnet på økonomiministeren. Jeg fikk også hjelp til transkriberingen av intervjuer. Ord jeg ikke kjenner kan være vanskelig å oppfatte og blir dermed vanskelig å slå opp i en ordbok.

Intervjuing

Datainnsamlingen baserte jeg i hovedsak på dybdeintervjuer. Det kvalitative forskningsintervjuet forsøker å forstå verden fra intervjupersonens side, få frem betydningen av folks erfaringer og avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer (Kvale 2001). Jeg gjennomførte 21 dybdeintervjuer i løpet av feltarbeidet. Intervjuene hadde en semistrukturert form (Løfgren 1996). Det vil si at jeg hadde en intervjuguide med spørsmål jeg ønsket informantene skulle besvare, men selve rekkefølgen var ikke viktig. Jeg lot også informantene fortelle om andre ting de mente var viktige og som ikke hadde en direkte kopling til intervjuguiden. Jeg hadde ikke en bestemt tidsbegrensning på intervjuene. Min erfaring er at det var fint for kommunikasjonen med informanten å la han/henne få snakke om ting som opptok han/henne, som ikke nødvendigvis var nøyaktig det jeg ønsket å belyse. Samtidig var det viktig, og også en utfordring, å styre samtalen slik at jeg også fikk svar på mine spørsmål. Jeg prøvde ulike former for intervjuer; individuelle intervjuer, gruppeintervjuer med to eller flere informanter, intervjuer med tre intervjuere og en informant, og intervjuer med en stor gruppe (omtrent 15 stykker). Det var både spennende metodisk å prøve ut flere ulike intervjusituasjoner, i tillegg til at det var nyttig for vinklingen av prosjektet. Intervjuet med en stor gruppe var ikke å anbefale om man ønsker å få tak i folks personlige erfaringer. Dette intervjuet gjennomførte jeg i Jujuy, og koordinatoren Callejo samlet alle kvinnene ved byttemarkedet i en ring og sa (uventet) at jeg kunne stille spørsmål til gruppen. Kvinnene var sjenerte, noe som førte til at Callejo bestemte hvem som skulle svare. Jeg fikk bare høre

solskinshistoriene om RGT, noe jeg ikke tror ville funnet sted om jeg hadde snakket med dem individuelt uten Callejo tilstede.

Gruppeintervjuer med to til tre informanter var mer vellykkede. I denne intervjusituasjonen fikk jeg ta del i de interne diskusjonene blant informantene. Det kom tydelig fram hvilke momenter ikke alle var enige om, men som var konfliktfylte og debatterte. Utfordringen var at det ofte var en av informantene som snakket mest, og det kunne da være vanskelig å få innblikk i de andre informantenes forklaringsmodeller. Dette problemet kan løses gjennom individuelle intervjuer. Gjennom å intervjuer en person var det både tid og rom for å få fram denne personens synspunkter uten at andre dominerte situasjonen.

Jeg gjennomførte ett intervju hvor vi var to aktive intervjuere og en assistent og kun en informant. Årsaken til denne organiseringen av intervjuet var at jeg traff Stéphanie Drelon, en hovedfagsstudent i *socioantropologie* fra Sorbonne, Paris, som også studerte bytteringene. Vi hadde begge interesse av å intervjuer koordinatoren i *Nodo Reactivación*. Rodríguez hadde en streng timeplan så vi bestemte oss derfor for å gå sammen om intervjuet. På forhånd sammenlignet vi intervjuguidene (som viste seg å være ganske like) og avklarte hvilke spørsmål vi skulle være ansvarlige for. Denne erfaringen var veldig fin og intervjusituasjonen fungerte svært bra. I etterkant diskuterte vi informasjonen og vår videre framgangsmåte. Å være i felt føltes til tider ganske ensomt, fordi jeg ikke hadde universitetsinstitusjonen rundt meg hvor jeg kunne snakke med andre som kunne gi meg svar på ting jeg lurte på.²⁵ Stéphanie ble en viktig samtalepartner omkring de mange uavklarte spørsmålene jeg stod overfor i felten.

Et spørsmål en står overfor som forsker er hvorvidt en skal notere eller bruke diktafon/minidisk/MP3-spiller under intervjuene. Jeg valgte å prøve begge fremgangsmåter. Det viste seg å være ulike fordeler og ulemper knyttet til begge fremgangsmåtene. Notering gikk fint under intervjuene, og jeg følte ikke at jeg ble for opptatt av å notere til å kunne følge med i samtalen. Problemene oppstod mer i etterkant da jeg skulle bruke sitater i analysen og det ble vanskelig å gjengi informantenes utsagn ordrett. Med minidiskopptaker løste jeg dette problemet. Den viktigste ulempen ved bruk av minidisk var, for utenom at det er svært tidkrevende å transkribere, at det var lett å tenke at jeg hadde alt på bånd, og at jeg dermed ikke trengte å spørre videre om det var noe jeg ikke forstod. Intervjuing handler om erfaring og selvsikkerhet. Etter hvert som jeg hadde gjennomført en del intervjuer synes jeg det var greit å ikke ta noe for gitt og avsløre at ”nå følger jeg ikke argumentet” og ”kan du ta det en gang til

---

²⁵ For eksempel; ”hvem burde jeg intervjuer?”, ”hvordan kan jeg finne mer ut av dette forholdet?”, ”har jeg nok informasjon?”

for jeg skjønner ikke ordene du bruker”. Da jeg noterte ble det viktig å forstå alt der og da om notatene skulle ha verdi for analysen, mens jeg ved bruk av minidisk tenkte at jeg alltid kunne gå tilbake og tolke og forstå det som ble sagt.

Valg av informanter

I dette prosjektet tar jeg utgangspunkt i RGT som case for å belyse mine problemstillinger. Den overordnede problemstillingen dreier seg om relasjonen mellom RGT og det politiske systemet i Argentina. I forhold til denne problematikken har jeg valgt å avgrense studien til å undersøke RGTs oppfatninger om denne relasjonen. Dette innebærer at jeg har valgt informanter knyttet til RGT. Det hadde vært interessant og fått fram oppfatninger til representanter for myndighetene, men omfanget av et slikt prosjekt går utover denne oppgavens rammer. Jeg mener likevel det er fruktbart og holdbart metodisk å ta utgangspunkt i RGT. Data omkring de argentinske myndighetenes oppfatninger av sosiale bevegelser og bytteringene har jeg samlet gjennom aviser og annen forskning. Jeg intervjuet en argentinsk sosiolog, Inés Gonzalez Bombal, som har forsket på bytteringene. Det var svært nyttig å bli kjent med hennes personlige meninger og forskningsresultater, noe som bidro til større innsikt i studiet av RGT.

Valget av informanter i dette prosjektet er basert på praktiske forhold, tilfeldigheter og strategi. Som nevnt over hadde jeg ikke stor nok oversikt da jeg reiste til å kunne velge hvem jeg skulle snakke med. Jeg åpnet med å få et intervju med den nasjonale koordinatoren, Luis Laporte. Laporte anbefalte videre hvem jeg kunne snakke med, og ordnet tilgang til bytteklubben *Nodo Abundancia*. Laporte fungerte på denne måten som en døråpner. I startfasen var valget av informanter kjennetegnet av den såkalte ”snøballeffekten” (Hesselberg 1998). En informant ledet til neste, som igjen ledet til neste informant. Etter hvert som jeg ble kjent med oppbyggingen av RGT og personer innenfor nettverket, kunne jeg selv i større grad velge hvem jeg kontaktet for intervjuer. Grunnleggerne av RGT har vært svært viktige som informanter i dette prosjektet. Først etter to måneder i felt skjønte jeg at det var mulig å kontakte dem for intervjuer. Jeg hadde en forestilling om at de hadde andre ting å gjøre enn å ta seg tid til å snakke med en norsk hovedfagsstudent. Dette viste seg å ikke stemme. Min erfaring er at det er bedre å satse høyt og få et ”nei” enn å ikke satse i det hele tatt.

Jeg valgte å intervju to grupper av informanter. Den ene gruppen har jeg kalt ”ledelse/grunnleggere” og den andre er ”deltakere”. Innenfor gruppen ”ledelse/grunnleggere” snakket jeg med grunnleggerne, den nasjonale koordinatoren, lokale koordinatorene og personer

som har vært del av det nasjonale koordinatorteamet. Selv om jeg omtaler ledelse og grunnleggere som én gruppe i analysen er det ikke dermed sagt at denne gruppa deler alle synspunkter. Blant koordinatorene og grunnleggerne var det uenighet omkring mange spørsmål. Gruppen ”deltakere” består i vesentlig grad av deltakere i *Nodo Reactivación*. I denne gruppen inngår også deltakere i *Nodo Querer* i Jujuy, men her hadde jeg ingen dybdeintervjuer. Blant deltakerne er det heller ikke snakk om en homogen gruppe når det gjelder denne gruppens synspunkter. Deltakerne i *Nodo Reactivación* kom jeg delvis i kontakt med gjennom koordinatoren, Rodriguez. Etter hvert som jeg begynte å være tilstede ved byttemarkedene uke etter uke, ble jeg kjent med flere av deltakerne, og de ble mine informanter.

Formålet med prosjektet er å gå i dybden av dette spesifikke sosiale fenomenet. Jeg fant det derfor hensiktsmessig å intervju mine nøkkelinformanter (grunnleggerne, Laporte og til en viss grad de andre koordinatorene) flere ganger. Det var viktig å få fatt i deres meninger og hvordan de jobbet. Flere intervjuer med samme informant førte til at jeg både kunne oppklare momenter fra foregående intervjuer og at jeg kunne belyse nye momenter ettersom jeg stadig lærte mer. Jeg fikk også muligheten til å bli bedre kjent med informantene og samtalene gikk lettere.

I tillegg til intervjuene hadde jeg flere uformelle samtaler med deltakerne. Under selve byttemarkedene var fokuset til deltakerne naturlig nok rettet mot bytting, og jeg ville ikke forstyrre deres arbeid. Det ble likevel rom for uformelle samtaler, fordi jeg opplevde informantene som svært åpne og interesserte i å snakke med meg. Jeg har ført opp 13 uformelle samtaler i vedlegget ”liste over informanter”. Dette er en indikasjon på hvem og hvor mange jeg snakket med, men jeg har ikke ført opp alle jeg vekslet ord med under byttemarkedene, da dette ville blitt en lang liste. De uformelle samtalene var svært nyttige for min innsikt i bytteaktiviteten.

Observasjoner

I to måneder fulgte jeg jevnlig byttemarkedene i *Nodo Reactivación*. Det finnes mange måter en forsker kan observere i felt. Hesselberg (1998) understreker skillet mellom deltakende observasjon og ikke-deltakende observasjon. Mine observasjoner i bytteringene var ikke-deltakende. Hadde formålet mitt vært å studere mikromekanismene i bytteaktiviteten hadde det vært hensiktsmessig å produsere egne varer og deltatt som bytter. Mitt formål var å forstå dynamikken på et noe høyere analysenivå, på et organisasjonsnivå. For meg var det derfor nyttig å være tilstede og observere forholdet mellom koordinatorene og deltakere og mellom

grunnleggere, deltakere og koordinatore. Observasjonene var helt sentrale for å forstå hva det vil si å delta i byttenettverk.

Anonymisering

Forskeren har et stort etisk ansvar overfor sine informanter (Kvale 2001). Kvalitativ metode dreier seg om å få innblikk i personers meninger og oppfatninger, og disse oppfatningene kan ofte være sensitive for informanten selv. Mine informanter var generelt åpne, og noen var svært åpne, også om konfliktfylte forhold. For meg har dette innebåret å sette beskyttelsen av informantenes identitet i første rekke, selv om noen opplysninger har gått tapt. Generelt har jeg anonymisert alle deltakerne jeg snakket med. Når det gjelder gruppen ”ledelse/grunnleggere” har jeg brukt deres fulle navn i de tilfellene jeg fikk deres samtykke. Grunnleggerne uttaler seg eksempelvis på vegne av organisasjonen RGT, og det er derfor ikke nødvendig for dem å skjule sin identitet.

Metodiske utfordringer

De metodiske utfordringene jeg opplevde under feltarbeidet handlet i stor grad om relasjonen mellom meg selv som forsker og mine informanter, samt språklige barrierer. I tillegg vil jeg nevne casen i seg selv som metodisk utfordring. Kompleksiteten i byttenettverkens struktur og omfang gjorde at det tok lang tid å få oversikt over fenomenet. Det eksisterte for eksempel ingen offentlige statistikker over utbredelsen på bestemte tidspunkt, heller ikke antallet deltakere involvert i bytteaktivitet. Jeg kan ikke hevde at jeg per i dag har fullstendig oversikt over fenomenet og de mange komplekse relasjonene til andre aktører. Særlig gjelder dette relasjonen til myndighetene.

Når det gjelder min rolle som forsker opplevde jeg at denne rollen ikke alltid var like tillitsvekkende for informantene, fordi denne rollen også innebar relasjoner til personer i koordineringsteamet og til grunnleggerne. Jeg vil nevne et eksempel fra *Nodo Reactivación* der noen av deltakerne jeg hadde intervjuet uken før, spurte om det var sånn at jeg var ”venninne med grunnleggerne”. Disse deltakerne hadde under intervjuene uken før fortalt om sine negative opplevelser i RGT, og ble etter å ha sett meg forlate lokalet sammen med grunnleggerne redde for at jeg skulle si noe til dem. Jeg forsøkte å forklare så godt jeg kunne at jeg ikke hadde tatt parti for noen innenfor RGT, og at jeg som forsker absolutt la vekt på konfidensialitet og nøytralitet. Et annet eksempel som fikk meg tenke, var en informant som spurte meg om jeg hadde ”sladret” til grunnleggerne om opplysningene hun hadde gitt meg.

Denne informanten hadde nok blitt revet litt for mye med i sine beretninger under intervjuet, og var i etterkant blitt engstelig for at noen av opplysningene skulle komme ut. Jeg opplevde det som vanskelig å ubevisst bli involvert i de interne maktforholdene. Samtidig ga det meg mye kunnskap om hvor asymmetrisk relasjonen mellom meg selv som forsker og informantene er.

Denne problematikken henger sammen med det man kaller en insider/outsider-problematikk innenfor kvalitativ forskning. Som forsker vil en gjerne være en "insider" fordi det er på denne måten en kan få god og relevant kunnskap, men samtidig er det viktig å opprettholde en grad av distanse, som "outsider". Thagaard (1998) karakteriserer forskerens relasjon til informanten som samtidig preget av nærhet og distanse. Det er viktig å opprettholde denne dikotomien av hensyn både til informanten og kvaliteten på datamaterialet. Under feltarbeidet følte jeg meg som en åpenbar outsider, fordi jeg var vant til å hele tiden få spørsmålet om jeg er fra Ukraina når jeg beveger meg rundt i Argentina. Det var derfor en merkelig opplevelse da jeg en dag mot slutten av oppholdet gikk rundt i *Nodo Reactivación* og småpratet med noen deltakere. En av deltakerne beklaget seg over manglene i bytteringene og mente det var noen som tjente store penger på å arrangere byttemarkeder. Plutselig spurte hun meg hva jeg byttet. Jeg ble perpleks og svarte at jeg ikke var en bytter, men en observerende forsker. Hun svarte; "hadde jeg visst at du ikke var en oss hadde jeg jo sagt at her er alt i skjønneste orden". Jeg hadde blitt en insider uten å være klar over det selv. Etter dette presenterte jeg meg alltid før jeg innledet en uformell samtale.

Språket var en utfordring for innsamlingen av data. Argentinere snakker mye og fort sammenlignet med nordmenn. Dette var vanskelig særlig i begynnelsen, da det var en stund siden jeg hadde snakket spansk. Det som skulle vise seg å være et større problem, var alle metaforene og språklige bildene som spesielt grunnleggerne og Laporte brukte. Grunnleggerne var opptatt av psykoanalyse og økologi, og dette ble brukt som metaforer på alt fra politiske spørsmål til organisasjonsstruktur. Dette var til tider svært frustrerende fordi svarene på mine spørsmål ble oversatt til for eksempel psykoanalyse:

Intervjuer: Hva er forskjellen mellom byttebevegelsen og de andre krisebevegelsene?

En grunnlegger: Det går på forskjellig kunnskapsnivå, nå som vi er inne på Freud. *Piqueteros* må anerkjenne at det ikke finnes flere fedre som kan fore dem med poteter, at det ikke finnes mer arbeid. Nabolagsforsamlingene er i fasen med smerte og gråt. Og byttebevegelsen er i substitusjonsfasen.

Etter hvert lærte jeg å forstå en del av disse metaforene (jeg har heldigvis innføringskurs i psykoanalyse fra universitetet i Buenos Aires), men til tider var det vanskelig å forstå hva de

egentlig mente. Det ble en type trippeltolkning der jeg først måtte oversette bildene, for så å oversette det til norsk og videre tolke dataen. Denne problematikken handler også om å klare styre intervjuene i den retning man som forsker ønsker. Dette var ikke alltid like lett.

Det er et klart ideal å føre forskningsresultatene tilbake til de involverte (Hesselberg 1998). Jeg ble direkte oppfordret av Luis Laporte til å sende den ferdige oppgaven tilbake til RGT. Dette er noe jeg absolutt ønsker å gjøre som takk for den tiden informantene har delt med meg. Laporte var selv svært sjenerøs med å dele egne artikler med meg, også upubliserte arbeider han jobbet med. Dilemmaet er stort da jeg har valgt å skrive på norsk. Jeg kunne ha skrevet oppgaven på engelsk, men jeg valgte dette vekk fordi engelsken til informantene i RGT ikke er spesielt god, og for min egen del ønsker jeg å utvikle mine norske skriveferdigheter. Tilbakeføringen bør derfor være på spansk for å nå dem som ikke snakker engelsk. En profesjonell oversettelse er dessverre for dyrt og min egen skriftlige spansk mener jeg ikke er god nok til en akademisk oppgave. Alternativet kunne være å sammenfatte en artikkel på spansk. Dette spørsmålet står fortsatt ubesvart og er noe jeg må ta stilling til etter å ha avsluttet oppgaven.

Dataens kvalitet

En forsker vil alltid møte metodiske utfordringer i et forskningsprosjekt. Utfordringene er i seg selv etter min mening et tegn på kvalitet idet forskeren reflekterer over disse, og gjør dem eksplisitte for leseren.

I samfunnsforskning generelt er begrepene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet mye brukt for å diskutere kvaliteten av data i et forskningsprosjekt. Innenfor kvalitativ forskning har bruken av disse begrepene blitt sterkt kritisert fordi begrepene er knyttet til egenskaper ved kvantitative statistiske forskningsprosjekter (Thagaard 1998). Debattene rundt denne problemstillingen har ført til innføringen av nye begreper som kan brukes til å vurdere kvaliteten i kvalitativ forskning. Thagaard (1998) presenterer tre nye begreper som kan belyse kvalitet i datamaterialet; bekreftbarhet, troverdighet og overførbarhet. *Bekreftbarhet* dreier seg om at forskeren undersøker det hun sier hun skal undersøke, i tillegg til at hun tar høyde for andre tolkninger knyttet til lignende sammenhenger. *Troverdighet* handler om å redegjøre og reflektere over forholdet mellom en selv (forskeren) og informantene. *Overførbarhet* er knyttet til resultatenes og innsiktens kopling til videre teoretiske spørsmål og sammenhenger (Thagaard 1998). Spørsmål om overførbarhet henger nært sammen med spørsmål om analytisk generalisering som jeg diskuterte over.

Bekreftbarheten i dette prosjektet er sikret gjennom å presentere og gjøre eksplisitt framgangsmåten i datainnsamlingen og tilnærmingen i analysen. Valg av case, metoder, informanter, problemstillinger og teoretiske begreper er presentert slik at leseren har mulighet til å vurdere spørsmål om bekreftbarhet. Jeg har også i analysen tatt høyde for andre studier knyttet til byttebevegelsen og de sosiale forholdene i Argentina. I dette kapitlet har jeg søkt å redegjøre for forholdet mellom meg selv og informantene. Jeg har problematisert maktforholdene i felten og min spesielle rolle som forsker. Dette mener jeg har styrket troverdigheten i prosjektet.

Spørsmål om overførbarhet og generalisering er noe jeg vil komme tilbake til i konklusjonen. Jeg mener leseren selv skal kunne følge argumentasjonsrekken i analysen og dermed avgjøre kvaliteten på forskningen. Selv mener jeg min studie har overførbarhetsverdi ut fra en analytisk generalisering fordi jeg forsøker å gjøre argumentene eksplisitte og bygge dem opp på en logisk måte. En analytisk generalisering er likevel et område hvor forskeren må trække svært varsomt. Enhver empirisk virkelighet er unik og mangfoldet av konflikter og relasjoner og kulturelle forhold må ikke overses (Foweraker 1995). Byttebevegelsen har sine helt spesielle særtrekk sammenlignet med de andre argentinske krisebevegelsene. Dette til tross, i siste instans handler en analytisk generalisering om måten de teoretiske begrepene blir anvendt og hvordan disse kan inngå i nye sammenhenger med ny forklaringsverdi (Gomm et al. 2000). Jeg søker gjennom min casestudie å belyse noen teoretiske sammenhenger som jeg mener kan ha verdi også for annen forskning.

4. Krise og sosial mobilisering

The essence of crisis is not social disintegration but social struggle.

(Habermas 1976)²⁶

Innledning

Dette kapitlet har et todelt siktemål. I første omgang vil jeg diskutere *bakgrunnen* for den kollektive mobiliseringen i Argentina og da spesielt mobiliseringen i byttinger. Bakgrunnen for den kollektive mobiliseringen er den økonomiske krisa i Argentina, som i desember 2001 nådde et klimaks. I tråd med et kritisk forskningsperspektiv argumenterer jeg for at krisa i Argentina ikke bare dreide seg om økonomiske forhold, men også sosiale og politiske relasjoner. Jeg diskuterer noen viktige forhold som ledet fram til krisa, men er varsom med å fastslå disse forholdene som de eneste, eller de avgjørende forholdene som førte til at Argentina havnet i en krise. Jeg tar for meg en rekke hendelser, nasjonale som internasjonale, og diskuterer disse i lys av Argentinas nyere politiske historie.

Det andre siktemålet med dette kapitlet er å undersøke sosiale bevegelsers roller i forhold til krisa. I diskusjonen fokuserer jeg på to grupper av bevegelser; 1) bevegelser som oppstod i forkant av krisa og som hadde en sentral rolle i regjeringens avskjed, 2) bevegelser som fikk økt oppslutning som resultat av de sosiale konsekvensene av krisa. Byttebevegelsen inngår i den andre gruppen bevegelser. På denne måten kontekstualiserer jeg RGT i forhold til de andre bevegelsene. For å undersøke framveksten av disse bevegelsene tar jeg utgangspunkt i "teorier om nye sosiale bevegelser" (TNSB). Som jeg nevnte i kapittel 2, er TNSB-perspektivets fokus på strukturelle forhold som årsaken til kollektiv handling. Jeg vil gjennom diskusjonen i dette kapitlet undersøke de strukturelle forholdene som var sentrale for framveksten av krisebevegelsene.

Argentina 2001 – et land i krise

Rett før jul i 2001 erklærte president Fernando de la Rúa *unntakstilstand* i landet. Måneder med politisk misnøye, økonomisk nedgang og sosiale problemer, resulterte i massiv folkelig motstand. 19. og 20. desember 2001 er blitt sentrale datoer i Argentinas nyere historie; tusenvis av argentinere samlet seg foran kongressen i hovedstaden Buenos Aires og forlangte regjeringens avgang. De argentiniske borgerne reagerte kraftig på at politiet og militæret ble

---

²⁶ Habermas sitert i Johnston et al. (2000:124).

mobilisert for å dempe uroen i landet. Tretti mennesker mistet livet og flere ble såret som resultat av demonstranternes sammenstøt med politiet. De la Rúa måtte gå. Argentina ble omtalt som et land i krise (Lo Vuolo 2003, Zibechi 2003, Lobato & Suriano 2003). Hva lå bak dette folkelige opprøret?

Kriser og kritisk forskning

Det finnes en rekke ulike teorier om kriser, årsakene til kriser og krisers natur. Det går utover denne oppgavens rammer å gi en fullstendig oversikt over dette feltet, men jeg vil nevne noen sentrale momenter ved kriseteorier som er nyttige for den øvrige diskusjonen. Et utgangspunkt er at kriser omfatter mer enn rent økonomiske forhold. Sosiale, politiske og økonomiske relasjoner må sees i sammenheng i tilnærminger til kriser (O'Connor 1987). I samfunnsforskning er det ulike marxistiske tilnærminger som har de mest omfattende bidragene (Johnston et al. 2000). Et viktig element i de klassiske marxistiske teoriene er at kapitalismen som system både er avhengig av kriser og iboende kriseutsatt. Kriser er i dette perspektivet en integrert del av det kapitalistiske systemets funksjonsmåte. Dette synet har blitt kritisert for å være deterministisk (O'Connor 1987).²⁷ O'Connor (1987) anvender Habermas' (1973) begreper *system integrasjon* og *sosial integrasjon* for å understreke at kriser ikke er begrenset til å omfatte systemenes integrasjon, men at kriser også truer den sosiale integrasjonen. Men ifølge Habermas er ikke sosial desintegrasjon en *nødvendig* konsekvens av kriser. Snarere tvert i mot, kriser kan også være en viktig grobunn for sosial integrasjon som ulike former for kollektiv mobilisering.

Et annet viktig poeng hos Habermas, sentralt for denne diskusjonen, er at han gjennom begrepene system integrasjon og sosial integrasjon avviser at kriser er en nødvendig prosess som skjer "utenfra" og som dermed er utenfor menneskelig kontroll. Individene må oppleve at det skjer en krise for at en skal kunne snakke om et slikt fenomen (Habermas 1973). På denne måten løser Habermas noen av problemene knyttet til de marxistiske perspektivenes determinisme.²⁸ Kapitalisme som system er ikke en uavhengig økonomisk prosess, men snarere nært koplet til politiske styringsmekanismer og sosiokulturell kontekst (Habermas 1973) Dette synet er i tråd med den overordnede tilnærmingen i dette prosjektet, der jeg argumenterer for at aktørenes egne oppfatninger og tolkninger må stå i sentrum av analysen.

---

²⁷ Kritikken av det klassiske marxistiske synet på kriser er i tråd med den øvrige kritikken av marxistisk sosial teori, som går på at strukturene (overbygningen) definerer (determinerer) de øvrige sosiale relasjonene (Martinussen 1994).

²⁸ O'Connor (1987) mener Habermas ikke har tatt tilstrekkelig høyde for problemene omkring den økonomiske determinismen.

Videre må aktørenes oppfatninger og erfaringer koples til den spesifikke konteksten den sosiale samhandlingen skjer innenfor og som aktørenes praksis igjen er en del av.

Hvorfor krise i Argentina?

Det finnes ingen enkel eller entydig forklaring på hvorfor Argentina havnet i en økonomisk krise (Lo Vuolo 2003). Ulike aktører fokuserer på ulike årsaker, ut fra politisk posisjon og akademisk tilnærming. Hovedskillet mellom forklaringene av krisa i Argentina går mellom de som har lagt vekt på interne forhold, som politisk vanstyre, og de som har fokusert på eksterne forhold, som for eksempel økonomiske strukturer. Lo Vuolo (2003:23) argumenterer for at krisa må forstås som et samspill mellom en rekke faktorer:

Etter min mening er forklaringer av krisa som fokuserer på en enkelt årsak eller en hovedårsak, det være seg eksterne eller interne [årsaker], enten strengt økonomisk eller med fokus på bestemte gruppers adferd, utilstrekkelige. Alle disse tilnærmingene kommer utvilsomt med elementer som må tas i betraktning for å belyse problematikken, men etter min mening kan et mangfold av årsaker knyttes til den økonomiske krisa i Argentina og disse kan ikke alltid struktureres hierarkisk. Disse momentene har ulikt opphav og er både endogene som eksogene.

De mest synlige symptomene ved krisa kom høsten 2001, men problemene hadde hopet seg opp gjennom mange år. Ifølge Lo Vuolo (2003) var problemene forsøkt tildekket av et tilsynelatende stabilt regime for sosial og økonomisk organisering som bygget på reaksjonære og nykonservative strømninger. Krisa i Argentina hadde mange uttrykk; økonomisk depresjon, økning i fattigdomstallene, massiv arbeidsledighet, emigrasjon blant borgerne, finansiell krise, politisk og sosial anomi, økning i kriminaliteten, korrupsjon blant offentlige makthavere, manglende tillit til sikkerhetsmaktene (politi og militære) og manglende legitimitet knyttet til den dømmende makta (Lo Vuolo 2003).

For å prøve å sammenfatte en forklaring av krisa vil jeg ta utgangspunkt i en rekke hendelser argentiniske samfunnsforskere har pekt på som sentrale årsaker til krisa (Lo Vuolo 2003, Zibechi 2003, Lamberto 2003, Lobato & Suriano 2003). De politiske regimene er sentrale for diskusjonen. Jeg vil starte med et kort sammendrag av Argentinas nyere historie.

Argentina var rundt århundreskiftet 1800 til 1900 regnet som et av verdens rikeste land. Det høye bruttonasjonalproduktet var et resultat av eksport av landbruksvarer til blant annet det europeiske markedet. Krakket på Wall Street i 1929 fikk store konsekvenser for Argentinas økonomi. USAs og Europas økonomiske depresjoner fikk negative konsekvenser for land som baserte seg på eksport av råvarer, fordi den relativt åpne verdensøkonomien ble mer lukket og i større grad vernet. På dette tidspunktet baserte Argentina seg på import av

industrivarer. De argentinske strategiene for økonomisk vekst ble derfor etter hvert rettet mot egenproduksjon av industrivarer, såkalte importsubstitusjonsstrategier, for å minske avhengigheten til verdensmarkedet (Lobato & Suriano 2003).

Da Juan Domingo Perón kom til makta i 1946 var importsubstitusjon den fremste strategien for økonomisk utvikling. Perioden under Perón (1946-1955 og 1973-1974) var ustabil både økonomisk og politisk. På den ene siden fikk peronismen stor oppslutning blant den nye arbeiderklassen, men regimet ble samtidig motarbeidet av den borgerlige eliten. Peróns andre kone, "Evita" ble et nasjonalt symbol og fikk innenfor mange grupperinger helgenstatus etter sin død i 1952. På grunn av peronismens kontroversielle uttrykk ble den peronistiske regjeringen kuppet av militæret flere ganger, første gang i 1955.²⁹ Kuppene ble rettferdiggjort gjennom den folkelige misnøyen omkring undertrykkelse, inflasjon og korrupsjon. I 1976 gjorde militæret igjen et statskupp mot daværende statsleder og Peróns tredje kone, Isabel Estela Martínez de Perón. Militæret ble sittende med makta frem til 1983.³⁰ Sju år med militærdiktatur fikk store konsekvenser for det argentinske samfunnet. Militærlederne hadde opparbeidet en stor utenlandsgjeld, tusenvis av mennesker var forsvunnet (*los desaparecidos*), og deler av grunnloven var strukturelt endret (Lamberto 2003).

Raúl Ricardo Alfonsín ble den første radikale (UCR) presidenten som vant over peronistene i et demokratisk valg. Alfonsín fikk den vanskelige jobben med å prøve å rydde opp i Argentinas økonomi og politiske situasjon utover 1980-tallet. De største økonomiske problemene dreide seg om inflasjon og stor utenlandsgjeld. Alfonsín forhandlet med Det Internasjonale Pengefondet (IMF) omkring tilbakebetalingen av den store gjelda og innførte en devalueringsplan, *Plan Austral*, for å forsøke å forhindre inflasjonen. Resultatet av Alfonsíns politikk anses av mange for å være mislykket. Mye strukturell skade var gjort i diktaturtida og ved årsskiftet 1989/1990 opplevde Argentina en hyperinflasjon i økonomien. Dette førte til at Alfonsín ble avløst av Carlos Saúl Menem fem måneder før regjeringsperioden utløp (Lamberto 2003).

---

²⁹ Peronismen som politisk bevegelse og retning har blitt analysert i en rekke ulike retninger. Tilhengerne av peronismen fokuserer på at Perón bygde opp arbeiderklassen og ga dem rettigheter. Kritikerne mener peronismen var en fascistisk bevegelse (Perón hadde blant annet mye kontakt med Mussolini). Perón var svært kritisk til Storbritannia og USA og erklærte en "tredje posisjon", som befant seg mellom fascisme og kommunisme. Peronismen brukes ofte i dag som kroneksemplet på populisme (<http://www.historiadelpais.com.ar>, nedlastet 15.01.05)

³⁰ <http://www.historiadelpais.com.ar> (nedlastet 15.01.05)

Menem som vant valget som peronist (PJ), endret brått politikk da han kom i regjeringsposisjon. En ekstrem nyliberalistisk økonomisk politikk ble Menems løsning på Argentinas problemer. Samarbeidet var tett med IMF og Verdensbanken, og Argentina ble sett på som "en flittig elev" av disse institusjonene (Lamberto 2003). I løpet av Menems to regjeringsperioder ble en rekke nasjonale selskaper privatiserte og internasjonale selskaper sto i kø for å kjøpe dem opp. Menem lovet at argentinere ikke skulle oppleve hyperinflasjon igjen og devaluerte valutaen og lovfestet en paritet mellom den nye valutaen, pesos, og den amerikanske dollaren. Denne typen økonomiske regimer kalles "currency board" regimer (Böhler 2002). Pesoen skulle til enhver tid være lik en dollar og dermed hindre inflasjon. Regimet forutsetter at Sentralbanken til enhver tid har reserver i dollar, tilsvarende det som sirkulerer i pesos, slik at en kan veksle ut og inn etter ønske (Böhler 2002).

I begynnelsen av 1990-tallet hadde den nasjonale økonomien en oppgang siden store mengder kapital var frigjort. Menem oppnådde stabilitet i valutaen, økonomisk vekst, sterke investeringer og rekord i produksjonen i real- og tjenesteytingssektoren. Vekst og forhåpninger om velstand varte likevel ikke lenge. Utover 1990-tallet gikk vekstkurvene stadig nedover og de sosiale problemene i Argentina økte. Den mest åpenbare svakheten i Menems økonomiske politikk var, ifølge Lamberto (2003), at 90-tallets reformer i stor grad ble finansiert gjennom salget av offentlige selskaper. De største selskapene som ble solgt var YPF, det nasjonale oljeselskapet; Aerolíneas Argentinas, det nasjonale flyselskapet; og Entel, det nasjonale tele- og kommunikasjonsselskapet. I tillegg økte regjeringen utenlandsgjelden. Mellom 1992 og 2001 økte Argentinas utenlandsgjeld med 143%. Statens utgifter til renter og avdrag på gjeld steg fra 2914 millioner amerikanske dollar i 1993, til 10 175 millioner dollar i 2001. Til tross for frigjørelsen av store mengder kapital var det fremdeles store fiskale underskudd. Fra 1995 til 2001 økte underskuddet i offentlig sektor fra 1374 millioner pesos til 8719 millioner pesos. Samtidig var økningen i offentlige utgifter svært stor (Cafiero i Lamberto 2003).

Effektene av den økonomiske krisa i Mexico, "tequilakrisa", rundt midten av 1990-tallet ble svært alvorlige for Argentinas økonomi. Krisa i Mexico førte til økt internasjonalisering av, og en større konsentrasjon i banksystemet (Cafiero i Lamberto 2003). For å løse de akutte problemene begynte Argentina å benytte seg av smutthullene i "currency board" systemet. Myndighetene endret blant annet på reservekravet til bankene. Sentralbanken hadde ikke lenger de dollarene som trengtes for å opprettholde pariteten. Landet var på randen av konkurs. Pariteten var det eneste myndighetene klarte å forholde seg til, mens budsjetter og driftsregnskap gikk med solide underskudd (Böhler 2002).

I 1997 vant den største opposisjonsalliansen mot Menem valget, og Fernando de la Rúa fra partiet *Unión Cívica Radical* (UCR) ble president. Alliansens fremste målsetning var å fjerne Menem fra makta. Menems dollargaranti var et sårbart politisk felt. For å sikre stemmene gikk også Alliansen til valg med slagordet ”en peso er lik en dollar” (Lamberto 2003). Det er stor enighet i dag om at Menems pengepolitikk har mye av skylden for at Argentina havnet i krise, men det er også mange som er kritiske til de la Rúas oppfølging av pengepolitikken. De la Rúa gjorde ikke noe med fastkursen og forholdet til IMF ble stadig mer anspent. De stadige strukturelle justeringene fra IMF førte til stor sosial misnøye. Aktører i det sivile samfunnet svarte med gjentatte generalstreiker. Utenlandske selskaper begynte å trekke ut investeringene sine da det ble kjent at den nasjonale økonomien stadig ble forverret. Mot slutten av de la Rúas regjeringsperiode, høsten 2001, resulterte den nasjonale pengepolitikken i et fenomen argentinerne kaller *el Corralito* (Lamberto 2003). Argentinaekspert og professor i spansk, Johannes Nymark, har klargjort fenomenet *el Corralito*:

Corral på spansk tyder innhegning og diminutivet corralito blir ofte nytta om ei lita leikegrind for spedborn. Men no har termen fått ei ny tyding etter at finansminister Domingo Cavallo med velsigning frå president Fernando de la Rúa bestemte at bankkundar ikkje lenger skulle få disponera fritt over det dei hadde på konto. Det argentinske bank- og finansvesenet var komme i ein situasjon der dei rett og slett ikkje hadde nok pengar til å betala folk det dei trengte, no rett før jul og når sommarferien her på den sørlege halvkula står for døra. (Nymark pers. komm.)

Utover høsten 2001 var økonomien i Argentina så langt nede at folk fryktet en devaluering, og mange ble redde for sparepengene sine. Stadig flere ville ha penger spart i pesos, overført til amerikanske dollar. Dette var problematisk i og med reservekravet i Sentralbanken ikke var overholdt. De la Rúa ble nødt til å føre en streng politikk som begrenset uttakene. Mot slutten av 2001 ble restriksjonene på bankuttak stadig strengere og 3. desember 2001 blokkerte myndighetene alle uttak fra bankene (Lobato & Suriano 2003). Middelklassen ble hardt rammet fordi denne gruppa hadde sparepengene sine i argentinske banker (Lamberto 2003). Arbeiderne i den uformelle sektoren ble også hardt rammet fordi disse arbeiderne vanligvis ble betalt kontant for utføringen av sine oppdrag. Under *el Corralito* fikk de ikke utbetalt penger for arbeid som allerede var utført (Bombal & Luzzi 2003). Staten ble på dette tidspunktet nødt til å trykke opp egne valutaer, *lecops* og *patacones*, for å kunne betale offentlige lønninger og gjeldsavdrag til provinsene. Disse lokale ”fiktive” pengene var gyldige i ulike geografiske områder. Myndighetene laget bestemte valutaer til de ulike provinsene. En kunne for eksempel ikke bruke *patacones* fra provinsen Jujuy i Buenos Aires-

provinsen. Innføringen av *lecops* og *patacones* var fundamental for at det overhodet skulle være mulig å foreta økonomiske transaksjoner i Argentina (Lamberto 2003)

Sosial krise

*Ésto es Latino América. Que nadie se confunda. Ésto es Latino América.*³¹

(Rodriguez 03.12)

De sosiale konsekvensene av årene med nedgang var svært store. Som min informant Laporte (17.09) ironisk uttalte, ”fester må betales for”. Laporte refererte til Menems paritet, som blant argentinerne ofte blir omtalt som den ”menemistiske festen”. Betalingen for ”festen” var blant annet et stort antall fattige. De allerede fattige var den mest sårbare gruppen i forhold til konsekvensene av krisa. Grupper som tidligere var under fattigdomsgrensa (*linea de pobreza*) sank med krisa under den ekstreme fattigdomsgrensa (*linea de indigencia*). I norsk media kunne en lese om barn som døde av sult i de indre delene av det ekstremt ressursrike Argentina (Nordrum 2003). Den argentiniske middelklassen var lenge relativt stor i latinamerikansk sammenheng, men med krisa gikk store deler av middelklassen over til kategorien ”fattige”.³²

De offisielle fattigdomsstatistikkene viser en markant oppgang fra begynnelsen av 1990-tallet. I 1994 var 16% regnet som fattige i Buenos Aires og omegnen.³³ Dette tallet inkluderer både ekstremt og mindre ekstremt fattige. I mai 2002 økte tallet til 50% for samme område, og i oktober samme år var statistikken oppe i 55%. Tallene overgår oktober 1989, året med hyperinflasjon, hvor det ble registrert at 47% av befolkningen var fattige i Buenos Aires og omegnen (INDEC 2002). Målingene fra 2003 viser en liten nedgang på 3%. Det finnes store regionale forskjeller når det gjelder de sosiale konsekvensene av krisa. Tallene fra 2003 viser at i den nordøstlige regionen, som inkluderer Corrientes, Formosa, Gran

---

³¹ Det er *dette* som er Latin- Amerika.
Ingen må tro noe annet.
Det er *dette* som er Latin-Amerika.

³² Med fattige menes i denne sammenheng de som i målingene ligger under fattigdomsgrensa, *linea de pobreza*, dvs. ut fra en beregning av det minimum som kreves for å dekke basale varer og tjenester, justert i henhold til lokal prisindeks. *Linea de indigencia* fanger opp de ekstremt fattige der beregningen kun omfatter daglig kaloriinntak (INDEC 2003).

³³ Kategorien ”Buenos Aires og omegnen” er oversatt fra *Gran Buenos Aires* i INDECs oversikter. Denne kategorien omfatter områdene innenfor bygrensen, *Capital Federal*, og de tilhørende forstedene.

Resistencia og Posadas, ble 70% av befolkningen regnet som fattige. For hele landet viser tallene fra 2003 at 55% var fattige (INDEC 2003). Denne enorme økningen i fattigdomstallene viser at det er et mindretall av argentinere som ikke ble alvorlig berørte av krisa.

Arbeid er annen viktig faktor som ble påvirket av krisa. Da folket krevde de la Rúas avgang, hadde Argentina svært liten lokal produksjon igjen. Mye av produksjon var erstattet av internasjonalt importerte varer. Faren for konkurs var overhengende både blant små, mellomstore og større bedrifter. En rekke bedrifter var allerede gått konkurs i løpet av slutten av 1990-tallet. Utenlandske selskaper la ned produksjonen og trakk seg ut av landet da de så den negative utviklingen i Argentinas økonomi. Resultatet av nedgangen var en rekke arbeidsløse argentinere. I mai 2002 var raten på arbeidsløse på nasjonalt nivå 18%, mens den i Buenos Aires og omegnen var oppe i 22%. Ett år senere gikk tallet på arbeidsløse noe ned, 16% på nasjonalt nivå og tilsvarende tall for Buenos Aires og omegnen (INDEC 2002, 2003). Denne statistikken inkluderer bare arbeidsløse som aktivt søker arbeid. Kategorien ”inaktive”, der folk ikke har arbeid og heller ikke søker det, er ikke tatt med i statistikken. Det er grunn til å tro at situasjonen er en del verre enn den offisielle statistikken viser. Det finnes store mørketall. Undersøkelser har antatt at rundt to av tre argentinere i 2002 hadde problemer med arbeid, enten som arbeidsløse eller som deltidsarbeidere (Powell 2002).

Legitimeringskrise og tillitskrise

Krisa i Argentina var i høyeste grad politisk. Etter at de la Rúa gikk av og forsvant i helikopter fra presidentpalasset, *Casa Rosada*, på ettermiddagen den 20. desember fikk flere prøve sjansen som president i løpet av de neste ti dagene. Ramón Puerta var først ute, etterfulgt av Adolfo Rodríguez Saá, siden fikk Eduardo Camaño prøve seg, og til slutt ble peronisten Eduardo Duhalde innsatt som president 31. desember 2001 (Lamberto 2003). Staten sto overfor en reell legitimeringskrise. I nymarxistisk teori defineres legitimeringskrise som en sterk tendens for det politiske systemet, eller statsbyråkratiet til å slutte å fungere, samtidig som det gjerne finnes en massiv folkelig politisk opposisjon. På denne måten forstås politisk krise som det politiske systemets manglende kapasitet til å fungere normalt og/eller inspirere til tilstrekkelig lojalitet og tillit hos folket (O'Connor 1987). Aktører i sivilsamfunnet hadde ingen tro på at det fantes en enkel politisk løsning på det uføret Argentina var kommet opp i, og den politiske situasjonen var så ustabil at presidentene gikk på og av i samme vending.

Ifølge Misztals (1996) syntetisering av de tre ulike formene for tillit som jeg diskuterte i kapittel 2, vil en legitimeringskrise true de samarbeidende relasjonene i samfunnet. Dette innebærer ikke at en tillitskrise på systemnivå er en nødvendig konsekvens av en legitimeringskrise, men relasjonen mellom legitimitet og tillit er likevel viktig. Legitimitet oppfattes som den sosiale praksisen i et system der tillitens funksjon er å fremme samarbeidende relasjoner. Om ikke tilførelsen av tillit sikres i et system vil heller ikke legitimitet kunne oppnås (Misztal 1996). Det argentinske politiske systemet stod ikke bare overfor en legitimeringskrise, men også en tillitskrise. Borgerne anså ikke systemet som legitimt og de hadde gjennomgående mistillit til de ansvarlige politikerne. Det interessante med denne situasjonen er at mistilliten ikke førte til sosial desintegrasjon og manglende samarbeid. Mistilliten hadde snarere en integrerende funksjon, idet borgerne mobiliserte seg kollektivt med mistilliten som fremste felles klagemål. Jeg går nærmere inn på den sosiale misnøyen nedenfor.

Duhalde var tidligere senator for Buenos Aires-provinsen og peronist (PJ).³⁴ De viktigste oppgavene til den påtroppende regjeringen ble å løse de økonomiske problemene og stabilisere opprøret. Å gjenvinne folkets tillit hadde høy prioritet på den politiske agendaen. Når det gjaldt den økonomiske politikken, var Duhalde overbevist om at det eneste riktige var å løsne pariteten mellom pesoen og dollaren, selv om det var et svært vanskelig politisk spørsmål (Lamberto 2002). Den største fordelen med currency-boardet er nettopp at dette systemet skaper troverdighet. Både forbrukere og investorer får tillit til investeringer og pengers verdi (Bøhler 2002). I januar 2002 gikk forslaget om å løsne pariteten gjennom i parlamentet. Den store frykten var en ny runde med hyperinflasjon. Resultatet av å løsne pariteten var ikke hyperinflasjon, men pesoen mistet to tredeler av sin verdi idet "currency-boardet" ble opphevet. I praksis betydde dette at 9000 pesos/dollar den ene dagen var blitt til 3000 den neste. Duhalde fikk bli sittende som president fram til det offisielle valget i april 2003.

Argentina har aldri vært en velferdsstat i den forstand at hele befolkningen har blitt inkludert (Midré 1992). Sosialpolitikken bygde tidligere på en modell som har blitt karakterisert som en korporativ eller konservativ velferdsmodell. Modellen baseres på at sosial trygghet sikres gjennom arbeidslivsrelasjoner. Mer spesifikt var det i Argentina medlemskap i fagforeninger som sørget for tilgang til offentlige velferdsordninger, som for

---

³⁴ Peronistpartiet, *Partido Justicialista* (PJ), er et stort parti hvor det internt finnes en rekke fraksjoner. Selv om for eksempel både Menem og Duhalde tilhører PJ er de sterkt uenige og representerer hver sin avgreining av partiet, henholdsvis *Frente por la Lealtad* og *Frente para la Victoria* (Nymark pers. komm.).

eksempel helsetjenester. Denne modellen forutsetter full sysselsetting for å fungere universelt. Den korporative velferdsmodellen ble gradvis svekket under Menem utover 1990-tallet og erstattet med en subsidieorientert modell. Denne typen velferdsstat har som oppgave å intervenere der markedsrelasjonene ikke når, eller der det ikke finnes marked. I tråd med IMF og Verdensbanken har sosialpolitikken blitt rettet mot strukturell fattigdom i form av matvareprogrammer og kortsiktige arbeidsplaner (Leoni 2003). Strategien har blitt kritisert for å fokusere på symptomene, snarere enn årsakene til fattigdom (Midré 1992). Forskning fra Argentina understreker at staten har vist seg fraværende i forhold til politiske initiativer rettet mot gruppen ”nyfattige”. Denne gruppen har ikke behov for brød, men blant annet et stabilt arbeidsmarked slik at de kan sikre sine behov på lengre sikt (Leoni 2003). Argentinas utilstrekkelige velferdspolitikken kunne vanskelig legitimeres blant borgerne, og de ”nyfattige” måtte selv ta initiativet for sosial og politisk endring.

Sosial misnøye – nye bevegelser: *¡Que se vayan todos!*

Aldri har det argentinske sivilsamfunnet fremstått som mer samlet. Det var stor enighet om en ting, borgerne godtok ikke lenger den vanskelige situasjonen og de krevde endring. Mennesker strømmet ut i gatene i byene med slagordet ”alle må vekk” (Zibechi 2003).³⁵ Slagordet fremsto som rettet mot regjering, byråkrati og politikere, men hvem disse ”alle” var, er problematisert i analyser i etterkant. Yankelevich (2003) stiller seg kritisk til spørsmålet omkring *hvem* som måtte vekk: ”Hvem alle? Alle gamle mordere? Videlaene [militærlederne]? De som gjennom demokratiet bygde den praktiske økonomiske planen til mange, men som lot desto flere være igjen med sulten?” Det er ikke lett å besvare dette spørsmålet. ”Alle må vekk” fremstod uten tvil som en samlende diskurs som kjennetegnet den sosiale protesten og som også bidro til mobiliseringen av mennesker fra ulike sosiale grupperinger. Argentina er et svært lagdelt samfunn. Under protestene mot slutten av 2001 fremstod de sosiale skillelinjene som mindre markante:

Det eksisterte ikke klasser. Du så deg rundt og alle var kamerater. (...) Jeg, *piquetero*, og ved siden av meg mennesker i dress og slips. Ingenting betydde noe. Når de jævlene skyter spør de ikke hvilken klasse du tilhører. (Aktivist i MTD sitert i Zibechi 2003:177).³⁶

---

³⁵Uttrykket *¡Que se vayan todos!* er oversatt til ”Alle må vekk!”

³⁶ Piqueterobevegelsen; *Movimiento de Trabajadores Desocupados* (MTD).

Det vokste fram en rekke nye bevegelser i tiden før og i kjølvannet av krisa, og de nye bevegelsene i Argentina har fått stor oppmerksomhet både i lokale, nasjonale og internasjonale media. Zibechi (2003) peker på at det er første gang i Argentinas historie at en regjering har blitt fjernet som resultat av et folkelig opprør. Et annet særtrekk ved disse bevegelsene er at de har en målsetning om å endre verden uten å overta den formelle makta (Holloway i Zibechi 2003). Gjennom en nærmere analyse av de nye bevegelsene er det tydelig at ulike sosiale grupper hadde ulike interesser, strategier og målsetninger.

De arbeidsløses bevegelse – *El Movimiento Piquetero*

Den viktigste bevegelsen i forkant av krisa var *piquetero*-bevegelsen. Ordet *piquetero* betyr direkte oversatt ”en person som sperrer veier”, men aktivistene i *piquetero*-bevegelsen har målsetninger som går langt ut over det å sperre veier. Bevegelsen protesterer i store trekk mot arbeidsledighet og sosial urettferdighet. En av de mest sentrale strategiene til bevegelsen har vært å okkupere viktige veinett. Denne politiske bevegelsen startet sin virksomhet i 1996 i provinsen Neuquén, i den sørlige delen av Argentina. Da oljeselskapet YPF, lokalisert i Neuquén, ble privatisert under Menem ble 4000 arbeidere uten jobb. *Piquetero*-ene protesterte mot privatiseringsbølgen og den økende arbeidsledigheten og forlangte arbeid, og slutt på korrupsjon og uærlighet blant de lokale politikerne (Lobato & Suriano 2003). Bevegelsen var ingen enhetlig organisasjon i starten, selv om lignende protestformer som dukket opp på andre steder i Argentina også ble kalt *piqueteros*. Senere har bevegelsen blitt mer formalisert og den er splittet opp i flere ulike bevegelser. En av de mange viktige bevegelsene er *Movimiento de Trabajadores Desocupados* (MTD).

Argentinske forskere mener dette er en ny arbeiderbevegelse (Zibechi 2003, Lobato & Suriano 2003). Den tradisjonelle arbeiderbevegelsen i Argentina er knyttet til fagforeningene og har en hierarkisk struktur. Historisk sett har den også vært nært knyttet til den peronistiske politiske bevegelsen. *Piquetero*-bevegelsen søker en horisontal struktur når det gjelder beslutningstaking, og den søker å være partipolitisk uavhengig. Aksjonsformen er ikke lenger generalstreik, da *piquetero*-ene primært er mennesker uten arbeid. Zibechi (2003) argumenterer for at det i den tradisjonelle arbeiderbevegelsen ikke var rom for arbeidsløse. Ut fra et klasseperspektiv ble ikke de arbeidsløse oppfattet som å tilhøre noen sosial kategori på grunn av de arbeidsløses manglende klassetilhørighet. Zibechi (2003) peker på at de arbeidsløse har skapt en ny og egen identitet gjennom mobilisering og gjennom sin særegne aksjonsform. I tiden før og etter 19. og 20. desember 2001 fikk bevegelsen stor oppslutning. Tall fra 1997 viser at det ble brukt 140 aksjoner med sperringer på nasjonalt nivå dette året. I

2001 gjennomførte bevegelsene 1383 aksjoner, og i løpet av de seks første månedene av 2002 opprettet *piqueteros* 1609 veisperringer (Zibechi 2003). Aksjonene har blitt stadig bedre organiserte og aktivistene artikulere klare krav i denne forbindelse. Bevegelsen har ikke bare opptatt av protestaksjoner. En del grupperinger har organisert ulike tiltak for trengende mennesker, som for eksempel dyrking av grønnsaker og korn, tilgang til kjøkkenfasiliteter og drift av matsaler (Suriano & Lobato 2003).

***Saqueos* – politisk protest gjennom plyndring**

Saqueos er ikke navnet på en bevegelse, men en aksjonsform som fikk økt oppslutning utover 1990-tallet. En *saqueo* er en aksjon der supermarkeder stormes, og der aktivistene henter ut mat og andre basale husholdningsvarer. I mange tilfeller har aktivistene også tatt med seg andre gjenstander som TV-apparater og kassettspillere. Ved noen anledninger har aksjonene blitt fulgt opp med demonstrasjoner, supermarkeder har blitt tent på, aktivistene har bygget barrikader og de har hatt sammenstøt med politiet. Første *saqueo* i nyere tid ble utført i 1989, mot slutten av president Alfonsins regjeringstid, på flere steder i landet. Siden ble aksjonsformen stadig oftere brukt som en metode for å protestere mot fattigdom og arbeidsløshet. Plyndringen har den siste tida fått en ny politisk betydning idet aktivistene har et klart budskap med protesten. De som har deltatt i disse aksjonene er de aller fattigste og de uten arbeid. Forskning tyder på at det både blant *piqueteros* og de som gjør *saqueos*, finnes en hovedvekt av kvinnelige aktivister. Også en del av aktivistene som har deltatt i *saqueos* har startet ulike sosiale tiltak som å opprette matsaler og lignende. I begynnelsen av desember 2001 ble det utført en rekke *saqueos* på ulike steder i landet. De gjentatte aksjonene var den utløsende faktoren for de la Rúas erklæring av unntakstilstand i landet (Suriano & Lobato 2003).

***Asambleas barriales* – grasrota mobilisert i nabolagsforsamlinger**

I tiden før 19. og 20. desember kunne en observere et nytt sosialt fenomen som først og fremst var å finne i Buenos Aires. På bydelsnivå samlet naboer seg, gjerne på den lokale *plaza*'en eller på et gatehjørne, og diskuterte Argentinas situasjon i et forum kalt *asamblea barrial*. *Asamblea barrial* betyr nabolagsforsamling. I dette forumet ble alle tenkelige samfunnsmessige, politiske og økonomiske spørsmål tatt opp til debatt. Debattene var kritiske overfor de lovgivende, utøvende og dømmende maktinstansene og de ulike formene for politisk representasjon. Også sivilsamfunnets og borgernes roller og handlinger ble diskutert. Nabolagsforsamlingene var åpne for alle som ville delta, uavhengig av politisk og sosial

bakgrunn. Den som ville kunne ta ordet. Det bør likevel nevnes at deltakelsen i hovedsak bestod av folk fra middelklassen. Dette kan sees i sammenheng med at største delen av den argentinske middelklassen er å finne i hovedstaden. De ulike forsamlingene ble samlet og organisert under en enkelt koordinerende instans, *La Asamblea Interbarrial*. Etableringen av og oppslutningen i nabolagsforsamlingene vokste i høyt tempo. I løpet av 2002 fungerte 112 nabolagsforsamlinger innenfor bygrensen, *Capital Federal*, mens 105 var å finne på ulike lokaliteter i den tilhørende provinsen (Lobato & Suriano 2003). 19. og 20. desember ble bydelsgruppene mobilisert til å delta i den massive protesten foran kongressen.

***Cacerolazos* – støyende politisk protest**

I desember 2001 kunne en overalt høre lyden av banking mot metall. Mange var med på å lage støy for å underbygge protesten. I *cacerolazos* brukes i hovedsak gryter og lokk og annet kjøkkenutstyr av metall som lager høye lyder når de blir slått på. Denne aksjonsformen ble først tatt i bruk mot slutten av diktaturperioden. I byen Rosario i 1982 samlet grupper med husmødre seg på naboskaps- eller bydelsnivå hvor de slo på kasseroller i protest mot dårlige levevilkår og myndighetenes økonomiske politikk. Aksjonsformen spredte seg videre til andre store byer og til utkantstrøkene av Buenos Aires. Under krisa ble denne formen for protest tatt opp igjen, og den ble brukt av både kvinner og menn. Folk banket i grupper på gatehjørner, gjerne i forbindelse med *asamblea*'ene og de banket fra balkongene sine. Et velkjent bilde av Buenos Aires under *el Corralito* i desember 2001 er fortvilte mennesker med sparepenger i bankene (*los ahorristas*) som slår på veggene til bankene. En kjent politiker i Argentina, Antonio Cafiero, skildrer hvordan han i januar 2002 tok sin vanlige kaffe på en kafé i sentrum:

Det skjedde på hjørnet Arenales-Talcahuano; fire voksne damer gjenkjente meg og begynte å slå teskjeene mot tekoppene sine for å lage lyd. En beskjedne *cacerolazo*, nesten elegant. (Cafiero i Lamberto 2003:16).

Cafieros opplevelsen illustrerer hvordan *cacerolazos* blir brukt som en legitim aksjonsform også i de høyere samfunnslag og på flere arenaer. Det var legitimt å minne alle involvert i politikken om den omfattende sosiale misnøyen.

En samlet bevegelse?

19. og 20. desember samlet de ulike aktivistene og bevegelsene seg om den ene klare målsetningen; regjeringen måtte vekk og en fundamental endring var nødvendig. *Piqueteros*,

aktivister som drev med *cacerolazos* og *saqueos*, folk som deltok i nabolagsforsamlinger, fattige, middelklasse og rike, alle var med på en samlet protest og nye og gamle aksjonsformer ble brukt. Også den tradisjonelle arbeiderbevegelsen, CGT, var involvert i demonstrasjonene i tida før 19. og 20. desember.³⁷ Med parolen ”generalstreik til alle er vekk” samlet de seg utenfor kongressen den 13. desember.³⁸ Grupperinger fra ulike politiske partier sluttet seg også til demonstrasjonene (Lobato & Suriano 2003).

Den sosiale protesten i forbindelse med krisa blir i mange analyser diskutert som én bevegelse (Zibechi 2003). Det er riktig at de ulike bevegelsene nevnt ovenfor stod samlet i desember 2001. De ulike bevegelsene hadde særegne klagemål, krav til staten og egne identitetsskapende prosjekter, men de hadde også en viktig felles målsetning; ”alle måtte vekk”. Det er likevel problemer knyttet til analysen av den sosiale protesten som en samlet bevegelse. Tarrow (1998) understreker at kollektiv handling må være *vedvarende* for at konfliktfylte øyeblikk kan sies å være sosiale bevegelser. Protesten i forbindelse med den økonomiske krisa kan bedre analyseres som det Tarrow kaller ”moments of madness”. Mobiliseringen på tvers av bevegelser og politiske partier i desember 2001 var begrenset i tid. Jeg mener derfor det er hensiktsmessig å diskutere protesten som et øyeblikk av galskap, snarere enn som en samlet protestbevegelse.

Sivilsamfunnsaktørenes svar på konsekvensene av krisa

Protestbevegelsene presentert over var alle direkte involvert i protesten som endte med at regjeringen måtte gå av. I kjølvannet av krisa var det spesielt tre bevegelser som fremstod som viktige og nye. Disse er *Fábricas Recuperadas*, *Cartoneros* og *Clubes de Trueque*.

***Fábricas Recuperadas* – fabrikker overtatt av arbeiderne**

Fábricas Recuperadas er stengte, konkursrammede fabrikker der arbeiderne har ”tatt over” og fortsatt produksjonen. De konkursrammede fabrikkene har produksjonsmidlene og i mange tilfeller også råvarene som trengs til fortsatt produksjon. Arbeiderne har kunnskapen og arbeidskraften. Det er kun mangel på kapital som har ført til at fabrikkene har måttet legge ned. Arbeiderne er organisert i en horisontal struktur i et direkte demokrati. Alle har stemmerett i beslutningstakinger, og overskuddet av de produserte varene fordeles likt mellom de involverte. Redselen for å være arbeidsløs har drevet folk inn i disse bevegelsene. I

---

³⁷ CGT er forkortelsen for *Confederación General del Trabajo*.

³⁸ Parolen var ”Huelga general hasta que se vayan.”

august 2003 eksisterte rundt 200 bedrifter som var blitt overtatt av arbeiderne på ulike steder i Argentina (Velle 2003). Denne bevegelsen av arbeidere er svært kontroversiell da den truer legitimiteten til loven om privat eiendom. Siden verken myndighetene eller den økonomiske eliten er interesserte i å utfordre denne loven, har det vært væpnede aksjoner mot noen av fabrikkene. Et eksempel er dressfabrikken Brukman, der syerskene hadde okkupert og tatt over produksjonen. Syerskene ble kastet ut med vold av politiet, det ble brukt tåregass og folk som prøvde å komme seg inn ble skutt på. Aksjonen endte med at politiet slo symaskinene i stykker og beslagla 3000 ferdigproduserte dresser (Velle 2003).

Uformell sysselsetting i kartongindustrien

En del av de fattige så mulighetene i resirkuleringen av søppel. På 1990-tallet var det kun en liten andel av denne gruppen som så mulighetene i denne virksomheten. Tall fra 2002 viser at hele 40 000 *cartoneros* dro inn til Buenos Aires hver kveld for å samle papir og kartong (Nordrum 2002). På landsbasis livnærte om lag 300 000 familier seg av denne virksomheten i 2002 (The Economist 2002). Virksomheten var i 2003 i fortsatt stor vekst. Kartongsamlerne er organisert i kooperativer, og det lokale kooperativet leverer kartongen til de store resirkuleringsfabrikkene. En heltidssamler klarer som regel å tjene nok penger til å skaffe mat til familien. Arbeidet kartongsamlerne utfører har ikke vært formalisert eller regulert, men det blir jobbet mot dette. Det har vært oppe et lovforslag i byparlamentet (i Buenos Aires) som skal regulere virksomheten og promotere utsortering av papp og papir i husholdningene (Clarín 13.12.02). *Cartoneros* fremstår i utgangspunktet ikke som en sosial bevegelse. Aktiviteten er mer rettet mot selvhjelp da de som driver med kartongsamling ikke organiserer seg kollektivt og retter kollektive krav. Det interessante er at andre, for eksempel aktivister i *piquetero*-bevegelsen, har gjort forsøk på å prøve å samle kartongsamlerne til en bevegelse. Disse forsøkene har vært mislykkete, blant annet fordi de mangler ressursene for mobilisering (Conde 29.11, pers. komm.).³⁹ Ifølge Conde var kartongsamlerne vanskelig å mobilisere fordi de jobbet ut fra individuelle målsetninger.

---

³⁹ Conde har en sentral posisjon i *piquetero*-bevegelsen *Movimiento de Trabajadores Desocupados*.

***Clubes de trueque* – en parallelløkonomi blir dannet**

The new poor are finding many ways to get by.

(The Economist 24.08.02:41)

Under krisa ble det populært å delta i bytteringer, *clubes de trueque*. Under *el Corralito*, da den formelle økonomien var brutt sammen og folk ikke hadde penger, ble en løsning for mange å *bytte* varer og tjenester. Det var ikke bare folk som hadde penger i bankene, og som dermed hadde mistet store deler av dem, som deltok i nettverkene. Store deler av befolkningen slet med arbeidsløshet. For mange ble byttingene et alternativ. Det første byttenettverket, *La Red Global de Trueque* (RGT), ble etablert i 1995 med et titalls deltakere. Mot år 2000 økte deltakelsen i bytteringer gradvis. I 1996, et år etter oppstarten, hadde RGT 1000 medlemmer. I 1997 hadde tallet vokst til 2300 og i 1999 ble det registrert 180.000 medlemmer. Fra 2000 til 2002 økte tallet på deltakere kraftig, og veksten var eksponentiell. I 2000 var 320.000 personer involverte i bytteringer. Disse var samlet i 400 ulike ”ringer”, spredt utover 15 provinser og i Capital Federal (Bombal & Luzzi 2003).

I 2001 ble tallet på bytteringer fordoblet og deltakermassen utgjorde en halv million mennesker i mer enn 20 provinser. I begynnelsen av 2002, i tiden etter at Argentinas økonomiske system hadde brutt sammen, regner en med at det eksisterte rundt 4.500 bytteringer som til sammen involverte to millioner argentinere.⁴⁰ I tiden før *el Corralito* ble det registrert 20.000 nye medlemmer per måned, mens det i tiden etter systemets sammenbrudd ble registrert 5000 nye medlemmer hver dag (Leoni 2003, Bombal & Luzzi 2003). I 2002 regner en med det eksisterte rundt 1000 ulike byttenettverk (Covas 03.12). En nasjonal undersøkelse utført av argentinsk gallup samme året viste at 37% av argentinerne anslo det som sannsynlig å delta i bytteringer i løpet av de kommende tre månedene (Leoni 2003). På det meste hevdet ledelsen i RGT at byttenettverkene genererte økonomiske transaksjoner for rundt 2000 millioner dollar i året mellom deltakerne (Laporte 17.11). Det finnes ikke noen eksakte offisielle statistikker over deltakelsen i bytteringer. Tallene er hentet fra RGTs egne studier eller publisert i argentinsk media basert på informasjon fra RGT. Det er problematisk for RGT å anslå tallet på deltakere med nøyaktighet, fordi en del medlemmer er registrert i flere nettverk og/eller ”ringer” (Ravera 03.12).

---

⁴⁰ Argentina har 36 millioner innbyggere (<http://www.indec.mecon.ar>, tall fra 2001, nedlastet 03.03.05)

Hva er et byttenettverk?

I flere vestlige land eksisterer det lokale pengesystemer. De mest kjente er det franske SEL og det opprinnelig kanadiske LETS (Seyfang 2001).⁴¹ Framveksten av lokale pengesystemer i vestlige land er knyttet til et mangfold faktorer, men hovedsaklig bygger disse faktorene på en sterk etisk bevisst blant deltakerne:

(...) they are usually adopted as a complementary system to plug the gaps where mainstream money fails to meet ends, to serve economic, social, environmental and ethical objectives by encouraging different consumption and production patterns and fostering local trade, and to re-value work, wealth and labour in a more equitable fashion. (Seyfang 2001:2).

Grunnleggerne av RGT hadde ikke kjennskap til andre byttenettverk da de grunnla *La Red Global de Trueque* (Covas 12.11). Etableringen av RGT var derfor et pionerprosjekt i den moderne latinamerikanske konteksten. RGTs prosjekt vokste fram i en kontekst preget av en dyp nasjonal krise. De argentinske byttenettverkene har derfor mange trekk som gjør at de ikke kan sammenlignes med liknende pengesystemer i vestlige land. I neste kapittel diskuterer jeg grundig særtrekkene ved RGTs prosjekt.

Byttenettverk blir i litteraturen først og fremst analysert som ”community currency systems” (CCS), ikke-statlige pengesystemer (Seyfang 2001). Innenfor samfunnsforskning har interessen for CCS vært stor de siste tiårene, og det har kommet en rekke teoretiske bidrag fra ulike forskningstradisjoner, deriblant feministisk økonomi, økologi- og globaliseringsstudier. Innenfor disse perspektivene betraktes CCS som del av en progressiv sosial endring (Powell 2002).

Forskning knyttet til de argentinske byttenettverkene har stort sett vært rettet mot byttenettverkene som CCS (Powell 2002, Leoni 2003). RGT har også blitt analysert som et *økonomisk foretak*. Som økonomisk foretak er det RGT som ”selger” av ideer og *créditos* som er vektlagt (Bombal 2002). Men byttenettverkene har også blitt diskutert og analysert som en rekke andre fenomener. I argentinske aviser ble den økende oppslutningen i byttenettverk ofte diskutert som ”revitaliseringen av en eldgammel indiansk praksis” (Pregon 13.10.00). Urbefolkningen i Argentina har tradisjonelt drevet med bytting og hatt sine lokale byttemidler. I slike sammenhenger er byttenettverkene ikke knyttet til progressiv sosial endring, men snarere til en allerede levd tidsepoke og tilbakelagt utviklingsnivå.

---

⁴¹ LETS er akronymet for Local Exchange Trading Systems/Schemes (Seyfang 2001). SEL er akronymet for Systèmes d’Echange Local (Powell 2002)

Argentinsk media har i andre sammenhenger framstilt byttepraksisen som en bevegelse, eller som en ikke-statlig organisasjon (NGO) (Diario Popular 04.05.02, Crónica 05.04.01). I tiden rundt årsskiftet 2001/2002 omtalte mediene byttenettverkene som en mulighet for å konfrontere krisa. I livsstilsmagasinet VIVA (17.10.00) ble deltakelse i byttenettverk nevnt som en av flere mulige utveier for å møte krisa.⁴² Andre alternativer dreide seg om handel på internett og innkjøp direkte fra grossister. Internasjonale media har diskutert framveksten av bytteringene i Argentina som et radikalt prosjekt knyttet til kollektiv mobilisering (Velle 2003). Grunnleggerne av RGT snakket om RGT som flere fenomener. De Sanzo (05.12) brukte Røde Kors som sammenligning for å forklare hva bytting er: ”Byttingen er som organisasjonen Røde Kors, bare at den er økonomisk. Det er et selvhjelpsprosjekt”. I andre sammenhenger omtalte representanter fra ledelsen og grunnleggerne RGT som en *bevegelse*, eller *sosial* bevegelse (Laporte 17.09, Ravera 03.12, Covas 10.12). Grunnleggerne presiserte samtidig at de ikke ønsket at RGT skulle bli satt i en bestemt teoretisk bås. De søkte eksplisitt å overskride konvensjonelle oppfatninger og skape noe kvalitativt nytt, en sammenslutning kalt ”byttenettverk” (Ravera 03.12).

Krisa som strukturell årsak til mobilisering i byttenettverk

RGT var ikke en del av bevegelsene som hadde en sentral rolle i regjeringens avskjed. Mobiliseringen i RGT var snarere et svar på de sosiale konsekvensene av krisa; arbeidsledighet og fattigdom. På denne måten framstår den kollektive handlingen i RGT som en mobilisering mot klagemål skapt av de økonomiske og politiske strukturene i samfunnet slik TNSB-perspektivet er opptatt av. Den nyliberalistiske velferdsstatsmodellen i Argentina maktet ikke å fange det store antallet mennesker som havnet utenfor de dårlige utarbeidede sosiale sikkerhetsnettene. Den nasjonale koordinatoren i RGT, Luis Laporte (2002:11), forklarer godt denne situasjon:

Verken offentlige eller private institusjoner har troverdighet i samfunnet, noe som gir seg uttrykk i manglende tillit til politikken. I tillegg finnes en generell mistillit til multilaterale finansieringsorganer. (...) I en kontekst med dyp krise er mulighetene ekstreme. Byttebevegelsen er i denne sammenhengen det mest synlige symptomet på en krise kjennetegnet av institusjonell sammenbrudd, manglende troverdighet, høy arbeidsledighet og korrupsjon. Alt dette øker den uformelle sektoren.

---

⁴² VIVA er et ukentlig supplement til riksavisen Clarín. Det kan sammenlignes med Dagbladets lørdagsbilag, Magasinet.

Sivilsamfunnsaktørenes manglende tillit til staten som en aktør som kunne ordne opp i de sosiale problemene i Argentina, skapte grobunn for mobilisering i alternative bevegelser. På denne måten hadde den kollektive mistilliten til systemet en integrerende sosial funksjon (Misztal 1996). De vanskelige forholdene førte til at folk organiserte seg kollektivt, snarere enn å gå inn i en tilstand av apati og handlingslammelse. Habermas' (1973) argument om at kriser skaper sosial kamp som en motsats til sosial desintegrasjon, har absolutt forklaringsverdi når det gjelder situasjonen i Argentina. Denne analysen er i tråd med argentinske forskeres analyser av krisa. Både Zibechi (2003) og Lobato & Suriano (2003) mener den kollektive mobiliseringen i forbindelse med krisa er svar på strukturelle forhold.

Avslutning

I dette kapitlet har jeg diskutert den sosiale, økonomiske og politiske konteksten som *La Red Global de Trueque* vokste fram innenfor. Det viktigste strukturelle forholdet knyttet til den folkelige mobiliseringen i Argentina var den økonomiske krisa. Konsekvensene av den økonomiske krisa var de viktigste årsakene til den økte oppslutningen i byttebevegelsen. Statens manglende evne til å løse problemene omkring fattigdom og arbeidsledighet førte til handlekraft blant sivilsamfunnsaktører og folkelig deltakelse i et alternativt økonomisk system.

Strukturelle årsaker i seg selv er ikke tilstrekkelige for å forklare alle aspekter ved kollektiv handling. Det er andre viktig dimensjoner som må tas med i analysen av framveksten av byttenettverkene. I neste kapittel diskuterer jeg de interne strukturene i RGT, med fokus på hvordan byttenettverkene er avhengige av mobiliseringsstrukturer, tillit spesielt, for å kunne konsolideres som bevegelse. Den politiske konteksten har også vært sentral i forhold til hvordan RGT har jobbet politisk. Hvordan RGT har utnyttet de politiske mulighetene, og hvilke politiske begrensninger de har støtt på, er utgangspunktet for diskusjonen i kapittel 6.

5. *La Red Global de Trueque* - selvhjelp og politikk

¿Que nos ofrece El Club de Trueque?

El Club de Trueque nos ofrece una nueva forma de relacionarnos con el entorno.

No nos da de comer...

Nos nutre.⁴³

Innledning

I dette kapitlet er siktemålet å drøfte de interne forholdene ved *La Red Global de Trueque* (RGT) som organisasjon. Utgangspunktet for diskusjonen er forholdet mellom deltakerne og grunnleggere/ledelse i RGT. RGTs prosjekt fremstår i første omgang som et selvhjelpsprosjekt i den forstand at deltakerne i bytteringer organiserer seg kollektivt for å kunne dekke noen behov. Jeg åpner kapitlet med å gi en grundig innføring i RGTs struktur, oppbygging og praksis. Med krisa i Argentina og den økte mobiliseringen i bytteringer, fikk RGT også politiske målsetninger med sitt arbeid. RGTs politiske prosjekt har mange dimensjoner. Hovedfokuset mitt er *på hvilken måte* RGT er politisk. I denne sammenhengen er jeg opptatt av ordinære og ukonvensjonelle politiske strategier og hvordan disse strategiene kan forstås i vid og snever forstand. RGT uttrykker seg politisk på en rekke måter utifra disse ulike oppfatningene av politikk. Jeg argumenterer for at denne koplingen mellom selvhjelp og politikk er komplisert i RGT, fordi grunnleggernes politiske målsetninger med RGT går ut over deltakernes motivasjoner. Deltakerne er skeptiske til ”politikk”, blant annet som et resultat av legitimeringskrisa det politiske systemet stod overfor ved årsskiftet 2001/2002.

Våren 2002 ble også byttenettverkene utsatt for en krise og store deler av nettverkene brøt sammen. Byttingenes fall har truet RGTs legitimitet. Byttesystemene som selvhjelpsprosjekt er avhengige av tillit for å kunne fungere (Seyfang 2001). Tillit er også svært sentralt for RGTs politiske potensial som sosial bevegelse. Ressursmobiliseringsteorier understreker betydningen av tillit som en sentral ressurs for mobilisering (della Porta & Diani 1999). RGTs politiske prosjekt er avhengig av at selvhjelpsprosjektet fungerer, da RGTs politiske forhandlinger legitimeres gjennom folks deltakelse i bytteringer. Om ikke deltakerne har tillit til RGT som selvhjelpsprosjekt eller som bevegelse, kan byttenettverkene vanskelig spille en rolle for sosial endring i Argentina.

---

⁴³ ”Hva tilbyr bytteklubben oss? Bytteklubben tilbyr oss en ny måte å forholde oss til omgivelsene. Den gir oss ikke mat. Den ernærer oss.” Sitat hentet fra RGTs offisielle retningslinjer.

La Red Global de Trueque som selvhjelpsprosjekt

La Red Global de Trueque (RGT) fremstår i første instans som et selvhjelpsprosjekt. Organisasjonen har utviklet ideen om å skape fora der individer kan møtes og gjensidig hjelpe hverandre. Dette er RGTs fundament og slik det hele begynte. En av RGTs tre grunnleggere, Carlos de Sanzo (05.12), forklarte hvordan en hendelse formet ideen om å skape et byttenettverk. De Sanzo dyrket gresskar på taket av huset sitt. Da han fant ut at han hadde mer enn rikelig til sin egen familie bestemte han seg for å gi noen gresskar til naboen som var enke og hadde problemer med økonomien. Enken brukte gresskarene til å lage syltetøy som hun igjen solgte, og fikk en inntekt som var tre ganger så stor som pensjonen hun mottok. Denne hendelsen førte til at ideen bak byttenettverket tok form. Grunnleggerne så at det hele handlet om å organisere en tilnærming til tilbud og etterspørsel blant en stor gruppe arbeidsledige. Deretter var det bare å gjøre som med gresskarene (Bombal & Luzzi 2003). Gjennom å bearbeide en råvare ble det skapt en merverdi. Denne merverdien gikk direkte tilbake til produsenten selv. Dette prinsippet ble utgangspunktet for dannelsen av RGT.

La Red Global de Trueque (RGT) ble dannet 1.mai 1995 i Bernal, en forstad til Buenos Aires. Nettverket ble grunnlagt av tre høyt utdannende menn, bibliotekaren Rubén Ravera, psykologen Carlos de Sanzo og kjemikeren Horacio Covas. RGT var et utspring av organisasjonen, *Programa de Autosuficiencia Regional* (PAR), som ble grunnlagt i 1989 av Ravera og de Sanzo. Målsetningen til PAR var å styrke forbindelsen mellom urbane og rurale sektorer i Argentina med fokus på miljøspørsmål. Sentralt i PAR var prinsippet om selvforsyning og da spesielt promotering av organisk dyrking av matvarer i hjemmesfæren. Covas hadde erfaring med nettverksarbeid gjennom sitt engasjement i *La Red Profesional*, en organisasjon som jobbet med nettverksbygging blant høyt utdannede mennesker. I tillegg til erfaring med organisasjonsarbeid, har alle tre også lang erfaring med økologisk aktivisme (Bombal & Luzzi 2003).

I dag er PAR et forlag og økonomisk foretak som blant annet utarbeider og formidler informasjonsmaterieell til RGT, i tillegg til generell informasjon om selvforsyning, organisk dyrking og mikroforetak. Organisasjonene RGT og AAPAR er begge knyttet til PAR som to ulike instanser. *Asociación de Amigos del Programa de Autosuficiencia Regional* (AAPAR) ble etablert i 2001 da grunnleggerne så behovet for å etablere en organisasjon som skulle fremme prosjekter med mål om å bedre livskvaliteten til folk. AAPAR er en ideell interesseorganisasjon (NGO) som satser på kunnskapsoppbygging blant lokale ledere som

igjen skal fremme bytteaktivitet og andre ”sosiale foretak”.⁴⁴ Knyttet til RGT finnes også *Truequeayuda*, ”byttehjelp”, en instans som hjelper folk helt uten økonomiske muligheter (Covas 10.12).

Det fundamentale prinsippet ved bytteringene er at alle deltakerne i en ”klubb”, eller *nodo*, utarbeider produkter som blir byttet på et ukentlig marked. Covas (12.11) sammenfattet hva bytting går ut på:

Dagens bytting er som bytting alltid har vært. Jeg har noe du trenger og du har noe jeg trenger, dermed bytter vi. I dette tilfellet er det ingen mellomledd. Begge husker simpelthen hva jeg trengte og hva du trengte. Det er dette som er å bytte.

Ideen kan synes enkel, men praksisen er langt mer komplisert. Bare i få tilfeller sammenfaller to personers behov. I de fleste tilfeller handler det om utvekslinger der mange parter er involverte på samme tid. Dette kalte grunnleggerne for ”multiresiprok bytting” (Ravera 12.11). Helt konkret kan det uttrykkes på følgende måte: Jeg (A) har noe du (B) trenger. B har noe C trenger, A har noe C trenger og C har noe A trenger. Tilbudene til A, B og C samsvarer med hva de etterspør. Denne utvekslingen er ikke avhengig av at etterspørselen sammenfaller samtidig blant ”kjøper” og ”selger” (Bombal & Luzzi 2003).

***Créditos*- verktøyet for multiresiproke bytteoperasjoner**

Den første tiden var utfordringen å lage et system hvor en kunne ha oversikten, en type regnskap, over hvor mye folk hadde mottatt og hvor mye de hadde gitt. Den første løsningen gikk ut på at alle deltakerne skulle ha en notisbok hvor transaksjonene ble ført opp. Bøkene skulle leveres til arrangørene som samlet og refordelte informasjonen i en slags database. Systemet minner om det som praktiseres innenfor LETS (Seyfang 2001). Dette systemet var kostbart i forhold til tid og arbeid. Neste løsning ble derfor å lage et lokalt betalingsmiddel som var gjeldende innenfor bytteringene. Alle deltakerne fikk utdelt en lik mengde av dette betalingsmiddelet som ble brukt til å gjennomføre bytteoperasjonene. Byttingen ble fleksibel og lettere å gjennomføre siden en ikke trengte å huske hvor mye deltakerne hadde byttet bort og til seg. Denne utviklingen førte til introduksjonen av *créditos* i 1996 som det gjeldende bytteverktøyet i RGT. *Créditos* er ikke en valuta, ifølge grunnleggerne, men en måleenhet (Covas 12.11, de Sanzo 05.12). Målsetningen er at en gjennom bruken av *créditos* lett skal kunne gjennomføre multiresiproke bytteoperasjoner. Den første tiden var *créditos* vanlige

---

⁴⁴ <http://www.autosuficiencia.com.ar>

kopierte papirlapper med ”verdien” trykt på. Etter hvert som bytteringene ekspanderte og ble flere, ble de stadig mer avanserte (Covas 12.11).

Illustrasjon 1: *Crédito* med nasjonal gyldighet

Til tross for at *créditos* i utgangspunktet ikke er en konvensjonell valuta, er det likevel lett å få assosiasjoner til vanlige penger. Mekanismene i bytteøkonomien ble mer like de mekanismene som finnes i et vanlig pengesystem ettersom byttenettverket vokste. Som formelle økonomiske systemer, avhenger også bytteøkonomier av tillit for at dette systemet skal kunne fungere (Giddens 1990, Seyfang 2001). Pengetransaksjoner kan ikke finne sted om det ikke finnes tillit (Giddens 1990). I RGTs tidlige fase kunne *créditos* være enkle fordi personene som deltok i bytting befant seg på samme sted. På dette tidspunktet var byttingen basert på ansikt-til-ansiktrelasjoner. Tillit i systemer basert på denne typen relasjoner er en personlig type tillit. Bytteringene var på denne tiden mer gjennomsluttede arenaer der deltakerne lettere kunne avgjøre hvem de skulle ha tillit til. Etter hvert som byttenettverkene vokste og RGT ble landsomfattende, forutsatte systemet en ny type tillit. En mer generalisert tillit til systemet som sådan, fordi relasjonene innad i nettverket i større grad ble anonyme. I tråd med Simmel (i Giddens 1990), mener jeg byttenettverkene både var avhengige av at deltakerne hadde tillit til RGT som utstedte *créditos*, og tillit til selve byttesystemets evne til å sikre verdien av *créditos*.

Organisering i nettverk og nodos

RGTs struktur og oppbygging er komplisert og var tildels svært vanskelig å få en nøyaktig oversikt over. Modellen (Figur 3) nedenfor er et forsøk på å systematisere og forenkle de mange relasjonene innenfor RGT på ulike skalanivåer. En viktig grunn til at RGTs struktur er så komplisert og flersidig, er at det ikke på forhånd har foreligget en konkret plan for

nettverkets ekspansjon. RGT begynte som nevnt som en idé blant noen naboer og fikk siden en plutselig og sterk vekst i forbindelse med krisa. Covas (10.12) forklarte: ”Vi har aldri sagt at vi har alle svarene. Vi lærer underveis og tilpasser systemet deretter.”

La Red Global de Trueque betyr direkte oversatt ”det globale byttenettverket”. De spesifikke samlingene eller klubbene innenfor nettverket blir i RGTs terminologi kalt *nodos*. En *nodo* er en term som er konstruert av RGT og er ikke et normert ord i det spanske språket. RGT er et nettverk i den forstand at det eksisterte *nodos* over hele landet som brukte RGTs *créditos* og retningslinjer (Laporte 17.09). Denne begrepsbruken innenfor RGT kan likevel være forvirrende når en studerer bytteringene, fordi enhver *nodo* som opererte med egne *créditos* ble også kalt nettverk. Et nettverk, i konvensjonell forstand, forstås oftest som en sammenslutning av en rekke enheter, i dette tilfellet bytteklubber eller *nodos*.

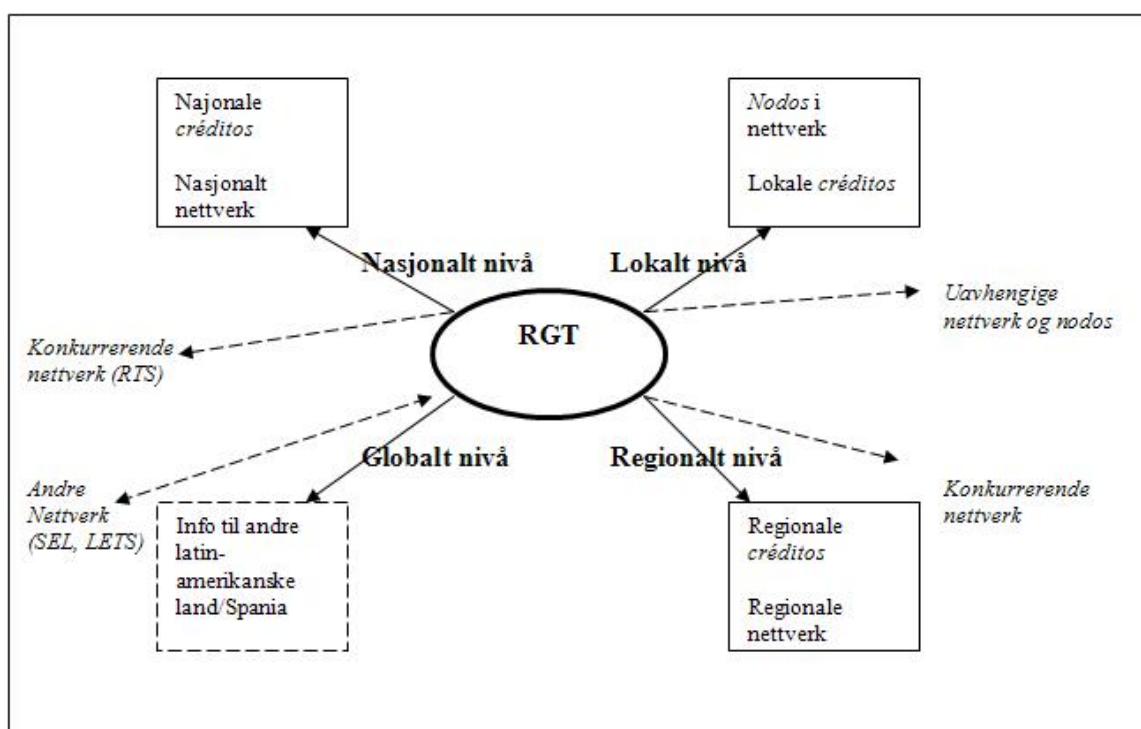

Fig. 3: *La Red Global de Trueque*'s struktur og oppbygging.

I modellen er RGT satt i sentrum for byttebevegelsen fordi RGT startet praksisen i Argentina og var det største og mest utbredte byttenettverket. Videre viser figuren de ulike skalanivåene RGT har jobbet på og hvor de har hatt innflytelse. RGT startet på lokalt nivå og ekspanderte virksomheten videre til regionalt nivå, så nasjonalt nivå og etter en viss tid også til globalt nivå (de Sanzo 05.12). Det er altså stor grad av samsvar mellom den geografiske ekspansjonen av nettverket og utviklingen av nettverket over tid.

På lokalt nivå finnes primært en rekke ulike *nodos*, avgrensede bytteklubber, som er organisert i nettverk gjennom kontakten med ledelsen i RGT for tilgang til RGTs offisielle *créditos* og retningslinjer for praksisen. På dette nivået eksisterte det i tillegg en rekke lokale *créditos* som var særegne for hver bytteklubb. Av organiseringshensyn opprettet RGT etter hvert regionale nettverk (Ravera 03.12).

På regionalt nivå var en rekke lokale nettverk og *nodos* knyttet sammen med en felles regional *crédito*. Ledelsen for de regionale nettverkene hadde igjen kontakt med hovedkontoret til RGT, spesielt med hensyn til utformingen av selve praksisen og i forhold til etiske retningslinjer. Da RGT innførte en type *crédito* med nasjonal gyldighet i 1996 kan en snakke om dannelsen av et nasjonalt nettverk. Dette nasjonale nettverket knyttet sammen lokale og regionale *nodos* og nettverk. I prinsippet kunne deltakerne delta på byttemarkeder over hele Argentina med *créditos* opptjent i hvilken som helst bytteklubb tilknyttet RGT (Covas 05.12).

Det globale nivået for RGTs praksis dreier seg om informasjonsvirksomhet. Det er først og fremst i andre latinamerikanske land RGT har spredt sin informasjon, men de har også vært aktive i Spania. Et annet moment sentralt for RGTs arbeid på globalt nivå, er deltakelse i diskusjonsfora med internasjonale aktører som Verdensbanken og FNs utviklingsprogram (Bombal & Luzzi 2003).

De stiplede linjene ut fra hvert nivå indikerer andre typer bytteaktivitet, det være seg uavhengige *nodos* eller nettverk eller konkurrerende nettverk. I modellen springer de stiplede pilene ut fra RGT for å vise at de på en eller annen måte er knyttet til RGT enten som initiativtakere som har brutt med RGT, eller som initiativtakere som har fått ideen (fra RGTs arbeid) om å starte bytteklubb.

På lokalt nivå er det stort sett uavhengige bytteklubber som har blitt inspirert til å starte egen klubb etter å ha hørt om RGTs arbeid. På regionalt og nasjonalt nivå finnes det konkurrerende nettverk. Her dreier det seg om initiativtakere som tidligere har vært tilknyttet RGT, men som har bestemt seg for å bryte ut og legge egne føringer for sitt arbeid. Den tidligere svært sentrale personen i RGT, Heloisa Primavera, brøt med RGT og opprettet sitt eget nettverk *La Red de Trueque Solidaria* (RTS). RTS har, som RGT, fått gjennomslag på nasjonalt nivå (Callejo 30.09).

I modellen, på det globale nivået, peker den stiplede pilen i begge retninger. Dette er for å vise den løse, men også etter hvert gjensidige forbindelsen mellom byttenettverk i andre land og RGT. Etter at RGT lærte at det i andre steder av verden finnes lignende byttesystemer, ble de inspirert av disse andre praksisene noe som sannsynligvis har påvirket

utformingen av deres eget system. RGT har i tillegg deltatt på internasjonale konferanser (blant annet i Finland i 2000), der de har delt sine erfaringer med andre engasjert i bytteøkonomier (Covas 12.11).

RGTs organisering var den første tiden geografisk med en inndeling i ulike soner og regioner med bestemte *créditos*. Utarbeidelsen av et nasjonalt nettverk førte til en overskridelse av de opprinnelige fysiske grensene knyttet til bytteaktiviteten. Personer på ett sted i Argentina kunne med nasjonaliseringen av RGT delta i bytteaktivitet på andre steder. Koordinatoren for *Nodo Querer* i Jujuy, Mirta Callejo, fortalte at hun ofte dro til Buenos Aires for å bytte (fra seg) lokalt kunsthåndverk. Med nasjonale *créditos* kunne hun dra tilbake til Jujuy og bytte til seg ting for *créditos* akkumulert i Buenos Aires (Callejo 03.10). Cristiana (03.10), deltaker i *Nodo Querer* i Jujuy, kunne hjelpe datteren sin økonomisk selv om hun bodde i en annen by:

Det var kjempebra med bytting og det å få tak i *créditos*. Jeg kunne sende *créditos* til min datter som studerer i Córdoba så hun kunne få tak i mat. Penger har jeg ikke å sende.

Det er viktig å understreke at hvilke typer *créditos* som aksepteres i et nettverk eller en klubb, er avhengig av om deltakerne selv har tillit til at den kan omsettes videre. Innenfor enkelte *nodos* kan i prinsippet flere typer *créditos* aksepteres. Den mest omsatte og utbredte *crédito* har vært den til *La Red Global de Trueque* (Bombal 06.12).

Koordinatorernes rolle

Ideelt sett skulle hver *nodo* knyttet til RGT ha en gruppe som koordinerte bytteaktiviteten, utformet interne retningslinjer og forholdt seg til hovedkontoret i Bernal. En spesielt viktig rolle knyttet til koordinatorerne var deres tilgang til RGTs offisielle *créditos*. Som regel hadde koordineringsgruppen en hovedkoordinator. Hvem som var koordinator ved de enkelte bytteklubbene varierte. I noen tilfeller var disse valgt av deltakerne og skulle i prinsippet skiftes ut med jevne mellomrom. Det viste seg likevel at det ofte var personer som på eget initiativ startet opp en byttering fordi de hadde tilgang til lokaler. Leietakerne eller eierne av lokalene gikk som regel automatisk inn i rollen som koordinatore. Denne noe tilfeldige tildelingen eller inntredelsen i rollen som koordinator, førte til at hver bytteklubb hadde ulik praksis. Rodríguez, som koordinerte *Nodo Reactivación*, var i konflikt med koordinatore ved andre *nodos* på grunn av uenighet omkring hvordan rollen som koordinator skulle formes. Hun mente andre koordinatore brukte undertrykking som redskap for koordinering. For henne var god koordinering knyttet til vedvarende læring:

Det finnes to måter å koordinere på, etter min mening, fordi det foreligger ingenting skriftlig. Gjennom kontinuerlig læring eller gjennom undertrykkelse. Om en deltaker tar for høy pris går jeg bort og sier; - hvorfor tar du så høy pris, den prisen der er ikke rettferdig. Så forteller du meg hvorfor du gjorde det, at du må kjøpe medisiner til sønnen din og at du må skaffe mat. Da hjelper jeg deg med å finne en løsning, i tillegg til at jeg sørger for at du setter en rettferdig pris. Jeg er tilhenger av Paolo Freire, fredens perspektiv.

RGT har en nasjonal hovedkoordinator, Luis Laporte, som fra 1999 har hatt hovedansvaret for koordinatorene. Dette er en mer administrativ posisjon som ikke er knyttet til noen bestemt *nodo* (Laporte 17.11). RGT skal også ha en hovedansvarlig for kunnskapsoppbygging i organisasjonen. Denne personen har ansvaret for utbyggingen av RGTs etiske retningslinjer og grunnleggende prinsipper og formidling til koordinatorene og deltakere. Noen *nodos* hadde egne ansvarlige for kunnskapsoppbygging, men dette gjaldt ikke kategorisk, spesielt ikke etter RGTs eksponentielle vekst fra år 2000 (Bombal & Luzzi 2003). Hvem som var nasjonalt ansvarlig for kunnskapsoppbyggingen i RGT, var et uavklart spørsmål da jeg utførte feltarbeidet.

Når det gjelder maktforholdene innad i RGT var idealet en horisontal struktur (Covas 10.12). Gjennom feltarbeidet oppdaget jeg at dette var et mer komplisert spørsmål. Lokale koordinatorene hadde mye makt, spesielt i tilfellene der de også var ansvarlige for lokalene. Deltakerne måtte betale en viss sum penger hver gang de deltok på markedene (avgifter øremerket til leie av lokalet, strøm og renhold). Dette førte til at det lett ble spekulasjoner blant deltakerne omkring koordinatorenes økonomiske overskudd. Grunnleggerne på sin side, mente deres oppgaver ikke var knyttet til driften av de enkelte bytteklubbene. De var klare på at de kun hadde ideene, men ikke noe større ansvar utover dette. De mente maktstrukturen i bytteringene var tydelig horisontal (de Sanzo 03.12). Selv om ikke grunnleggerne hadde ansvaret for driften av bytteklubber på lokalt nivå, hadde de et svært sentralt ansvar når det gjaldt *créditos*. For å bli medlem av RGT måtte hver deltaker betale to pesos til hovedkontoret for å motta en startkapital i form av *créditos*. Disse pengene ble brukt til å trykke byttemidlet. Da antallet deltakere økte sterkt var det svært mye penger i omløp som grunnleggerne hadde ansvaret for. Det er tydelig at grunnleggerne hadde mye makt, selv om de hevdet det motsatte.

Krise i bytteringene

Seyfang (2001) beskriver lokale pengesystemer som systemer basert på tillit, tid og den mengden energi og kunnskap som finnes i et samfunn. Et viktig kjennetegn på denne typen systemer er at de er økonomiske systemer med et menneskelig ansikt. Seyfangs (2001) studier viser at mange setter pris på sine sosiale nettverk og de sosiale aspektene ved utveksling. Konvensjonelle penger, derimot, tærer vekk det sosiale grunnlaget der de opererer. Dette

resulterer i stadig flere anonyme transaksjoner, bydeler der innbyggerne ikke kjenner sine naboer og splittede samfunn. Der sosiale bånd er svake, kan sosiale pengesystemer være med å gjenoppbygge og styrke disse båndene. Denne typen pengesystemer kan også fungere som et rammeverk for et utvidet støttenettverk som mange mennesker mener de savner i livene sine (Cahn 2000 i Seyfang 2001).

Seyfangs framstilling av lokale pengesystemer som styrkende for den sosiale samhandlingen og som en type sosial kapital, forutsetter at deltakerne tror på denne funksjonen og aktivt jobber med å styrke de sosiale båndene. I RGTs tilfelle var situasjonen helt spesiell, idet mobiliseringen økte i takt med forverringen av den nasjonale økonomiske krise. De fleste deltakerne som sluttet seg til byttenettverk i denne perioden, gjorde det fordi den økonomiske situasjonen var svært vanskelig (Bombal 2003). Det ble derfor vanskelig å skape den typen sosiale bånd Seyfang (2001) beskriver.

I takt med den økte oppslutningen av deltakere i forbindelse med krise, søkte ledelsen i RGT å tilpasse praksisen til de stadig endrede forholdene (Covas 03.12). Utfordringene skulle vise seg å bli mange. Våren 2002 brøt byttenettverkene sammen. I løpet av kort tid ble antallet deltakere redusert fra millioner til bare noen få. Krise rammet samtlige byttenettverk, ikke bare RGTs nettverk. Det finnes ikke ett enkelt svar på hvorfor byttenettverkene brøt sammen. Ulike aktører fokuserer på ulike årsaker. Som en sammenfatning kan det være nyttig å forklare sammenbruddet som en kombinasjon av eksterne og interne faktorer.

Eksternt, var et alvorlig problem forfalskning av *créditos*. De tidlige *créditos* var bare papirlapper som lett kunne kopieres opp og brukes på byttemarkedene. Dette var noe hvem som helst kunne gjøre. Ettersom *créditos* etter hvert ble mer avanserte, krevde det mer innsats og tilgang til avansert utstyr om en skulle trykke selv. På det meste hevder grunnleggerne det sirkulerte 180 000 000 falske *créditos* (Covas 12.11). Det er uvisst *hvem* som har stått for den massive forfalskningen, men grunnleggerne mente det var myndighetene som sto bak falskneriet som en sabotasjehandling. Dette er et omstridt spørsmål, og det går utover rammene til mitt prosjekt å ta stilling til dette. Det sentrale i denne sammenheng er at dette er grunnleggernes forståelse av situasjonen. Blant deltakerne ble det brukt vage termer som ”de utenfra” som ansvarlige for falskneriet (Angélica 12.11) Innføringen av falske *créditos* i bytteøkonomien førte igjen til inflasjon. Den ene dagen kunne deltakerne bytte til seg en kilo sukker for to *créditos* og den neste måtte de gi femti. Dette skapte kaos og mistillit blant deltakerne. Siden verdien til et produkt eller en tjeneste blir bestemt mellom dem som bytter, kunne i prinsippet ingen koordinator sette en fast pris på produktene. Valrona (26.11) fokuserte på at dette var et stort problem: ”Vi ønsket mer struktur og organisering. Det var

fullstendig kaotisk.” Opportunisme og spekulasjon var ord som gikk igjen når informantene ble bedt om å forklare hva som gikk galt. De refererte i denne sammenheng til interne forhold ved bytteringene. Mange spekulerte i å kjøpe ting på det formelle markedet for så å ”selge” dem på byttemarkedene, eller bytte til seg ting som de solgt videre på det formelle markedet. Det var også en del som registrerte seg flere ganger og deltok i flere klubber. Dette gjorde det problematisk for RGT å overholde sitt viktige prinsipp, *la Franquisia Social*.

Franquisia Social dreier seg om sosiale rettigheter for deltakelse. Prinsippet gikk ut på at hver person som ønsket å bli deltaker i RGT, måtte registrere seg ved hovedkontoret i Bernal. Her betalte nye deltakere to pesos og mottok femti *créditos* og en manual med RGTs retningslinjer. Dette skulle i prinsippet fungere som et lån for å sikre den indre sirkulasjonen av *créditos*. Det vil si at om en bestemte seg for å trekke seg som deltaker i RGT, så kunne en levere tilbake de femti *créditos* og få igjen de to pesoene. Dette ble problematisk da det sirkulerte mengder med falske *créditos* og folk kunne utnytte rettighetsprinsippet og faktisk ”kjøpe” pesos. I april 2002 kom Horacio Covas tilbake til Bernal etter en reise i Latin Amerika og bestemte at *la Franquisia Social* skulle opphøre. Dette skapte stor misnøye blant deltakerne (Magdalena 15.10). Handlingen minnet om det som tidligere hadde skjedd under *el Corralito*. I kapittel 4 diskuterte jeg hvordan folk opplevde at pengene deres mistet verdien, idet pariteten mellom amerikanske dollar og argentinske pesos ble opphevet. Dette var en viktig klagegrunn for nabolagsforsamlingene, *asambleas barriales*. Det samme forholdet opplevde mange av deltakerne i byttenettverk. Mange stod igjen med stabler med *créditos* som var blitt verdiløse og som verken kunne byttes tilbake til pesos eller omsettes i bytteringene (Callejo 03.10).

Oppsummert kan en si problematikken eksternt dreide seg om sabotasje av systemet og den økonomiske krisa i Argentina. Sosiologen Inés Gonzalez Bombal (06.12) la vekt på at nettopp den nasjonale økonomiske krisa førte til krisa innenfor bytteøkonomien. Før krisa hadde RGT en jevn vekst i antall deltakere med muligheter for å justere praksisen etter hvert som nettverkene vokste. Med krisa fulgte den voldsomme økningen av deltakere i RGT. Mange av disse deltakerne var desperate etter å finne løsninger på sine økonomiske problemer. Økningen i deltakelse førte igjen til interne problemer som at prinsippene til RGT ikke ble respektert (Bombal 06.12). Falskneri og spekulasjon var andre interne problemer som førte til at systemet brøt sammen.

RGT ønsket å skape et rom for utveksling og samhandling basert på tillit, rettferdighet ærlighet, produksjon og arbeid, der alle kunne bidra likt. Det formelle markedet manglet, ifølge grunnleggerne av RGT, disse verdiene (de Sanzo 05.12). Som jeg konkluderte med i forrige kapittel ble folks mistillit til det formelle systemet brukt aktivt for å mobilisere deltakerne, og

det ble fundamentalt for RGT å vise at de representerte noe kvalitativt forskjellig fra det formelle systemet. Da RGT kom opp i en krise, var det nettopp tilliten til RGT som ble utfordret og som truet RGTs legitimitet. Mekanismene i bytteøkonomien hadde urovekkende likhetstrekk med mekanismene i den kriserammede formelle økonomien. De forhold som skapte muligheter for mobilisering i RGT, ble etter hvert deres største utfordring. Om RGT skulle ha en framtid, måtte folks tillit til byttenettverkene gjenskapes.

Reaktivering av RGT

Hva var strategiene for gjenoppbyggingen av tillit i RGT? For RGT var ikke strategien å gå tilbake til de lokale ansikt-til-ansiktsystemene de hadde i begynnelsen. Løsningen ble snarere et forsøk på å opprette det Giddens (1990) kaller et *ekspertsystem*. Ekspertsystemer er knyttet til fraværet i tid og rom og bygger på en generalisert tillit til at systemet fungerer (Giddens 1990). Opprettelsen av et ekspertsystem som en del av reaktiveringsprosjektet handlet i stor grad om RGTs *selvframstilling* (Vallentin 2001). RGTs strategi for gjenoppbygging av tillit var å framstå som system med kontroll over de forholdene som førte til krisa i byttenettverkene. Et av de viktigste forholdene i denne sammenhengen var å utvikle en svært avansert type *crédito* som skulle være tilnærmet umulig å forfalske.

Proyecto Reactivación, RGTs reaktiveringsprosjekt, ble iverksatt omtrent et år etter at det sosiale rettighetsprinsippet ble opphevet, våren 2003. Målet var sakte, men sikkert å få bytteaktiviteten i gang igjen (Laporte 17.09). Praksisen og den siste tidas hendelser ble nøye gjennomgått, men selve målsetningene og de etiske retningslinjene ble ikke endret. Grunnleggerne mente problemene som rammet RGT hadde å gjøre med de konkrete rammebetingelsene for praksisen, eller det de kalte selve "operativsystemet" (Covas 12.11). I stor grad handlet forbedringen av operativsystemet om å gi deltakerne tilbake troen på at dette systemet kunne fungere. Problemene med falske *créditos* ble løst gjennom å trykke dem i Brasil på pengepapir importert fra USA. De fikk også vannmerke (Covas 12.11). På denne måten søkte de å unngå at argentinske trykkerier kunne lage kopier.

Frustrasjonen omkring "prisene" på produktene ble løst gjennom å innføre en regel om et én til én forhold mellom *créditos* og pesos. Verdien av produktene på byttemarkedene ble sammenlignet med verdien på det formelle markedet. Om en deltaker for eksempel byttet blyanter, kunne ikke verdien i *créditos* overstige verdien av en blyant i en vanlig bokhandler. Prisene på produkter på det formelle markedet kan selvfølgelig variere. Hvis det oppstod

uenighet blant to byttere om verdien av et produkt, ble koordinatoren koplet inn og avgjorde en ”rettferdig” verdi (Rodriguez 03.12).

For å unngå spekulering ble det i de fleste klubbene satt en grense for hvor høye verdier per *crédito* som kunne brukes i transaksjoner. Om en deltaker tok med seg verdifulle ting, for eksempel elektriske artikler, måtte deltakeren fremvise kvittering for produktet ved inngangen til den aktuelle klubben. Slik skulle det sikres at det ikke ble omsatt stjalne varer. Omsetting av stjalne varer i byttenettverkene var problematisert i media og var gjenstand for sterk kritikk av RGT (Rodriguez 03.12).

RGT ansatte også to profesjonelle ernæringsrådgivere for å innsisere matvarene i de ulike klubbene. Dette skulle fungere som en kvalitetssikring. Ellers var det de enkelte klubbenes koordinatorene som skulle holde oppsyn med at det ikke ble byttet varer kjøpt på det formelle markedet. Under feltarbeidet oppdaget jeg at dette prinsippet var vanskelig å overholde, i og med mange små konkursrammede bedrifter bidro med sine restprodukter. Detaljene omkring hva som kunne byttes ble i stor grad bestemt internt i klubbene. Som jeg nevnte i metodekapitlet var det for eksempel i *El Comedero* en bestemt dag deltakerne kunne bringe brukte klær, mens dette var ulovlig andre dager i uka.

Til tross for at grunnleggerne mente det ikke var målsetningene og retningslinjene som var problematiske, anerkjente ledelsen at deltakerne måtte bli mer involvert i RGTs prinsipper og etiske retningslinjer for å kunne få systemet til å fungere. Laporte (17.09) mente det ikke bare var koordinatorene som måtte få kurs i kunnskapsoppbygging, men også deltakerne. Laportes observasjon er i tråd med forskningen utført av blant annet Bombal (2002) og Powell (2002).

RGTs nye selvframstilling med reaktiveringsprosjektet dreide seg om å fremstå som et ekspertsystem. Tiltakene nevnt over var grunnlaget for å gjenvinne deltakernes tillit. Tillitsrelasjonene mellom deltakerne og ledelsen i RGT vil jeg gå nærmere inn på i den siste delen av dette kapitlet.

RGTs målsetninger og strategier

Grunnleggerens/ledelsens målsetninger og visjoner

På et overordnet nivå var målsetningene blant initiativtakerne til RGT å *gjenskape* markedet. Under den økonomiske krisa ble byttingen en kollektivt konstruert mulighet for de ekskluderte fra det formelle markedet til å gjenskape markedet gjennom en sosial økonomi. Mens det formelle markedet var preget av konkurranse, skulle bytteøkonomien appellere til tilliten og

solidariteten blant deltakerne: ”Markedet vi så for oss var et marked preget av gjensidighet, dialog og symmetri – et marked for freden” (Laporte 2002:4).

I dette prosjektet var grunnleggerne av RGT opptatt av to hovedprinsipper knyttet til deltakernes rolle. For det første skulle alle deltakerne i RGT ha en dobbel rolle som både produsent og konsument på samme tid. For det andre skulle hovedfunksjonen i en *nodo* være å skape et rom for utveksling der alle deltakerne ble oppfattet som likestilte (Bombal & Luzzi 2003). Grunnleggerne hentet mye av sin inspirasjon fra intellektuelle kilder. Deltakernes doble rolle fanges opp av begrepet *prosumidor*, samtidig *productor* og *consumidor*, et begrep hentet fra Alvin Tofflers publisasjon på 1970-tallet, ”Den tredje bølgen”.⁴⁵ På norsk blir dette begrepet ”prosument”. Toffler skisserer i ”Den tredje bølgen” et scenario for hvordan de siste tiårene i det tjuende århundre vil preges av oppløsningen av kategoriene produsent og konsument. I stedet vil det finne sted en positiv utvikling av en *prosumidor*-etikk som gjennom ”den tredje bølgen” muliggjør individets integrasjon av begge roller. Grunnleggerne for RGT ble inspirert av tre viktige positive konsekvenser for individet i dette scenarioet; autonomi, forskjellighet og mangesidighet (Covas 10.12, Bombal & Luzzi 2003).

RGT jobbet med å fremme disse dimensjonene i en kontekst der det motsatte rådet. Resultatet av en langvarig nyliberalistisk politikk og den økonomiske krisa var en vurdering av individet ut fra dets økonomiske status. Grunnleggerne av RGT mente i tråd med Toefflers ideer, at individet må vurderes i relasjon til det individet gjør og realiserer, fremfor hva individet eier og har (de Sanzo 05.12). RGT søkte å gjenskape markedet gjennom å bygge opp en sosial økonomi. Dette ”nye” markedet skulle fremme selvforsyning og arbeid, samt sørge for deltakelse i både produksjons- og konsumeringsfæren (Ravera 03.12). Miljøspørsmål hadde en sentral plass i det nye markedet. Magdalena (15.10) la vekt på en fundamental forskjell mellom hva det formelle markedet og det nye markedet RGT søker å konstruere:

Verdiene i det formelle markedet og den formelle økonomien handler om mangler og knapphet. Derfor er alt så dyrt, fordi de sier at det ikke er nok til alle. Vi sier at vi jobber med rikeligheten og tilstrekkeligheten. Det er nok til alle sammen. Det finnes ikke nok til å akkumulere, men det finnes nok til at alle kan dekke fundamentale behov.

Et sentralt spørsmål til dette blir hvordan en skal få deltakerne til *ikke* å akkumulere? Grunnleggerne mente å finne svaret i Silvio Gesells teori om ”den oksiderende penge”.⁴⁶ Det går utover dette prosjektets rammer å gi en inngående beskrivelse av Gesells omfattende teori,

---

⁴⁵ *Productor* betyr produsent, og *consumidor* betyr konsument.

⁴⁶ *La moneda oxidable*. Hentet fra Silvio Gesells publisasjon *El Orden Económico Natural* (The Natural Economic Order) fra 1916 (1. utgave).

men noen momenter bør nevnes. At penger oksideres, er en metafor hentet fra naturvitenskapene. Oksidering er en kjemisk prosess som fører til at elektroner fjernes fra et stoff og dermed gir det nye egenskaper. Ofte er resultatet at dette stoffet blir brutt ned (jern ruster, mat harskner).⁴⁷ Grunnleggerne mente, i tråd med Gesell, at en må finne et system der akkumulerte penger mister sin verdi (pengene ”harskner”) og at en dermed sikrer sirkulasjon av valutaen. Konkret ville grunnleggerne innføre en ny type *crédito* hvert år som det skulle lønne seg for deltakerne å operere med. Den siste typen *crédito* har en utløpsdato, som skal sørge for at *créditos* sirkulerer uten bruk av tvang (Covas 10.12). Ravera (12.11) brukte en analogi til utviklingen av software for å forklare hvordan dette kan fungere i praksis: ”Du kan gjerne bruke Windows 98 fremdeles, men det er bedre å bruke Microsofts milleniumsutgave!”.

I tillegg til de rent økonomiske målsetningene til RGT, handler prosjektet også om personlig utvikling. I prinsipp-programmet til RGT står det at ”vår fullkommenhet som mennesker trenger ikke være bestemt av penger”.⁴⁸ Det er denne typen ideer kunnskapsoppbyggingen dreier seg om å formidle. Dette er et vanskelig punkt å integrere i bytteringene. I neste del går jeg inn på hva som motiverer deltakerne i RGT. Her vil jeg diskutere denne typen problemstillinger nærmere.

Det er ikke bare selve byttemarkedene som er viktige. Det ble også holdt ulike kurs i regi av RGT i for eksempel drivhusbygging, alfabetisering og dans. RGT diskuterte også, i tiden da jeg gjorde feltarbeidet, mulighetene for å starte en egen barneskole (Magdalena 15.10).

RGT har ikke hatt behov for å bruke mye ressurser på strategier for rekruttering av deltakere. Folk har fått vite om byttemarkedene gjennom venner og bekjente. Etter hvert som oppslutningen økte i forbindelse med krisa, fikk RGT bred dekning i både nasjonale og internasjonale media. Grunnleggerne har i tillegg stilt villig opp i intervjuer, konferanser og offentlige diskusjoner, og de har et omfattende spekter av egne publikasjoner.

Motiver for deltakelse

Motivasjonen for deltakelse i RGT var blant mine informanter i stor grad basert på å dekke materielle behov. Det var ikke snakk om å dekke de fundamentale behovene, men å skaffe seg ”det lille ekstra” (Eléna 12.11). Hva som var å finne på byttemarkedene reflekterte denne situasjonen. Som jeg nevnte i metodekapittelet varierte produktene i *Nodo Reactivación* fra

---

⁴⁷ <http://www.leksikon.org> (nedlastet 09.12.04)

⁴⁸ Denne deklarasjonen består av tolv prinsipper som utgjør fundamentene til RGT. En liste over alle prinsippene finnes som vedlegg.

bearbeidet mat, frukt og grønnsaker til små artikler til hjemmet, kontorutstyr (penner og blyanter), nips i ulike former, frisør, manikyr og Tarot, men variasjonen var stor innenfor de ulike *nodos*. I Jujuy var utvalget svært begrenset. Hver deltaker hadde gjerne bare et par ting hver. Der var det tydelig at deltakerne håpet å kunne bytte til seg matvarer, da dette var en mangelvare. Studier som har sammenlignet produktsituasjonen før og etter krisa, konkluderer med at et sentralt problem etter krisa, da veksten på deltakere var eksponentiell, var at vareutvalget ikke korresponderte med antall deltakere og antall *créditos* i sirkulasjon (Leoni & Luzzi 2003). Denne situasjonen har sammenheng med tilgangen på falske *créditos*. Folk kunne kjøpe *créditos* på gata og delta på byttemarkeder uten å nødvendigvis ha produkter selv. Mariana (26.11) var fornøyd med vareutvalget i bytteringene, men pekte likevel på at det hadde vært bedre tider i forhold til utvalget av varer og tjenester:

Om du kan bake kaker så kommer du hit, tar med deg kakene og får med deg såpe, oppvaskmiddel, brød... har du sett at de har briller? Det finnes optiker, det finnes planter. Aquakultur, jeg har sett at damen har aquakultur, det finnes digitale tilbud, alt finnes her. Du kan få leksjoner for *créditos*, de underviser elever... I den [forrige] perioden fantes det mekanikere, malere, murere, kjøleskap, TV-apparater... alt. På et tidspunkt solgte de hus og biler. Nå er det slutt (Mariana 26.11).

Byttemarkedene kunne hjelpe deltakerne med å supplere noen av sine behov, men det var fortsatt nødvendige tjenester som bytting ikke kunne dekke. Deltakerne var opptatt av at basale tjenester som strøm, gass, og transport forutsatte penger. Blant medlemmene i *Nodo Reactivación* deltok både arbeidsledige og personer sysselsatt i den formelle økonomien. Mange av de sysselsatte hadde en egen forretningsvirksomhet, såkalte *cuentapropistas*. Flere mente det lønte seg økonomisk å investere i bytteøkonomien sammenlignet med hva de fikk ut av pengene sine på det formelle markedet:

Her i bytteringene får jeg mye mer ut av pengene mine. Hver måned får jeg 100 pesos av mannen min som jeg investerer i råvarer til baking og så bytter jeg til meg ting jeg trenger. Jeg ville fått mye mindre igjen får 100 pesos på det formelle markedet (Angélica 12.11).

Det var også tilfeller der deltakerne ikke følte de hadde andre utveier enn bytting. De fleste informantene understreket at de hadde foretrukket å dekke sine behov i det formelle markedet om det hadde eksistert muligheter for dette. En del av deltakerne satt igjen med produkter etter tidligere små forretninger som hadde gått konkurs i forbindelse med den økonomiske krisa. Luis satt igjen med restprodukter og deltok fordi han fikk byttet fra seg disse overskuddsvarene fra konkursbedriften. Han var samtidig negativ til bytteringene, fordi han mente maten var ekkel og at prinsippene til RGT var rene klisjeer (Luis 19.11).

Hvem som deltar i byttenettverk har endret seg med den økonomiske krisa. Bombals (2002) studie viser at deltakelse før krisa var mer rettet mot folk som så på bytting som et alternativt levesett. Etter krisa, derimot, var deltakelsen blant de fleste motivert av nødvendighet. Når det gjelder sosiale grupper, peker Bombal (2002) på at det før krisa stort sett var den gruppa hun kaller "den fallende middelklassen" som deltok, mens det etter hvert fantes en stor andel deltakere fra "de folkelige klassene".⁴⁹ I *Nodo Reactivación* deltok både individer som tidligere kunne klassifiseres som tilhørende middelklassen, og individer fra de folkelige klassene. De aller fattigste og de rikeste i Argentina har, ifølge Covas (10.12), ikke deltatt i byttenettverk på noe tidspunkt.

Deltakerne hadde ulike oppfatninger omkring hvilke behov som kunne dekkes gjennom deltakelse i byttenettverk. For mange hadde deltakelsen også en viktig sosial funksjon. Flere informanter beskrev deltakelsen i *Nodo Reactivación* som "å gå til en psykolog" (Carmen 12.11). Deltakelsen ble også beskrevet som et forum der en kunne møte andre mennesker i samme (vanskelige) situasjon, og der frustrasjon kunne få utløp. Deltakelse ga dem noe å holde på med, noe som var foretrukket framfor å sitte hjemme. Du *arbeidet* i bytteringene, noe som igjen bidro til følelsen av å være *nyttig* (Angélica 12.11). Silvia (19.11) beskrev deltakelsen som en handling basert på *solidaritet*. I Jujuy, ved *Nodo Querer* var det kun kvinner som deltok. For flere var dette et helt sentralt rom utenfor hjemmet der de kunne møte andre kvinner og faktisk snakke:

Hjemme får jeg ikke snakket så mye fordi jeg har en mann og to sønner. Hjemme ser jeg derfor mye på TV og sånn. Her i bytteklubben har jeg et sosialt liv. Jeg kommer alltid en time før markedet begynner sånn at jeg kan snakke med de andre (Paula 30.09).

For å oppsummere kan det slås fast at deltakelsen da jeg gjorde feltarbeidet, fundamentalt sett handlet om materiell nødvendighet. Det sosiale aspektet kom muligens i andre rekke, men var en positiv og svært sentral funksjon for mange deltakere.

---

⁴⁹ Den fallende middelklassen, *La clase media en descenso*, viser til den store andelen av den tradisjonelle middelklassen, som med krisa faller innenfor, eller er nært internasjonale fattigdomsindikatorer. De folkelige klassene, *Las clases populares*, refererer til en sosial gruppe eller klasse som befinner seg under middelklassen, men som likevel ikke omfatter de aller fattigste (Bombal 2002) I litteraturen omtales ofte "de folkelige klassene" som "de store massene" (Hadenius 2001).

Fra selvhjelp til politikk

RGT bør på kort og på lang sikt uttrykke seg politisk. Dette er fortsatt et uløst og et dårlig løst spørsmål.

(Laporte 17.09)

Hittil har analysen dreid seg om RGT som selvhjelpsprosjekt. Dette er det mest åpenbare prosjektet til RGT. Etter hvert fikk RGT også en politisk agenda. Koplingen mellom RGTs selvhjelpsprosjekt og deres politiske prosjekt er komplisert, fordi RGTs politiske prosjekt har mange dimensjoner. Som et utgangspunkt er det nyttig å slå fast at det politiske prosjektet er forankret i selvhjelpsprosjektet.

Webster & Engberg-Pedersen (2002) skiller analytisk i deres tilnærming til studier av politisk rom for fattigdomsreduksjon mellom *mestringsstrategier* og strategier rettet mot sikring av rettigheter.⁵⁰ Rettigheter sikres gjennom å faktisk endre andres handlinger og retningslinjer, som for eksempel endring i offentlige retningslinjer. Sistnevnte strategier går mer direkte på politiske prosesser, og vil derfor videre bli omtalt som *politiske* strategier. Mestringsstrategier handler for aktørene om å finne tilnærminger hvor de kan møte økonomiske vanskeligheter gjennom å utnytte muligheter for bruk av ressursene de har, eller de kan få tilgang til. Eksempler på denne typen strategier er migrasjon, samvirker for produksjon og diversifisering av produksjonen (Webster & Engberg-Pedersen 2002). Deltakelse i RGT kan derfor i første omgang analyseres som en mestringsstrategi. Deltakelsen kan analyseres som en del av individenes dagligdagse rom for anskaffelse av ressurser. Fra å være en mestringsstrategi søkte RGT etter hvert strategier rettet mot politiske retningslinjer og praksiser for å skape endring i samfunnet.

På hvilken måte er RGT politisk?

For å kunne analysere dimensjonene i RGTs prosjekt, har jeg valgt noen overordnede kategorier for å strukturere diskusjonen. For det første skiller jeg mellom ordinære og ukonvensjonelle politiske strategier. I litteraturen omtales gjerne sosiale bevegelsers strategier som ukonvensjonelle strategier, fordi de ikke bruker tradisjonelle kanaler for politisk innflytelse som for eksempel partipolitikk (Dalton 1996). For å forstå RGT politiske strategier er det nyttig å gå forbi oppfatningen om at sosiale bevegelser er grunnleggende ukonvensjonelle i kraft av sine strategier. Jeg velger her å dele inn strategiene i forhold til om

---

⁵⁰ Jeg har valgt å oversette det Webster & Engberg-Pedersen (2002) kaller ”coping-strategies” med *mestringsstrategier*.

de er rettet mot innpass i de gjeldene regimene eller ikke. Årsaken til at jeg velger en slik inndeling, er at det under krisa i Argentina var en så stor grad av sosial mobilisering at strategiene i seg selv knapt kan kalles ukonvensjonelle. For min diskusjon er det mer sentralt å undersøke på hvilken måte RGT søkte å endre de politiske strukturene. Dette blir i større grad et spørsmål om integrasjon eller ikke-integrasjon i systemet. Videre er skillet vid og snever politikk nyttig i analysen av RGTs strategier. Snever politikk assosieres med formelle relasjoner knyttet til politiske institusjoner som politiske partier, demokratiske valg, regjeringsdannelser og offentlig forvaltning. Politikk i vid forstand inkluderer også uformelle maktrelasjoner som for eksempel mellom kjønn (Stokke 1999).

Ordinære strategier forstår jeg som rettet mot de eksisterende politiske strukturene. Denne typen strategier rettes mot innpass i beslutningstaking i det gjeldende regimet. Ukonvensjonelle politiske strategier, derimot, artikuleres på utsiden av det politiske systemet. Ordinære strategier vil være rettet mot reformistisk arbeid, mens ukonvensjonelle strategier knyttes til dypere strukturelle endringer (revolusjon). Begge disse overordende strategiene kan være vide eller snevre i politisk forstand. En ordinær strategi i vid forstand kan for eksempel knyttes til sosiale bevegelsers strategier, idet de retter krav til det politiske systemet. En snever strategi kan for eksempel være partidannelse, der en gjennom partiet søker innflytelse i det gjeldende parlamentariske systemet (Stokke 1999). En ukonvensjonell strategi i snever forstand kan være en bevegelses krav om strukturell endring, uten at det rettes krav om innpass i det gjeldende politiske systemet. Ukonvensjonelle strategier i vid forstand forstår jeg som det Hardt & Negri (2000) kaller ”multitude”.⁵¹ ”Multitude” dreier seg om initiativer som ikke fremstår som samlede som en bevegelse og som uttrykker seg på siden av det formelle systemet. Det rettes ingen krav i denne forbindelse og forstås snarere som en masseutvandring, eller ”eksodus” fra de gjeldende strukturene (Hardt & Negri 2000).

I analysen av RGTs politisk strategier er tidsdimensjonen sentral fordi strategiene har endret seg over tid. Valg av strategier har i stor grad vært knyttet til de politiske mulighetsstrukturene som igjen har vært knyttet til de gjeldende politiske makthavernes politiske strategier. Denne problematikken går jeg nærmere inn på i neste kapittel.

RGT har både kortsiktige og langsiktige politiske strategier. På kort sikt har RGT hatt en vid og snever ordinær politisk strategi. På lang sikt har RGT et ukonvensjonelt politisk mål som de søker å oppnå gjennom snevre ordinære politiske strategier. Jeg vil legge mest vekt på

---

⁵¹ Jeg har valgt å ikke oversette begrepet ”multitude” fordi jeg mener det ikke eksisterer et godt norsk ord for dette. Multitude betyr mengde, menneskemengde eller store (folke) masser.

RGTs kortsiktige politiske prosjekt fordi det var på dette nivået RGT jobbet da jeg samlet inn data til dette prosjektet. Det er dette prosjektet som er utgangspunktet for diskusjonen i neste kapittel.

Selvhjelpsprosjektet som politikk?

En snever definisjon av sosiale bevegelser vil ikke omfatte bytting som selvhjelpsprosjekt. I en slik definisjon baseres den kollektive målsetningen i større grad på politisering og krav rettet mot det politiske systemet (Stokke 1999). Deltakernes motiver handler om dekke noen behov. Årsaken til at disse behovene ikke kan dekkes gjennom konvensjonelle metoder er at systemet har sviktet. Deltakerne retter derfor ikke eksplisitte krav til staten gjennom mobilisering i byttinger. RGT som sosial bevegelse kommer derfor sterkest til uttrykk idet RGT får en politisk agenda og fremmer direkte krav til det politiske systemet. Likevel kan bytteaktivitet som mestringsstrategi betraktes som et politisk prosjekt, om utgangspunktet er en vid ukonvensjonell forståelse av politikk. I følge Foweraker (1995) er individenes mobilisering i for eksempel lokale organisasjoner eller på arbeidsplassen som et resultat av økonomiske kriser, også et politisk uttrykk. "Behovenes politikk" handler også om mening og makt (Foweraker 1995).

Antonio Negri er på linje med denne oppfattelsen av politikk, men går enda lengre. Negri har analysert framveksten av byttenettverkene som en type eksodus; en radikal ukonvensjonell politisk strategi der bytterne utgjør en "multitude" som utvandrer fra det kapitalistiske økonomiske systemet (Laporte 2002, Leoni & Luzzi 2003). Disse analysene mente RGTs ledelse var feilaktige og misforståtte. Grunnleggerne og ledelsen mente deres prosjekt ikke måtte forveksles med denne typen venstreradikal politikk (Ravera 03.12, Laporte 17.09). Negris analyse mener jeg, i tråd med grunnleggerne og ledelsen av RGT, er noe abstrakt. Oppfatningene blant mine informanter handlet ikke om et ønske om å fjerne seg fra det kapitalistiske systemet. Deltakelsen var snarere et forsøk på å leve som før, i kontekst preget av dyp krise.

RGTs kortsiktige politiske strategier – dialog og brudd med myndighetene

RGTs kortsiktige politiske strategier kan diskuteres i to faser. Den første fasen vil jeg diskutere som *dialog* med representanter for det formelle politiske systemet, og den andre fasen analyserer jeg som *brudd* i forhandlingene med myndighetene. Begge disse kortsiktige strategiene diskuterer jeg som ordinære politiske strategier. Fasen jeg har kalt "brudd" er også

en ordinær politisk strategi fordi RGT i denne fasen ikke brøt med det formelle systemet, kun forhandlingene med myndighetene. Dialogstrategien var fremtredende i perioden 1998 til 2002. Våren 2002 *brøt* RGT forhandlingene med myndighetene og endret med dette sine strategier.

I fasen med dialog med myndighetene dreide RGTs strategier seg om et politisk prosjekt i vid forstand. RGT fremsto som en sosial bevegelse som rettet klare krav til staten. Jeg vil nevne noen dimensjoner når det gjelder RGT som sosial bevegelse, ut fra Stokkes (1999) vide definisjon av en bevegelse som jeg presenterte i kapittel 2. Konsolideringen av ulike *nodos* og nettverk innenfor RGT, kan sees på som en gruppe enkeltaktører som framstår som en kollektiv aktør idet de jobber mot et felles mål. Ikke alle de argentinske bytteklubbene eller byttenettverkene faller innenfor denne bredere sammenslutningen av enkeltaktører. Det konkurrerende nasjonale nettverket, RTS, vil for eksempel ikke være en del av en bevegelse med RGT som hovedaktør.

Arbeidet med å fremme felles interesser må analyseres på to nivåer, som selvhjelpsprosjekt og som politisk prosjekt. Bytting som selvhjelpsprosjekt er i utgangspunktet en sammenslutning av enkeltaktørenes (deltakernes) egeninteresser. Den enkeltes målsetning er å skaffe til veie materielle ressurser. Det finnes likevel også eksplisitte målsetninger om å skape en solidaritetsøkonomi. Dataene viser at en del deltakere legger vekt på solidaritet og sosiale funksjoner som motivasjon for deltakelse, men dette er ikke hovedmotivasjonen. Som kortsiktig politisk prosjekt skaper RGT felles målsetninger som går ut over enkeltaktørers egeninteresser. Å gjøre bytting til en legitim aktivitet innenfor det formelle systemet, er i denne sammenheng et felles mål.

En kan finne ulike felles målsetninger for mobilisering i bytteaktivitet, men kan en snakke om en felles identitet? Kollektiv identitet er en viktig dimensjon i diskusjoner om kollektiv handling (Stokke 1999, Tarrow 1998, della Porta & Diani 1999). Som selvhjelpsprosjekt er det vanskelig å snakke om én felles identitet. Den mest framtrædende felles identiteten som er å finne innenfor RGT, dreier seg om strategier for å overkomme den vanskelige økonomiske situasjonen i Argentina. I denne sammenheng er det *handling* i motsetning til *passivitet* som er nøkkelord. Folk som deltar i bytteaktivitet handler og søker å hjelpe seg selv og sine familier. Denne felles identiteten omfatter mange, men absolutt ikke alle som deltar i bytting. Uttrykk for denne identiteten er også å finne i det politiske prosjektet. Handling ligger til grunn for RGTs politiske praksis. Hvordan myndighetene forvalter ressursene til arbeidsledige er for eksempel et spørsmål RGT har gått inn på og prøvd å

influere. På denne måten kan en si bytting er en sosial bevegelse i vid forstand, men ikke alle som bytter kan betraktes som en del av denne bevegelsen.

Når det gjelder den andre fasen, brudd med myndighetene, søkte RGT en ny og snevrere type politisk strategi. Grunnleggerne av RGT bestemte seg for å opprette et eget politisk parti, VIDA, i forbindelse med valget våren 2003. VIDA er et grønt parti som vektlegger miljøspørsmål, som for eksempel avskogingsproblematikk, mikroforetak og selvforsyning. Partiet promoterer også bytting (Covas 10.12). VIDA er ikke direkte knyttet til RGT, men er nok et verktøy i den samlede ”pakken”; PAR, AAPAR, RGT. En av partiets viktige funksjoner er å verne om bytteprosjektet. Politisk mente grunnleggerne at VIDA verken befant seg på høyre- eller venstresida, men snarere ”fremover” på en eventuell politisk akse (de Sanzo 12.11). Gjennom partistrategien brøt RGT forhandlingene med myndighetene, men de anerkjente samtidig det gjeldende systemet som en legitim arena for endring. De konkrete sakene RGT har jobbet med og diskusjonen omkring hvorfor RGT valgte ordinære politiske strategier, vil jeg diskutere i neste kapittel.

RGTs langsiktige politiske prosjekt

På kort sikt jobber RGT med å oppnå legitimitet i det politiske systemet og i samfunnet ellers. Denne legitimiteten skal, ifølge grunnleggerne, skape grunnlaget for RGTs langsiktige politiske prosjekt (Covas 10.12). For grunnleggerne er byttingene en type ”sosialt ingeniørprosjekt” som skal vise at dette er mulig. Grunnleggerne beskrev byttepraksisen som et ”sosialt laboratorium under åpen himmel” (Ravera 03.10). Et prosjekt som, hvis det fungerer, skal vise verden at det er mulig å innføre ”oksiderende kapital” i sektorer i samfunnet med store forskjeller mellom fattige og rike. Målsetningen med et samfunn med sektoriell oksiderende kapital er å sikre sirkulasjon av kapital og dermed forhindre at denne akkumuleres (Covas 10.12). Selvhjelpsprosjektet er på denne måten kjernen i det politiske prosjektet. Forutsetningen for prosjektet er at de lykkes med å skape en sosial praksis som fungerer. På denne måten blir bytteaktiviteten i bunn og grunn bare et middel for å legitimere deres prosjekt rettet mot å innføre systemet med oksiderende kapital lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt. Målsetningene i dette prosjektet er høyst ukonvensjonelle. Et system delvis basert på ”oksiderende kapital”, krever dype strukturelle endringer og fremstår på denne måten som et radikalt prosjekt, i begrepets grunnleggende forstand. Strategiene for å oppnå denne målsetningen er ordinære og snevre. Grunnleggerne mente veien til makta var gjennom det politiske partiet VIDA (Covas 10.12).

Selv mente grunnleggerne at deres prosjekt ikke var radikalt siden deres målsetning var å skape et supplement til den kapitalistiske formelle økonomien, ikke et nytt alternativt system basert på bytteøkonomi. Ifølge Laporte (17.11) ble RGT ofte misforstått som et radikalt økonomisk alternativ til den formelle økonomien. RGT har aldri fremsatt sitt prosjekt som et *alternativ*, men snarere et *supplement* til det formelle økonomiske systemet. RGT har ikke vært mot kapitalismen som system. Det konkurrerende nettverket RTS, har derimot lagt større vekt på bytteaktivitet som et alternativ til den kapitalistiske økonomien (Primavera 1999). De ulike ideologiske fundamentene til de to konkurrerende nettverkene førte ofte til forvirring omkring RGTs målsetninger i for eksempel media og andre analyser. Dette var en forskjell grunnleggerne og ledelsen var svært opptatt av å understreke.

RGTs prosjekt fremstår som et semirevolusjonerende prosjekt, og kan i utgangspunktet fanges opp av det Harvey (2003) kaller ”passiv revolusjon”. Denne typen revolusjon finner sted på innsiden av systemet. Det er likevel et viktig særtrekk ved denne strategien som skiller seg fra RGTs prosjekt. RGTs strategi for å nå dette målet er partipolitikk, mens passiv revolusjon ikke nås gjennom det tradisjonelle partisystemet. RGTs prosjekt er derfor spesielt i den forstand at det ikke fremstår som et klart samsvar mellom mål og midler. Det vil være et interessant spørsmål for framtida å se om dette prosjektet kan fungere. I så fall vil verden være vitne til en ”demokratisk revolusjon”. RGTs langsiktige prosjekt inngikk ikke, da jeg var på feltarbeid, i noen felles målsetning, men var et tankeprosjekt blant de tre grunnleggerne.

Deltakere og grunnleggere/ledelse: to prosjekter

RGT stod overfor noen tydelige utfordringer i realiseringen av sine politiske prosjekter. Spørsmål om tillit er en sentral dimensjon knyttet til disse utfordringene.

På ett nivå kan selvhjelpsprosjektet og de kortsiktige politiske strategiene betraktes som integrerte prosjekter, da disse strategiene dreier seg om legitimeringen av selve bytteaktiviteten. Grunnleggernes langsiktige politiske prosjekt, derimot, har en annen tilknytning til bytteaktiviteten. I dette prosjektet blir bytteaktiviteten bare et middel for å oppnå strukturell samfunnsmessig endring med innføringen av det oksiderende pengesystemet. Det kortsiktige prosjektet var delvis kjent for deltakerne, og det var mulig for interesserte å få innblikk i dette. En sentral observasjon i felten var at tilnærmet ingen av deltakerne i *Nodo Reactivación* hadde hørt om det politiske partiet VIDA. I Jujuy langt mindre. Det langsiktige prosjektet var svært diffust da dette prosjektet var et tankemessig prosjekt blant grunnleggerne. Jeg fikk ikke inntrykk av at noen deltakere kjente til dette

prosjektet.⁵² Jeg spurte Covas om de delte tankene omkring det langsiktige prosjektet med deltakerne, og Covas (10.12) svarte følgende: ”Du vet hva som vil skje dersom vi hadde begynt å snakke om dette? Vi kan ikke gå ut med det nå. Men vi har sagt det før opprettelsen av RGT.” Det Covas problematiserte var deltakernes generelle skepsis til politikk og myndigheter.

Konsekvensene av *¡Que se vayan todos!*

RGTs reaktiveringsprosjekt dreide seg om å gjenskape tilliten til byttesystemene og til RGT som organisasjon. Siden RGT som selvhjelpsprosjekt og som politisk prosjekt er avhengig av solide tillitsrelasjoner for å fungere, var dette et helt sentralt moment. Gjenvinning av deltakernes tillit var en eksplisitt målsetning i RGT. Spørsmålet er om RGT gjennom reaktiveringsprosjektet hadde lyktes med dette. Da jeg var på feltarbeid var reaktiveringsprosjektet ganske nylig satt i gang. Det var bare seks måneder siden det var startet opp. Oppfatningen blant mine informanter viser at RGT fortsatt hadde en lang vei å gå i forhold til å styrke tilliten mellom deltakerne og organisasjonen.

Tilliten til ledelsen og lokale koordinatore var sterkt svekket etter byttenettverkens fall. Flere deltakere gjorde meg oppmerksom på den økonomiske lønnsomheten ved å drive en byttering:

Regn ut, hvis det kommer 800 deltakere hit [*Nodo Reactivación*] tre dager i uka og alle betaler to pesos hver for å komme inn på markedet – det blir mye penger det. Det er noen som nyter godt av bytteringene (Maya 26.11).

Som jeg nevnte over, var idealet en horisontal struktur innad i RGT, men i realiteten hadde lokale koordinatore mye makt. Deltakerne var svært bevisste disse forholdene og dette var en utfordring for tillitsrelasjonene. Noen deltakere beskyldte grunnleggerne for å ”kose seg i Spania” med penger fra RGT, mens byttenettverkene raknet i Argentina (Valrona 26.11). Med dette skjøre grunnlaget for tillitsrelasjonene mellom RGT og deltakerne, er det forståelig at grunnleggerne ikke ønsket å blottlegge sine politiske ambisjoner. Deltakerne var ikke klare for å integrere politikk i byttenettverkene.

Den massive mobiliseringen i byttering dreide seg i utgangspunktet ikke om politiske målsetninger blant deltakerne. Bombal & Luzzi (2003:8) konkluderer med følgende i sin studie av de argentinske byttenettverkene:

---

⁵² Jeg fikk ikke tak i opplysninger omkring deltakernes forhold til det langsiktige prosjektet, fordi jeg selv ikke fikk vite noe om dette prosjektet før siste dagen i felt.

Den enorme økningen i bytteaktivitet i Argentina mellom 1996 og 2002 var ikke et resultat av ekspansjonen av et aktivistprosjekt, men snarere spredningen av en strategi som fremsto som effektiv for å minske konsekvensene av den økonomiske krisa.

Dette argumentet er i tråd med mine funn omkring deltakernes motivasjoner for oppslutning i bytteringer. Det kom tydelig frem blant mine informanter at politikk var noe som *ikke* hørte hjemme i bytteringene. Det mest konkrete uttrykket for grunnleggerens politiske prosjekt, opprettelsen av partiet, mente deltakerne var helt på siden av RGTs målsetninger. Jeg vil understreke at disse reaksjonene var spontane da de ikke hadde hørt om partiet før det kom fram gjennom mine spørsmål. Elénas (12.11) uttalelse illustrerer godt denne situasjonen: ”Man må skille mellom politikk og arbeid. Byttingen er arbeid. Når politikk involveres går det alltid dårlig.” Den politiske bevisste og tidligere aktive kommunisten og hovedkoordinator i *Nodo Reactivación*, Rodriguez, var svært klar på at ingen av deltakerne i *Reactivación* hadde politiske motiver. Hun kalte sin bytting for ”en barnehage” når det gjaldt slike spørsmål. I *Nodo Reactivación* handlet det for mange av deltakerne, ifølge Rodriguez (03.12), å skaffe det daglige brød, ikke om politisk mobilisering:

Det er ikke lett å snakke til en som er sulten. Det er ikke lett. Personen vil ikke høre på deg uansett om han spiste i går kveld eller denne morgenen. Eller, han er desperat etter å komme til byttingen for å spise en tallerken med mat. Denne personen forstår meg ikke, og vil heller ikke gjøre det før denne personen begynner å spise litt bedre.

Det er en sterk forenkling av Rodriguez å hevde at alle deltakerne i *Nodo Reactivación* inngikk i denne klassiske leninistiske ”bread and butter” kategorien.⁵³ Flere av deltakerne var svært politisk bevisste og hadde tidligere vært aktive i partipolitikk. For Rodriguez selv var engasjementet i byttingen en måte å gjøre en innsats for samfunnet som ikke involverte politisk aktivisme. Gjennom flere tiår med politisk aktivisme mistet hun etter hvert drivkraften til å forsette. Hun ble desillusjonert av å se at den politiske og sosiale situasjonen i Argentina ikke bedret seg, men bare gikk over i nye undertrykkende former. Rodriguez var i utgangspunktet ikke opptatt av RGTs politiske prosjekt.

Den tidligere sentrale personen i RGT Magdalena (15.10), mente RGT, med en politisk agenda, gikk bort fra sine opprinnelige målsetninger. Første gang hun hørte Horacio Covas snakke offentlig om RGT identifiserte hun seg med dette prosjektet:

---

⁵³ Lenin mente revolusjonen trengte en intellektuell ledelse fordi fagforeningene til arbeiderne bare var opptatt av behov knyttet til å tilveieskaffing av det daglige brød (<http://www.marxism.org>, nedlastet 13.04.05)

(...) et nasjonalt prosjekt, integriteten til mennesket, som ikke involverte seg i politiske spørsmål, som ikke plaget noen, som ikke hadde en aggressiv diskurs (...) det var en broderlig diskurs om å stå sammen, om å leve, som ikke var opptatt av høyre - eller venstresida (Magdalena 15.10).

Denne skepsisen til politikk generelt og RGT politiske prosjekt spesielt, må sees i sammenheng med Argentinas politiske historie, og da spesielt forholdene under legitimeringskrisa i 2001. Som jeg diskuterte i forrige kapittel, ble store masser mobilisert under slagordet ”alle må vekk”, rettet mot blant annet politikere. President de la Rúa måtte gå av fordi han ikke hadde borgernes tillit. Denne generelle mistilliten mot det som ble oppfattet som ”politikk” kan være med å forklare hvorfor deltakerne ble skeptiske da politiske spørsmål ble knyttet til RGT. RGT har av grunnleggerne blitt presentert som et forum der alle oppfattes som likestilte i forhold til klasse, religiøs overbevisning og politisk tilhørighet. Både grunnleggerne og deltakerne var enige om at byttebevegelsen *ikke* var som *piquetero*-bevegelsen. I RGT protesterte de ikke for protestens skyld (som *piqueteros*). I RGT, derimot, ble det *handlet* (Ravera 12.11, Eléna 12.11). Idet RGT ble knyttet til spørsmål om politikk, ble dette antakelig oppfattet som truende av deltakerne, slik en typisk kommentar som ”det er alltid det samme” uttrykker (Mariana 26.11). I dette ligger det en forestilling om at alle som driver med politikk før eller senere vil styres av egeninteresser. Ledelsen i RGT blir da lett oppfattet som å representere det motsatte av solidaritet og likhet, nemlig egeninteresser, korrupsjon og ønske om makt.

Grunnleggerne var klar over disse generelle oppfattningene omkring politikk og var nøye med å trå varsomt med sine politiske ideer, som det fremgår av Covas’ sitat over. I forbindelse med valget i 2003 hadde grunnleggerne ingen propaganda innenfor bytteringene for å promotere VIDA. Grunnleggerne mente det ikke var behov for propaganda, og de la vekt på å at de ikke ville fremstå som hvilken som helst annen politisk bevegelse:

Bevegelser som trenger å vise seg fram driver med propaganda. Homsene driver propaganda. Feministene driver propaganda. Vi driver ikke med propaganda og heller ikke sjelefangst (Ravera 03.12).

Dette er et sterkt uttrykk for RGTs selvframstilling som noe annet enn et ordinært aktivistprosjekt. Dette ble fundamentalt for å få tillit blant deltakerne.

Hva er konsekvensene av at grunnleggerne og deler av ledelsen har ambisjoner som går ut over deltakernes prosjekt? En viktig konsekvens kan være at tillitsrelasjonene mellom deltakere og ledelse blir skjøre. Med oppfatninger som ”alle politikere er løgnere” kan det bli

vanskelig å bygge solide tillitsrelasjoner innad i RGT.⁵⁴ Deltakernes mistillit til politikken blir på denne måten et hinder for legitimeringen av RGTs politiske prosjekt. Som jeg nevnte over, er byttenettverkene totalavhengig av sterke tillitsrelasjoner om de skal kunne fungere. I og med RGTs politiske prosjekt på kort og lang sikt er forankret i et velfungerende selvhjelpsprosjekt, er de avhengig av tillit for videre å kunne få innflytelse i den politiske debatten. Dette forholdet mellom selvhjelpsprosjektet og det politiske prosjektet i forhold til spørsmål om tillit er uttrykt i Figur 4.

Fig. 4: Betydningen av tillit i forhold til koplingen mellom RGTs selvhjelpsprosjekt og politiske prosjekt.

Dette forholdet innebærer at RGT må bygge personlige tillitsrelasjoner innenfor bytteklubbene som igjen blir grunnlaget for en generalisert type tillit, en type systemtillit til RGT som helhet.

En kan spørre seg om ikke denne underkommuniseringen av RGTs politiske agenda er en form for manipulering av deltakerne. Deltakerne kan i forhold til RGTs langsiktige politiske strategier lett oppfattes som brikker i et politisk spill, som om deltakerne bare er en del av et ”sosialt ingeniørprosjekt” skapt av grunnleggerne. Denne problematikken er komplisert, og en kan bare stille kritiske spørsmål, fremfor å komme med klare svar. Det som kan slås fast, er at RGT med en skjult agenda antakelig ikke vil styrke tillitsbåndene mellom deltakerne og organisasjonen. I kapittel 2 diskuterte jeg koplingen mellom personlig tillit og systemtillit som i stor grad basert på en organisasjons selvframstilling (Vallentin 2001). Utfordringen RGT står overfor, er derfor å formulere sine målsetninger klart og tydelig overfor deltakerne. Bare på denne måten kan deltakerne ha mulighet til å avgjøre graden av tillit til RGT. En tydelig selvframstilling vil kunne åpne for et rom for debatt og konflikt der tillit til RGT kan skapes. Denne tilliten er sentral for at deltakerne i RGT skal kunne mobiliseres og for at RGT skal kunne fremstå som en konsolidert sosial bevegelse. Dette vil igjen være avgjørende for hvordan RGT forholder seg til myndighetene. Denne problematikken er utgangspunktet for neste kapittel.

⁵⁴ Sitat, Angélica 12.11.

Avslutning

I dette kapitlet har jeg diskutert koplingen mellom RGTs selvhjelpsprosjekt og politiske prosjekt. Jeg åpnet med å diskutere RGT som selvhjelpsprosjekt. I denne sammenheng la jeg vekt på å presentere etableringen av RGT, hvordan organisasjonen utviklet seg over tid, bytterings fall og RGTs reaktiveringsprosjekt. Jeg diskuterte også RGTs struktur og oppbygging på ulike skalanivåer. Denne inngående beskrivelsen har vært sentral for videre å diskutere RGTs politiske prosjekt. RGTs politiske prosjekt har mange sider. RGT som selvhjelpsprosjekt kan i seg selv analyseres som et politisk uttrykk, idet etableringen av en bytteøkonomi innenfor et kapitalistisk system representerer noe grunnleggende ukonvensjonelt, og det er det politiske systemets utilstrekkelighet som har lagt grunnlaget for den store mobiliseringen av deltakere i byttenettverk.

Videre diskuterte jeg RGTs kortsiktige politiske strategier i to faser, som henholdsvis ”dialog” og ”brudd” i forhandlinger med myndighetene, men jeg argumenterte for at begge disse strategiene kan betraktes som ordinære politiske strategier. Disse strategiene dreide seg om innpass i de institusjonaliserte politiske strukturene. RGTs langsiktige prosjekt fremstår som grunnleggende radikalt. Midlene for å oppnå dette ukonvensjonelle målet kan likevel sies å være ordinære politiske strategier.

Til slutt diskuterte jeg hvordan grunnleggernes politiske prosjekt går utover deltakernes motivasjoner. For deltakerne handler bytteringene først og fremst om å dekke materielle behov, samtidig som mange anser bytteringene som et viktig sosialt rom. Tillitsbåndene mellom deltakerne og ledelsen er i utgangspunktet skjøre etter bytteringenens fall i 2002. Grunnleggernes og deler av ledelsens politiske motiver gjør ikke oppgaven med å gjenvinne deltakernes tillit enkel, fordi deltakerne har en strukturell mistillit mot politikk som et resultat av krisa. Utfordringene knyttet til tillit er svært sentrale i RGT fordi dette er forutsetningen for at selvhjelpsprosjektet kan fungere. Et velfungerende selvhjelpsprosjekt er igjen forutsetningen for at RGT kan ha et politisk potensial. Selvframstilling er nøkkelen til artikulasjonen mellom RGT som selvhjelpsprosjekt og som politisk prosjekt.

6. *La Red Global de Trueque* og den argentinske staten

Innledning

I dette kapitlet diskuterer jeg forholdet mellom RGT og den argentinske staten. Forholdet mellom bevegelser og politiske systemer er sentralt i studier av kollektiv handling, fordi denne relasjonen vil være med å påvirke bevegelsens politiske strategier (Tarrow 1998). Forholdet mellom RGT og det politiske systemet er ikke gitt, men snarere i konstant endring. Da oppslutningen i RGT økte kraftig i forbindelse med den økonomiske krisa, fikk RGT politiske interesser og rettet klare krav til staten. Denne perioden var kjennetegnet av dialog med myndighetene. En viktig grunn til at RGT valgte en dialogstrategi, var at krisa skapte politiske muligheter for sosiale bevegelser, deriblant RGT. Staten anerkjente til en viss grad at det var behov for ikke-statlige aktører som kunne være med å løse de mange problemene skapt av krisa. Dette politiske rommet var relasjonelt i den forstand at det ble til gjennom en kontinuerlig interaksjon mellom RGT og myndighetene. RGT rettet krav til myndighetene på ulike skalanivåer, da det eksisterte ulike muligheter knyttet til bestemte nivåer.

Da peronisten Duhalde kom til makta på nyåret i 2002, ble de politiske mulighetsstrukturene endret. Regimeskiftet i seg selv var viktig for de endrede mulighetene, men enda viktigere var den nye regjeringens behov for legitimitet. Legitimiteten skulle sikres gjennom å overbevise befolkningen om at "krisa var over". RGT som krisebevegelse stod derfor overfor nye utfordringer i sine forhandlinger med myndighetene, og de måtte velge nye politiske strategier. Denne fasen kalte jeg "brudd med myndighetene". I denne fasen var ikke geografisk skala like sentralt for RGTs politiske prosjekt, fordi RGT oppfattet at det ikke fantes politiske muligheter på noen nivåer. RGTs nye politiske strategi var opprettelsen av et eget politisk parti våren 2003. Våren 2003 ble peronisten Nestor Kirchner valgt til president i Argentina. Dette regjeringsskiftet hadde ikke betydning for RGTs strategier, fordi RGT ikke gjorde noen nye forsøk på dialog med denne regjeringen. Jeg vektlegger derfor overgangen fra den radikale partialliansen til den peronistiske regjeringen i diskusjonen. Til slutt i dette kapitlet diskuterer jeg hvordan de endrede politiske mulighetsstrukturene fikk betydning for spørsmål om tillit.

I dette kapitlet diskuterer jeg i hovedsak fasen kalt "dialog med myndighetene" knyttet til politiske muligheter, og "brudd med myndighetene" knyttet til politiske begrensninger. Denne inndelingen kan fremstå som en dikotomisering mellom muligheter og begrensninger. Jeg vil understreke at dette er en analytisk forenkling. Hver fase er knyttet til både muligheter

og begrensninger for RGT. Jeg har valgt dette skillet for å framheve hvordan RGTs strategier har endret seg over *tid* som en respons til den endrede politiske konteksten. Politiske mulighetsstrukturer er ikke objektive forhold aktørene forholder seg til, men snarere forhold aktørene til ulike tider *tolker* og *oppfatter* som muligheter og begrensninger (della Porta & Diani 1999). RGT valgte sine strategier blant annet ut fra hvordan de oppfattet mulighetene og begrensningene knyttet til den politiske konteksten.

Krise og nye muligheter for sosiale bevegelser

(...)[E]very movement tends to utilize the gains made by other movements.

(della Porta & Diani 1999:231)

Tidligere i oppgaven har jeg diskutert hvordan den vanskelige økonomiske, politiske og sosiale situasjonen i Argentina, var grobunn for massiv sosial mobilisering og dannelsen av en rekke nye bevegelser. Det er ikke en tilfeldighet at disse bevegelsene oppstod på samme tid. Tarrow (1998) mener bevegelser skaper politiske muligheter gjennom eget arbeid, noe som samtidig skaper muligheter for andre bevegelser. Disse mulighetene skapes gjennom protestsykluser. Protestsykluser er som regel knyttet til faser med økt konflikt mellom ulike aktører i det sosiale systemet (della Porta & Diani 1999). Perioden rundt årsskiftet 2001/2002 var preget av krise og konflikt i det sosiale systemet. Som diskutert i kapittel 4 var spredningen i protestbevegelser svært stor. På kort tid var de fleste "vanlige" argentinere i Buenos Aires-regionene mobilisert i protestbevegelser. Formene for kollektiv handling var i mange tilfeller nyskapende i forhold til tradisjonelle former, og interaksjonen mellom bevegelser og myndigheter var sterkt intensivert i dette tidsrommet (Zibechi 2003). Den politiske instabiliteten som karakteriserer protestsyklusene, fungerer som en fordel for protestbevegelser (Tarrow 1998).

Krisa i Argentina skapte politiske muligheter for en rekke bevegelser. Folket protesterte, de organiserte seg på nye måter, og mange ble tvunget til å søke alternative levesett for å kunne dekke sine behov. For *La Red Global de Trueque* fungerte krisa som et springbrett for utvidet mobilisering og rekruttering i byttebevegelsen: "Byttingen viste seg som en ekte "samfunnsoppfinnelse" som skulle svare på en problematikk som staten ikke maktet å forholde seg til" (Bombal 2002:128). Den stadige økende oppslutningen i RGT førte til at myndighetene måtte forholde seg til nye problemstillinger, spesielt når det gjaldt

arbeidspolitiske spørsmål. Myndighetene kunne ikke se bort fra RGTs samfunnsmessige betydning. RGT på sin side, hadde behov for myndighetenes støtte til sitt prosjekt:

Bytting hjelper først og fremst med å komme ut av psykiske og økonomiske depresjoner. Uten støtte fra offentlig krefter vil det være en utfordring å organisere en struktur [byttennettverk] som kan være med å løse disse sosiale problemene” (Primavera i Clarín 20.08.00).

Politisk rom for *La Red Global de Trueque*

Krisa i Argentina skapte politisk rom for en rekke sivilsamfunnsaktører, deriblant *La Red Global de Trueque*. Byttebevegelsen ble i 2000 til en viss grad anerkjent av myndighetene som en arena der ekskluderte fra den formelle økonomien kunne ha muligheter til å på nytt bli inkorporert i arbeidsmarkedet. På denne måten kunne deltakelse i bytteringer fungere som et springbrett inn i det formelle markedet. Med denne anerkjennelsen av byttebevegelsen vedkjente myndighetene samtidig at det virkelig var *krise* i landet, og at myndighetene alene ikke kunne løse de mange problemene, skapt av den økonomiske krisa. Et viktig uttrykk for dialogrelasjonen mellom myndighetene og RGT var grunnleggernes deltakelse i *Mesa del Diálogo Argentino* i begynnelsen av 2002 (Leoni & Luzzi 2003). *Mesa del Diálogo Argentino* var et debattforum som ble opprettet i desember 2001 med målsetning om å skape et tverr-sektorielt rom for debatt omkring mulige utveier av den økonomiske krisa.⁵⁵ I løpet av flere uker på nyåret i 2002 samlet dette forumet representanter for den katolske kirka, regjeringen, de multilaterale kredittorganisasjonene (IMF og Verdensbanken), de største politiske partiene (PJ og UCR), fagforeningsbevegelser, arbeidsledighetsbevegelser og representanter for *La Red Global de Trueque* (Leoni & Luzzi 2003). RGTs deltakelse i dette forumet var et svært viktig uttrykk for beslutningstakernes anerkjennelse av RGT som en viktig sivilsamfunnsaktør som kunne være med å bidra til løse de mange sosiale problemene i det kriserammede landet.

Også på lokale nivåer har sentrale personer i RGT vært med i de offisielle samfunns-debattene. I 1999 arrangerte Buenos Aires’ autonome byparlament en interkommunal konferanse, *Buenos Aires sin Fronteras*.⁵⁶ Denne konferansen hadde som hovedmål å skape et rom for debatt omkring spørsmål om politikk, økonomi og integrasjon. Både Luis Laporte, Horacio Covas og Heloisa Primavera var aktive deltakere på konferansen og stilte med egne

---

⁵⁵ *Mesa del Diálogo Argentino* ble opprettet av President De la Rúa, den katolske kirka og FNs utviklingsprogram (UNDP) (Leoni & Luzzi 2003).

⁵⁶ Konferansen oversatt til norsk; “Buenos Aires uten grenser”

artikler der de drøftet byttebevegelsens rolle og potensial i det argentinske samfunnet (Laporte 1999, Primavera 1999, Covas 1999).⁵⁷

Både grunnleggerne og Laporte hadde innsidekjennskap til det politiske systemet, noe som høyst sannsynlig har preget deres politiske strategier og gjort lobbyvirksomheten lettere. Grunnleggerne jobbet i 2001, under de la Rúa, som konsulenter i Økonomidepartementet. De Sanzo jobbet som konsulent i SEPyme, sekretariatet for små og mellomstore bedrifter.⁵⁸ Da Laporte ble rekruttert som nasjonal koordinator i RGT gjennom sin gode venn Rubén Ravera, jobbet han i det autonome byparlamentet i Buenos Aires. Laporte var ansvarlig for desentraliseringsreformen av 1996 der bydelsnivåene, *Centro de Gestión y Participación* (CGP) ble opprettet.⁵⁹ Laporte jobbet aktivt med å fremme RGTs målsetninger innenfor CGPs, fram til sin avskjed i 2000. Målet var å fremme bytting, selvforsyning og småskalaforetak gjennom CGPs, i tillegg til å tilby lokaler til byttemarkeder (Laporte 09.12). For grunnleggerne var det strategisk viktig å ha en ansvarlig for institusjonelle spørsmål som jobbet på innsiden av det politiske systemet.

Det politiske rommet var ikke et klart definert rom, men var knyttet til ulike muligheter på bestemte skalanivåer. RGT rettet krav om forskjellige saker på ulike nivåer. På denne måten var det politiske rommet et relasjonelt rom. Det politiske rommet ble til gjennom en kontinuerlig interaksjon mellom staten og RGT. På nasjonalt og sentralt nivå var RGT opptatt av å få gjennom en *byttelov* som kunne beskytte og legitimere bytteaktiviteten. På lokalt nivå rettet RGT krav om at de administrative enhetene på bydelsnivå (CGPs) og kommunene (*municipios*) skulle fremme bytteaktivitet, stille med lokaler og senere også akseptere alternative former for betaling av kommunale avgifter. Jeg vil gå nærmere inn på disse forholdene nedenfor.

Strategiene til RGT nevnt her er knyttet til *dialogstrategiene* som kjennetegnet den første av de to fasene i RGTs kortsiktige politiske prosjekt. I diskusjonen rundt hvordan RGT har utnyttet de politiske mulighetene, vil jeg legge vekt på de tre dimensjonene Webster og Engberg-Pedersen (2002) knytter til det politiske rom; institusjonelle kanaler, sosial og politisk praksis og politiske diskurser. I teorikapitlet slo jeg fast at politiske mulighetsstrukturer er nært knyttet til ”institusjonelle kanaler”. Begge disse begrepene er

---

⁵⁷ Heloisa Primavera var på dette tidspunktet fortsatt tilknyttet RGT. Dette var før hun brøt ut og startet sitt eget nettverk, RTS (Ravera 03.12)

⁵⁸ *Secretaría de Pequeñas y Medianas Empresas*, er et sekretariat underlagt Økonomi- og produksjonsdepartementet; *Ministerio de Economía y Producción* (<http://www.sepyme.gov.ar>, nedlastet 01.05.05)

⁵⁹ *Centro de Gestión y Participación* betyr ”Senter for ledelse og deltakelse”.

knyttet til eksterne forhold ved den politiske konteksten (della Porta & Diani 1999, Webster og Engberg-Pedersen 2002). I motsetning til begrepet ”politiske mulighetsstrukturer”, fanger ”politisk rom” også opp mer aktørorienterte karakteristikk gjennom fokuset på diskurs og praksis. RGT benyttet seg av generelle politiske diskurser, i tillegg til at de som bevegelse hadde en egen ”diskurs om handling”. Denne egne diskursen var basert på at deltakelse i byttenettverk i seg selv er en form for handling, som overskrider det å ”bare protestere”. De spesifikke sakene RGT jobbet med i denne sammenhengen var rettet mot det offentlige regelverket, mer konkret den nasjonale sosialpolitikken. Det mest omstridte i denne sammenhengen var *planes de trabajar*, arbeidsledighetsplanene.⁶⁰ RGT ønsket å ta del i utformingen av arbeidsledighetsplanene.

RGT i dialog med myndighetene på sentralt nivå

I tidsrommet 1998-2002 eksisterte det åpninger i de institusjonelle kanalene som RGT kunne benytte seg av for å fremme sitt prosjekt. Krisa i seg selv skapte en viss grad av åpenhet i det formelle systemet, men grunnleggerne av RGT hadde også gode kontakter i byråkratiet under president de la Rúas regime (1997-2001). Begge disse forholdene ble brukt aktivt og strategisk av RGT. RGT drev lobbyvirksomhet på lokalt og sentralt nivå.

En konsekvens av krisa var at arbeidsledigheten steg drastisk i løpet av kort tid (INDEC 2003). En gruppe som ble sterkt rammet av nedgangstidene var små og mellomstore bedrifter. For denne typen bedrifter ble det vanskelig å konkurrere med utenlandske selskaper om investeringer. RGT presenterte sitt prosjekt til myndighetene på sentralt nivå som en arena for reintegrering av arbeidsløse i arbeidsmarkedet. Deltakelse i byttenettverk skulle knytte sammen små og mellomstore produsenter slik at disse både kunne fortsette produksjonen av varer og tjenester, opprettholde kontakten med potensielle samarbeidspartnere, samt sikre nærheten til kunder. Slik skulle deltakelsen fungere som et springbrett inn i den formelle økonomien på sikt (Covas 05.12) Myndighetene så verdien i å holde den nasjonale produksjonen aktiv og anerkjente RGT som en arena som var i stand til å sikre fortsatt aktivitet særlig blant små og mellomstore bedrifter. RGT tilbød en tjeneste staten selv ikke hadde kapasitet til å tilby (Covas 12.11).

En av de første formelle relasjonene mellom RGT og myndighetene ble etablert mellom RGT og Sekretariatet for sysselsetting, industri og handel tilhørende byparlamentet i Buenos Aires. Denne avtalen gikk ut på støtte til beskjedne offentlige lønninger til noen

---

⁶⁰ *Planes de trabajar* er en samlebetegnelse på en rekke ordninger for arbeidsledige.

bytteklubbkoordinatorer fra januar 1998 til juni 2000. I desember 2000 gikk Økonomidepartementet ut med en formell støtte til bytteaktiviteten generelt og RGT spesielt. Departementet sa seg villig til å støtte og stimulere byttevirksomhet som et ”våpen mot arbeidsledighet” (La Razón 20.12.2000). Støtten ble konkretisert gjennom en avtale mellom Enrique Martinez, leder for Sekretariatet for små og mellomstore bedrifter (SEPyME) og RGT. Grunnleggerne av RGT undertegnet avtalen gjennom den registrerte ikke-statlige organisasjonen AAPAR. AAPAR fungerte som et formelt instrument i bindeleddet mellom det formelle markedet og RGT (Powell 2002). Avtalen mellom RGT og SEPyME gikk ut på statens støtte til en *nasjonalisering* av bytteaktiviteten, samt utbedring av RGTs infrastruktur for å øke mengden av arbeid som ble utført i byttenettverkene. Støtten dreide seg om subsidier til råvarer til produksjonen av varer i byttenettverkene, kurs i regnskapsføring, og utarbeidelsen av en nettside som skulle knytte sammen alle bytteklubbene i Argentina.

Martinez uttalte i avisa La Razón (20.12.00) at målsetningen var å ”gi bytteaktiviteten en bedre organisering på nasjonalt nivå, da RGT er en transittarena til, og et substitutt for det formelle markedet.” Martinez mente med dette at deltakelse i RGT på sikt var positivt for det formelle markedet, fordi deltakerne opprettholdt produksjonen og nettverkene. Når tidene bedret seg kunne produsentene lett gjenintegreres i det formelle markedet. I samme artikkel uttalte den ene av de tre grunnleggerne av RGT, Carlos de Sanzo, at det fantes mange *nodos* som slet med penger til å starte en mikroproduksjon, og at denne avtalen viste at staten ikke overlot RGT til seg selv. Statens støtte til innskudd av råvarer i bytteringene var derfor fundamentalt. De Sanzo mente også at avtalen var et første skritt i retningen mot et formelt *reglement* omkring byttevirksomheten.

La Ley Nacional de Trueque

Forslaget om *La Ley Nacional de Trueque*, den nasjonale bytteloven, har de siste årene vært selve kjernen i RGTs forhandlinger med myndighetene. Forhandlingene om den nasjonale bytteloven var et forsøk på å legitimere byttevirksomheten i det formelle systemet. RGT ønsket å oppnå en institusjonalisering av sine aktiviteter (Callejo 03.10). Arbeidet med lovforslaget ble både rettet mot provinsnivå og mot sentralt nivå. Byttenettverk var et nytt fenomen i den moderne argentinske konteksten, og det eksisterte ikke juridiske hjemler for denne type aktivitet. Grunnleggerne skriver i sin begrunnelse av lovforslaget:

[A]ktivitetene til RGT, PAR og AAPAR er ikke frivillighetsaktiviteter, de er heller ikke arbeidsaktiviteter som kan inkluderes i CGT, det er ikke en markedsaktivitet av den art som finnes i den eksisterende lovgivningen (...) det er en aktivitet som omhandler aktører i det sivile samfunnet (...) som søker å komme ut av den nasjonale økonomiens stagnasjon, skape arbeid og registrert sysselsetting, minske marginaliseringen og øke den sosioterritorielle integrasjonen i Argentina (Lovforslag 2000).⁶¹

Grunnleggerne hadde en rekke møter med myndighetene og de fremmet flere lovforslag som utvidet rekkevidden (de Sanzo 05.12). I første omgang rettet RGT lovforslaget mot provinsmyndighetene. I 2000 fikk de gjennom en høring i provinsparlamentet i Buenos Aires, med støtte fra blant annet representanten Mirta Adobbati.⁶²

La Honorable Cámara de Diputados de la Provincia de Buenos Aires [provinsforsamlingen] erklærer at produksjons- og utvekslingssystemene av varer og tjenester; ”sosiale markeder”, ”bytteklubber” eller ”globale byttenettverk”, er av interesse for provinsene.

I dette forslaget presiseres det at også andre kommuner og provinser har vist interesse for bytteaktivitet. Provinsene Córdoba, Jujuy og Mendoza er positive, i tillegg til en rekke kommuner innenfor de nevnte provinser. Lovprosjektet som ble lagt ut til høring i februar 2002 var rettet mot *El Senado de Cámaras de Diputados de la Nación Argentina*, det argentinske senatet. Også på dette nivået fikk RGT støtte av en rekke representanter. De fleste artiklene dreier seg om statusen til deltakerne som ”prosumenter”, nettverksmodellen i RGT og den øvrige organisasjonsstrukturen, i tillegg til avklaringer rundt pliktene nettverkene og deltakerne skal ha. Dette lovforslaget inneholder også en artikkel (4º) om hvilken status RGT ønsker for *créditos*. Grunnleggerne presiserer i artikkel 4º at *créditos* kun skal sirkulere innenfor RGT, og at *créditos* ikke kan konverteres til vanlige penger. På denne måten skulle de forhindre oppfatninger om at bytteøkonomien er et system som søker å erstatte det formelle systemet (Callejo 03.10). I denne erklæringen oppfordres kongressen til å støtte bytteaktivitet på nasjonalt nivå, provinsnivå og kommunenivå:

Med tanke på den svært alvorlige situasjonen som berører oss i øyeblikket er det nødvendig for denne Kongressen å fastsette et regelverk som anerkjenner denne aktiviteten [bytting], og provinsene og kommunene bør slutte seg til denne anerkjennelsen.

Lovforslaget er signert av en rekke representanter i senatet.

---

⁶¹ CGT er forkortelsen for *Confederación General del Trabajo*, en av de store fagforeningene. Jeg fikk kopier av en rekke av de offisielle lovforslagene av ledelsen i RGT.

⁶² Addobati sitert i det signerte lovforslaget fra 2000.

RGTs forhold til lokale myndigheter

De mest konkretiserte relasjonene mellom myndighetene og RGT har vært å finne på kommunenivå. Da krisa toppet seg, aksepterte mange kommuner en stund alternative betalingsmidler for de obligatoriske skattene. I Buenos Aires provinsen ble det i noen kommuner vedtatt at skattebetalerne kunne betale kommunale avgifter i form av varer eller tjenester dersom disse var ”av interesse for den offentlige provinsadministrasjonen” (La Nación 31.01.01). Eksempelvis kunne avgiftene betales i melk som ble brukt til lunsj på barneskolene (Covas 12.11). En nordamerikansk avis skrev i mai 2001:

The argentine public officials themselves have begun to use the barter system to improve local economies and to serve their own needs. Five impoverished municipalities have decided to accept services from barter club members to fix leaking school roofs or street lights in lieu of taxes (The New York Times 06.05.01).

En rekke kommuner undersøkte også mulighetene for å akseptere *créditos* som betaling for skattene (Powell 2002, Ravera 03.12). Powells (2002) studier av bytteaktivitetene viser at kommunene så på bytting som en overlevelsesstrategi for de mest ekskluderte i samfunnet. I de tilfellene myndighetene aksepterte bytting som en alternativ eller folkelig økonomi, ble bytteaktiviteten forstått som en ny måte å forbedre folks inntekter på, snarere enn en alternativ organisering av sosioøkonomiske relasjoner (Powell 2002).

Handling versus protest

Politiske diskurser er viktige elementer i det politiske rom (Webster & Engberg-Pedersen 2002). Politiske diskurser handler i denne sammenhengen om at de sentrale målsetningene til organisasjoner eller bevegelser er del av en bestemt måte å se verden på.⁶³ Den generelle ”krisediskursen” diskutert i kapittel 4 som gikk ut på at politikerne ikke representerte folket interesser, men snarere førte borgerne bak lyset, ble i RGT tolket som at ”vi må ta saken i egne hender”. RGTs diskurs handlet om *handling*. Grunnleggerne (Ravera 03.12) la vekt på RGTs særtrekk, sammenlignet med de andre krisebevegelsene:

For oss synes det som om *piqueteros* [veisperrerne] føler en mangel, de opplever en mangel på noe, men de vet ikke nøyaktig hva det er de mangler. Nabolagsforsamlingene, *asambleas barriales*, vet hva de mangler, stort sett det de ble fratatt [av staten]. Og byttebevegelsene har allerede... de har bestemt seg, de er

---

⁶³ En diskurs forstås generelt som en bestemt måte å omtale og forstå verden (eller et utsnitt av verden) på (Jørgensen & Phillips 1999).

bevisste, de har bestemt seg for rette opp, eller gjøre det som må gjøres. Som etter en oversvømmelse, ikke sant?

Mens andre bevegelser *protesterte*, var RGT opptatt av alternativer og løsninger. RGT var opptatt av å skape *uavhengige* løsninger. For RGT er uavhengige løsninger det som skapes og gjennomføres av befolkningen selv, uten direkte krav til staten eller andre makthavere. Denne typen løsninger er for RGT solide og bærekraftige:

Vi kan fortsette å protestere og protestere, men når skal vi ta ansvar for vår egen skjebne? Har vi ikke kommet til et punkt der vi må skape en autonom og solid utvei, som det å skape en egen økonomi? (...) Den nyliberale modellen vil ikke løse situasjonen, fordi dens målsetning ikke er å skape en velferdsstat med full sysselsetting, men snarere å konsentrere makta og pengene i få hender. (...) Byttenettverkene og sosiale økonomier viser veien mot selvforsyning fordi når alt kommer til alt er ikke årsakene til arbeidsledighetsproblemene annet enn pengenes lånerente.⁶⁴

Denne løsningsorienterte strategien skapte politiske muligheter for RGT nettopp fordi de *ikke* protesterte. Jeg vil i denne sammenhengen nevne at også byttebevegelsen utførte en klassisk protestaksjon assosiert med sosiale bevegelser (della Porta & Diani). Våren 2002 var det en bred mobilisering av ”byttere” utenfor Kongressen i Buenos Aires (Diario Popular 04.05.02). Deltakere fra ulike *nodos* og nettverk samlet seg og arrangerte et stort byttemarked for å vise myndighetene at de var mange som deltok i byttenettverk, og der et viktig krav var legitimitet i lovverket (Ravera 12.11). En liknende episode fant sted i San Salvador de Jujuy ikke lenge etterpå, der kravet var at de lokale myndighetene måtte sørge for lokaler der byttingen kunne finne sted (Callejo 03.10). Denne typen protestaksjoner ble kun gjennomført en gang i Buenos Aires og i Jujuy. I konteksten med gjentatte folkelige protester, var ikke denne protesten spesielt oppsiktsvekkende.

Koordinator i SEPyME, Carlos Fazio, mente at myndighetene på mange måter måtte være fornøyde med bytteringenes eksistens, fordi uten disse hadde antakelig alle menneskene som ble engasjert i bytteaktivitet vært ute i gatene og protestert (Powell 2002). Representanter for kommunen Quilmes i Buenos Aires provinsen, der grunnleggerne startet RGT, uttalte i en undersøkelse at bytteaktivitet ”minsket sjansen for veisperringer, streiker og behovet for direkte sosialhjelp” (Powell 2002:15). En av de viktigste målsetningene for Duhaldes regjering var å gjenvinne befolkningens tillit og bygge opp det politiske systemets legitimitet (Lamberto 2003). Diskursene i den folkelige sosiale protesten på denne tida gjorde ikke

---

⁶⁴ Sitat fra artikkel hentet fra RGTs offisielle nettsider:
<http://www.autosuficiencia.com.ar/shop/imprimirnoticia.asp?notid=135> (nedlastet 10.10.04).

oppgaven enkel. En viktig strategi for å gjenvinne systemets legitimitet var å forsøke å dempe protestbevegelsene (Lamberto 2003).

På mange måter kan det se ut som om RGT hadde en antipolitisk diskurs med en holdning om at ”vi må bare gjøre det beste ut av det” og ”staten kan i alle fall ikke hjelpe oss ut av krisa”. Det kan være fristende å tolke dette som en type resignasjon som innbar en erkjennelse om at det var små muligheter til å påvirke beslutningsprosessene i politikken. Samtidig har RGT i stor grad jobbet tett opp mot det politiske systemet og har, som jeg diskuterte over, hatt et ønske om å få gjennom et ”byttevennlig” lovverk. Disse doble holdningene til myndigheter og politikk gjør analysen av RGT komplisert, men er et svært viktig funn i seg selv.

Forsøk på å påvirke sosialpolitikken

Den sosiale og politiske praksisen er den tredje dimensjonen i det politiske rom. Når det gjelder denne dimensjonen er Webster & Engberg-Pedersen (2002:8) opptatt av ”social and political practises of the poor which may be a basis for influencing decision-making, agendas, policy and programme implementation”. Sosial og politisk praksis dreier seg altså i denne sammenheng om hvilke saker RGT brakte inn i det politiske rommet. På et overordnet nivå kan RGTs dialogstrategi i seg selv sees på som en viktig politisk praksis. RGTs *sosiale* praksis handler om selve mobiliseringen i byttenettverkene. RGTs selvhjelpsprosjekt er grunnlaget for RGTs politiske krav. Ledelsen i RGT kunne lett vise til en stor masse deltakere som hadde falt utenfor det formelle markedet. Slik ble kravene overfor det politiske systemet legitimert.

Jeg har diskutert den nasjonale bytteloven og ønsket om å stimulere til bytteaktivitet på lokale og nasjonale nivåer, som viktige saker i RGTs politiske prosjekt. I tillegg til de disse sakene, var et svært sentralt krav fra RGT å ta del i statens utforming og bruk av arbeidsledighetsplanene. Disse var innført av den peronistiske regjeringen til Duhalde som overtok makta på nyåret i 2002.⁶⁵ Det viktigste programmet innenfor disse planene var for RGT den såkalte *plan de jefes/jefas de hogar*. ”Husholdets forsørgerprogram”, omfatter subsidier til familier der minst en av forsørgerne (*jefes/jefas*) er arbeidsledige. Dette kriteriet er bare ett av en rekke som må være oppfylt for å være kvalifisert mottaker av stønaden

---

⁶⁵ Tidligere argentinske regjeringer har også hatt former for subsidier til arbeidsledige, for eksempel *Programa Alimentario Nacional* (PAN) under Alfonsín og *Bono Nacional Solidario de Emergencia*, under Menem (Midré 1992). Arbeidsplanene til Duhalde-regjeringen var nye og tilpasset krisekonteksten.

(INDEC 2003). Per husholdning var det kun en forsørger i hvert hushold som kunne motta stønaden, og beløpet var ikke justert i forhold til familiens økonomiske situasjon og antall barn. Da jeg var på feltarbeid utgjorde støtten 150 pesos (omtrent 390 kroner) i måneden. I retningslinjene står det at det som en motytelse for denne summen skal utføres et arbeid. Kravet om motytelser i form av arbeid gjennomføres ikke alltid i praksis (INDEC 2003).

Grunnleggerne av RGT var opptatt av at den enkelte mottaker kunne investere dette beløpet i et mikroforetak eller en annen type aktivitet rettet mot selvforsyning, som en motytelse til staten. Deltakelse i byttenettverk kunne inngå i denne typen aktiviteter (Covas 10.12). På nyåret 2002 var dette RGTs viktigste politiske sak. Grunnleggerne var i forhandlinger med innflytelsesrike beslutningstakere.⁶⁶ Forhandlingene omkring arbeidsledighetsprogrammene kan regnes som den siste store saken innenfor den perioden med politiske strategier jeg har kalt *dialog*. RGT oppnådde lite gjennom disse forhandlingene og skepsisen mot det sittende regimet ble stadig større:

De [myndighetene] ga oss bare åtti *jefes/jefas de hogar*-programmer. Mesteparten av programmene gikk til *piqueteros* og til politiske *caudillos* og programmene ble omgjort til kjøp av stemmer gjennom hele 2003 (Ravera 03.12).⁶⁷

Bare åtti hushold fikk bruke deltakelse i bytteringene som en godkjent motytelse til staten for å ha mottatt arbeidsledighetsstønad.

Uavhengig integrasjon?

Til tross for ønsket om institusjonalisering gjennom den nasjonale bytteloven og ønsket om støtte fra staten, presiserer RGTs nasjonale koordinator Luis Laporte (2002:15) at RGT hele tiden har ”markert sin uavhengighet til den argentinske staten og de tradisjonelle politiske partiene”. Laporte (2002) understreker at bevegelsen har beskyttet sin økonomiske bærekraft og at de hele tiden har sørget for egne, uavhengige former for finansiering av bevegelsen. Det er interessant å stille spørsmål ved om ønsket om støtte fra staten strengt tatt kan kalles uavhengighet. RGTs strategi var i denne perioden rettet mot integrasjon i systemet idet de ønsket å knytte de eksisterende offisielle sosiopolitiske programmene til bytteklubbenes handlinger. Målsetningen var å styrke rekkevidden av disse programmene, slik at programmene også kunne omfatte byttenettverkene som en strategi for å konfrontere de

---

⁶⁶ De hadde blant annet to møter med kona til president Duhalde, ”Chiche” Duhalde våren 2002.

⁶⁷ *Caudillo* betyr oversatt hærfører eller politisk leder, men begrepet har en videre betydning. I Spania ble Franco kalt *El Caudillo* i tiden han hadde makta (The Columbia Encyclopedia; <http://www.bartleby.com>, nedlastet 03.04.05)

negative konsekvensene av krisa (Laporte 2002). Disse målsetningene var direkte rettet mot de eksisterende institusjonaliserte politiske strukturene.

Med utgangspunkt i teorier om nye sosiale bevegelser (TNSB) kan denne ordinære strategien til RGT vanskelig betraktes som en uavhengig politisk strategi, ut fra målsetningene om politisk integrasjon. Ut fra et mer syntetiserende perspektiv omkring kollektiv handling, vil det sentrale spørsmålet snarere være på hvilken måte RGT er uavhengig/avhengig overfor staten (Foweraker 1995). RGTs strategier har vært uavhengige i den forstand at de har stått på utsiden og fungert som en pressgruppe overfor myndighetene. Ønsket om uavhengighet henger i stor grad sammen med faren for å bli kooptert av statlige institusjoner og politiske partier. Dette var noe RGT ikke ønsket, fordi de mente de koopterende institusjonene kun ville overta RGTs medlemsmasse og dermed undergrave bevegelsens målsetninger (Covas 05.12). RGT har flere ganger vært forsøkt kooptert (Laporte 2002, Covas 03.12, Callejo 30.09). Som jeg diskuterte i teorikapitlet, viser forskning at sjansen er stor for å bli kooptert om en bevegelse søker å integreres i det formelle politiske systemet i land i Latin-Amerika (Foweraker 1995). Balansegangen mellom integrasjon og autonomi er snever i Argentina. I RGTs tilfelle kan de ha en strategi karakterisert som uavhengig integrasjon, så lenge de ikke lar seg kooptere. Det er kooptering som i dette tilfellet fører til avhengighet, der de som bevegelse vil miste sine forutsetninger for forhandlinger. Forhandlinger i seg selv blir på denne måten ikke knyttet til avhengighet, fordi RGT ser på forholdet til staten som en ”konfliktfylt, men *nødvendig* relasjon” (Laporte 17.09).

Nytt regime januar 2002: endrede politiske muligheter

Med regjeringsskiftet i 2002 da peronistene kom til makta, ble det politiske landskapet i Argentina endret. RGT måtte finne nye typer strategier som tok hensyn til, og som kunne ha gjennomslagskraft i, den nye politiske konteksten og den endrede sosiale virkeligheten. Den politiske konteksten ble av RGT oppfattet som mer begrensende sammenlignet med perioden under de la Rúa. I denne fasen var ikke skalanivåene like sentrale for RGTs arbeid som i perioden med dialog. RGTs nye strategier dreide seg i utgangspunktet om brudd med myndighetene på alle nivåer.

Det var en rekke forhold som førte til endringer i de politiske mulighetsstrukturene. For det første førte regjeringsskiftet i 2002 til endrede institusjonelle kanaler og nye retningslinjer fra regjeringen. Radikalerne, som hadde flertallet i kongressen under de la Rúa og den peronistiske fraksjonen til Duhalde, representerer to ulike politiske retninger. Disse

retningene er ikke radikalt forskjellige, til tross for deres gjensidige sterke opposisjon. De store endringene i RGTs forhold til myndighetene dreide seg ikke om ideologiske spørsmål. Som jeg nevnte i innledningen, var det mest sentrale ved regjeringsskiftet regjeringens strategier for gjenvinning av legitimitet. I denne sammenheng var det sentralt for myndighetene å signalisere til borgerne at staten igjen hadde styringen over landet, og at de hadde den dype krisa under kontroll (Lamberto 2003). For RGT førte regjeringsskiftet til at den tidligere politiske viljen til å inngå avtaler med RGT ble svekket. Et annet viktig forhold kan knyttes til den politiske kulturen i Argentina. RGTs målsetninger og strategier kunne vanskelig forenes med det de oppfattet som den nye peronistiske regjeringens klientelistiske politiske kultur. Sentralt i denne sammenheng var bruken av arbeidsledighetsplanene. RGT mente regjeringen brukte disse som politiske instrumenter, snarere enn til strukturelt å forbedre arbeidsmarkedet. Resultatet av de overnevnte forhold var at RGT endret sin politiske strategi og valgte å opprette sitt eget politiske parti, VIDA. Denne nye strategien innebar et brudd i forhold til forhandlingene med myndighetene, men strategien var ikke et brudd med ordinære politiske strategier. I forrige kapittel diskuterte jeg partistrategien som et uttrykk for ordinær politikk i snever forstand.

Ingen oppfølging av inngåtte avtaler

Da Duhalde overtok makta i januar 2002, fortsatte RGT sin strategi med forhandlinger, men de opplevde gradvis at de institusjonelle kanalene ble snevrere. RGT, som hadde hatt gode forbindelser med den radikale partiallansen, forsøkte å vedlikeholde disse da peronistene kom til makta. I tiden med forhandlinger om arbeidsledighetsprogrammene framsatte RGT til og med et forslag om å bli en del av peronistbevegelsen (Rodriguez 03.12). Da ingen av disse forslagene ble mottatt med interesse av peronistpartiet, bestemte RGT at tiden var inne for å endre sine strategier (Covas 10.12).

Midré (1992:360) understreker et sentralt kjennetegn ved den argentinske politiske tradisjonen:

One characteristic of the Argentine political tradition is that when there is a change in government large numbers of administration personnel are replaced by loyalists of the new administration. The Weberian idea of the impersonal, rational bureaucracy hardly corresponds to the administrative traditions and practices found in Argentina.

Det er vanskelig å få kontinuitet i politikken når store deler av det administrative personalet byttes ut med et regjeringsskifte. For RGT innebar denne situasjonen blant annet at avtaler de hadde jobbet hardt for å få gjennom ikke ble fulgt opp. Ifølge grunnleggerne skyldte

provinsmyndighetene 70 000 pesos (omtrent 182 000 kr) for arbeid som ble utført av deltakere i RGT (Ravera 12.11). Heller ikke den nasjonale avtalen med SEPyme om støtte til nasjonaliseringen av RGT i form av utbygging av nettsider, kurs i regnskapsføring og innskudd til råvarer, ble fulgt opp (de Sanzo 05.12). Grunnleggerne mente avtalen ikke ble fulgt opp fordi Enrique Martinez, koordinator i SEPyme, hadde personlige interesser og at dette var et uttrykk for korrumpert politikk. Jeg fikk ikke flere opplysninger om detaljene rundt denne saken annet enn at de Sanzo (05.12) forklarte at ”alt er korrumpert, på alle nivåer”.

RGT hadde ikke fått gjennom den nasjonale bytteloven på noe skalanivå da jeg utførte feltarbeidet. Grunnleggerne la vekt på at de ikke hadde gitt opp arbeidet med loven, men at de hadde andre prioriteringer i sitt politiske arbeid (Ravera 03.12). Hadde loven blitt implementert før regjeringsskiftet, hadde RGT antakelig stått sterkere i forhandlingene med peronistene.

I forrige kapittel diskuterte jeg hvordan store deler av byttenettverkene innenfor RGT brøt sammen våren 2002. Grunnleggerne mente de hadde blitt utsatt for en sabotasjehandling fra myndighetenes side, nærmere bestemt fra ”den peronistiske mafiaen” (Ravera 12.11). Grunnleggerne fortalte at våren 2002 var det 81 trykkerier som trykket opp falske *créditos*. De mente det var myndighetene som hadde betalt trykkeriene for å gjøre dette. Grunnleggerne mente et viktig indisium var at det kun var myndighetene som hadde tilgang til det spesielle papiret som ble brukt til trykkingen av falske *créditos* (de Sanzo 05.12). Det foreligger ingen offisielle bevis for at myndighetene stod bak falskneriet, og det har heller ikke vært noen rettssak i denne forbindelse. Et viktig moment ved bytteloven var at den nettopp i tilfeller av falskneri skulle kunne fungere som en beskyttelse av RGTs ”eiendom”. I tillegg ville de hatt muligheter til å anmelde forholdet som et lovbrudd, og til å gå til en eventuell sak mot de ansvarlige (Covas 05.12). Falskneriet av RGTs *créditos* var en viktig årsak til at byttenettverkene brøt sammen våren 2002. Uavhengig av om de statlige myndighetene stod bak eller ikke, ble konsekvensene at RGT oppfattet de politiske mulighetsstrukturene som mer begrensende enn mulighetsskapende. RGT opplevde nå at de ble mer motarbeidet enn støttet av det formelle politiske systemet.

Et annet viktig moment var at lokale myndigheter i en rekke kommuner og provinser bestemte at deltakelse i bytteaktivitet skulle defineres som arbeid i forhold til kriteriene for å motta arbeidsledighetstrygd. Dette betydde at om en deltok i byttinger, kunne en ikke registreres som arbeidsledig. Spesielt i Jujuy var dette et stort problem fordi det førte til at mange sluttet å delta i bytting av frykt for å miste sitt *jefes/jefas de hogar*-program (Callejo 03.10). På denne måten oppfattet RGT myndighetenes politiske praksis som en motarbeidelse

av sitt prosjekt. Det er viktig å understreke at dette ikke var en nasjonal politisk strategi. Men kommuner (som Quilmes) og provinser (som Jujuy) tolket reglene i arbeidsløshetsstrygden slik at deltakelse i byttenettverk var som ”arbeid” å regne (Covas 03.12).

Grunnleggerne av RGT følte seg på mange måter maktesløse overfor det nye peronistiske regimet. I 2002 ble hovedkontoret til RGT i Bernal ranet av politiet i Buenos Aires-provinsen. Grunnleggerne var til stede under ranet hvor de ble beordret til å åpne pengeskrinet og siden forlate kontoret. RGT ble frastjålet flere tusen kroner som de skulle bruke til å trykke de nye og kostbare *créditos* (de Sanzo 05.12). Problemet var at grunnleggerne ikke kunne gjøre noe med ranet. Som Covas (10.12) sa: ”skal vi anmelde til de samme som ranet oss?” De bestemte seg for å anmelde forholdet til Amnesty International og til en fransk domstol. Da jeg var på feltarbeid hadde det ikke skjedd noe videre i denne saken.

RGT – en trussel mot systemets legitimitet?

Laporte (2002:16) mener staten viste sin skepsis til byttebevegelsen gjennom ikke å støtte opp med institusjonaliserte retningslinjer:

Vi tror at vår bevegelse har blitt akseptert som noe uunngåelig, men ikke ønskelig fra de politiske beslutningstakerne. Dette kommer til uttrykk gjennom en markert manglende interesse for å støtte utviklingen av bevegelsen gjennom konkrete og bærekraftige handlinger.

Spørsmålet er *hvorfor* myndighetene ble så skeptiske til byttebevegelsen. Det ligger utenfor dette prosjektets rammer å gi konkrete svar på dette spørsmålet, siden mitt fokus for prosjektet er RGTs oppfatning av situasjonen. Det viktige her er hvordan RGT har tolket denne typen problemstillinger. Laporte (2002:16) stiller følgende spørsmål:

Er det fordi de [myndighetene] ser på bevegelsen som en protest mot tradisjonelle politiske handlinger? Er de bekymret for bevegelsens territorielle ekspansjon? Er det en trussel mot kapitalismen som system?

Jeg diskuterte tidligere i dette kapitlet hvordan myndighetene forsøkte å dempe den sosiale protesten for å gjenvinne legitimitet. I denne fasen var myndighetene mer positive til bytteringenes eksistens fordi deltakerne ikke deltok i protestene i gatene. Deltakere i bytteringene var ikke som *piqueteros*. På et annet nivå kan bytteringenes eksistens i seg selv tenkes å være en politisk trussel, slik Laportes spørsmål antyder. I forrige kapittel diskuterte jeg hvordan selvhjelpsprosjektet i seg selv kan analyseres som et ukonvensjonelt politisk uttrykk (Hardt & Negri 2000). Den typen fenomener Hardt og Negri beskriver som ”eksodus”, opererer helt og holdent på utsiden av det økonomiske og politiske systemet.

Bytteringene opererer ikke helt på utsiden av det økonomiske systemet, idet de er avhengig av innsatsfaktorer fra det formelle markedet, for eksempel mel og sukker for å bake kaker som videre skal byttes. En annet viktig forhold er at deltakerne heller hadde ønsket å dekke sine behov i det formelle markedet, om det hadde eksistert muligheter for dette (kapittel 5).

Når det gjelder forholdet til det politiske systemet, er det sentralt å understreke at RGTs politiske strategier dreier seg om *ordinære* politiske strategier. Legitimeringen av prosjektet kan sees på som ukonvensjonelt, siden byttevirksomheten er kjernen i prosjektet. Men RGT har både gjennom strategiene ”dialog” og ”brudd” rettet sine strategier mot det eksisterende politiske systemet. RGTs langsiktige politiske prosjekt med målsetning om å innføre ”oksiderende kapital” som et supplement til det kapitalistiske systemet, er grunnleggende ukonvensjonelt. Et viktig poeng er at dette er et mer filosofisk (utopisk) prosjekt som RGT ikke har fremsatt som et eksplisitt mål. Det er derfor lite sannsynlig at myndighetene har hatt kjennskap til disse målsetningene, og de kan derfor vanskelig frykte dette prosjektet. På et mer konkret nivå er det likevel sannsynlig at myndighetene har opplevd byttebevegelsen som en trussel for regjeringens legitimitet i kraft av det store antallet borgere som deltok. Dette store antallet kunne lett mobiliseres til politisk protest, men var også i seg selv et sterkt uttrykk for systemets mislykkethet. Callejo (03.10) la vekt på det store protestpotensialet ved byttenettverkene: ”Tenk om alle byttere hadde slått av strømmen i en time på dagen. El-selskapene hadde tapt flere tusen pesos. Det er klart myndighetene fryktet oss.”

Uavhengig om myndighetene opplevde byttenettverkene som en protestfare, er det sannsynlig at myndighetene ikke var spesielt interessert i en omfattende parallelløkonomi i regi av RGT, idet de skulle gjenvinne systemets legitimitet og få tilbake borgernes tillit. Myndighetenes aktive forsøk på å dempe den sosiale protesten som kom til uttrykk i for eksempel *piquetero*-bevegelsen, var ikke en hemmelighet (Lamberto 2003). På denne måten er det sannsynlig at myndighetene, med sitt legitimeringsprosjekt, ikke ønsket å støtte denne typen bevegelser. Myndighetenes strategier på denne tida dreide seg om å vise borgerne at krisa var over. Duhalde politikk dempet i stor grad den sosiale protesten og oppnådde på denne måten en viss grad av legitimitet, men de sosiale og økonomiske problemene var fortsatt svært alvorlige (The Economist 24.08.02).

Som jeg nevnte over, mente RGT det var myndighetene (under Duhalde) som stod bak sabotasjen av RGT og dermed fratok dem deres eksistensgrunnlag, bytteringene, som også var grunnlaget for deres politiske forhandlinger. Det var ikke bare RGT som oppfattet at de ble undertrykt av staten. Andre krisebevegelser som *piquetero*-bevegelsen og nabolags-

forsamlingene, ble også utsatt for hard kritikk fra myndighetene. Duhalde gikk hardt ut mot nabolagsforsamlingene og kalte dem udemokratiske (Jørde 2002). *Piquetero*-bevegelsen fikk også sterk kritikk for sine politiske strategier. Ved flere anledninger brukte politiet vold for slå ned på bevegelsens aksjoner (Zibechi 2003). Da jeg var på feltarbeid, var *piquetero*-bevegelsen den bevegelsen som stod sterkest av krisebevegelsene, men bevegelsen var splittet opp i ulike fraksjoner og hadde ikke samme betydning som under krisa. Mitt inntrykk var at folk i Buenos Aires var lei av alle veisperringene, da disse skapte problemer for vanlige folk i hverdagslivet. Mange kom for seint til jobben eller til andre avtaler om veiene var sperret. Dette skapte misnøye blant folk. Blant de andre krisebevegelsene som hadde vært aktive i regjeringens avskjed, var det liten aktivitet. Nabolagsforsamlingene eksisterte fortsatt i en del bydeler, men de mobiliserte et betraktelig lavere antall aktivister enn før. The Economist (24.08.02) er krass i sine beskrivelser av tilstanden til nabolagsforsamlingene: "Neighbourhood assemblies that sprang up during Decembers's protests have degenerated into talking shops for bearded leftist nostalgia for the 1960's". Denne beskrivelsen er i stor grad i overensstemmelse med oppfatningene blant argentinere jeg snakket med.

Blant bevegelsene som oppstod som et resultat av konsekvensene av krisa var kartongsamlerne fortsatt en veldig stor gruppe. Det er sannsynlig at kartongsamlerne har overlevd lengre enn de andre bevegelsene, fordi de aldri har vært tydelig mobilisert eller hatt klare politiske krav.

Da jeg var på feltarbeid fikk jeg ikke inntrykk av at argentinerne var spesielt mobiliserte eller stod samlet omkring de mange legitime klagegrunnene. Denne observasjonen er i tråd med The Economists (24.08.02) analyse: "No genuinely mass movement has emerged to articulate grievance" Fattigdomstallene og tallene på arbeidsledige var fortsatt svært høye (kapittel 4). Mange fikk etter hvert tiltro til peronisten Nestor Kirchner (PJ) som ble valgt til president i april 2003, samtidig som mange fortsatt hadde en sterk mistillit til de politiske aktørene (Halvorsen 2003). Carlos Menem (PJ) stilte til gjenvalg i 2003 og fikk paradoksalt nok 24% av stemmene ved første valgrunde (Clarín 28.04.03). Det vil si at han hadde prosentmessig størst oppslutning i befolkningen.⁶⁸ Samtidig viste meningsmålingene at befolkningen ikke hadde tillit til Menem (Hagvaag 2003). På nasjonalt nivå viste meningsmålingene at 50% av befolkningen hadde mistillit til politikerne (Halvorsen 2003).

---

⁶⁸ Presidentvalget i Argentina har to valgrunder, der de to kandidatene med flest stemmer møtes, så fremt ikke en av kandidatene har fått over 45% av stemmene ved første valgrunde (<http://www.pjn.gov.ar>, nedlastet 05.04.05)

Mitt inntrykk er at de fleste var skeptiske til de mange uttrykkene for alternativ mobilisering i forbindelse med krisa. Skepsisen var rettet både mot byttenettverkene, *piqueteros* og nabolagsforsamlingene. Personer jeg snakket med utenfor RGT omtalte byttebevegelsen som ”en katastrofe”, og andre mente bevegelsen rett og slett var uinteressant og feilslått (Manuela 27.11). Det er vanskelig å si om denne skepsisen er et resultat av myndighetenes strenge politikk. Jeg mener dette kan ha hatt en betydning, men jeg også argentinere rett og slett var lei av krise og sosiale opptøyer. Det som er sikkert er at borgernes egen skepsis til disse bevegelsene, gjorde det lettere for myndighetene og slå ned på de sosiale bevegelsene i form av å gi dem begrensede politiske muligheter og å kritisere dem i media.

Etter at Kirchner kom til makta i 2003, har ikke byttevirksomhet vært et spesielt utbredt fenomen, det har kun foregått i liten skala. RGT har heller ikke gjort noen nye forsøk på dialog med myndighetene etter presidentvalget i 2003. Det kan derfor vanskelig tenkes at byttebevegelsen har kunnet få en sentral plass på myndighetenes agenda. Kirchners prosjekt har i stor grad vært en videreføring av Duhaldes politikk i forhold til å gjenvinne statens legitimitet. Ut fra myndighetens slagord, *Argentina – et seriøst land*, er det lite trolig rom for krisebevegelser.⁶⁹

Argentinsk politisk kultur – selvhjelpsgrupper, peronisme og klientelisme

I kapittel 2 diskuterte jeg politisk kultur som en viktig del av de politiske mulighetsstrukturene. Mange teoretiske bidragsytere i debatten om sosiale bevegelser er opptatt av betydningen politisk kultur og argumenterer for at ”social movements are permeated by the political culture of the systems in which they develop” (della Porta & Diani 1999:202). Jeg vil understreke at begrepet ”politisk kultur” ikke knyttes til en statisk oppfattelse av kulturbegrepet. Jeg behandler her politisk kultur som et sett av meningsstrukturer knyttet til den politiske verden som ulike aktører tolker verden gjennom. Disse meningsstrukturene er konfliktfylte og i konstant endring og tolkes og brukes forskjellig av ulike aktører (Hylland Eriksen 1993). Et systems politiske kultur er på denne måten med på å danne det settet av rammebetingelser sosiale bevegelser handler innenfor. Den politiske kulturen i Argentina har vært sentral for RGTs oppfattelse av hvilke strategier det har vært hensiktsmessig å velge for å fremme sine målsetninger.

I Argentina er det en lang tradisjon med kollektive initiativer til selvhjelp. Siden midten av 1800-tallet, med de store immigrasjonsbølgene, organiserte folk seg i grupper for

---

⁶⁹ *Argentina- un país en serio* ble brukt som propaganda for regjeringen i en rekke media.

dekke sine velferdsbehov. Det dreide seg om hjelpekasser, *mutualidades*, en type forsikringsordning som også var vanlig i Europa.⁷⁰ Disse behovene dreide seg om alt fra helsetjenester til kredittordninger og utdanning. Hjelpekassene var delvis knyttet til yrkesgrupper og delvis knyttet til nasjonale grupper. Grunnen til at folk tok initiativ til å danne disse selvhjelpsgruppene, var at velferdsstaten var svært dårlig utbygd. Aktører i sivilsamfunnet måtte skape egne ”sikkerhetsnett” (Belmartino et al. 1987). En rekke sykehus som fortsatt eksisterer i dag, er et resultat av private kollektive initiativ. Mange sykehus har navn etter de nasjonale gruppene som gikk sammen, for eksempel ”Det tyske hospital” og ”Det italienske hospital”. Denne kulturen med selvhjelpsgrupper eksisterer fremdeles, til tross for at staten har fått større ansvar for å dekke disse behovene. RGT kan oppfattes som et kollektivt selvhjelpsinitiativ. Dette gjelder også andre ”krisebevegelser”. Da staten ikke kunne sørge for borgernes velferd, tok mange borgere saken i egne hender og jobbet frem kollektive løsninger.

RGT har også oppfattet den politiske kulturen som begrensende for sitt arbeid. RGT mente den klientelistiske politiske kulturen hindret deres målsetninger (Covas 03.12). I Argentina har både den radikale alliansen og det peronistiske partiet blitt knyttet til klientelisme (Midré 1992). Nyere forskning viser at det spesielt er det peronistiske partiet, *Partido Justicialista*, som holder fast ved klientelistiske relasjoner (Auyero 2003). Peronismen i dens mange varianter har stått veldig sterkt i Argentina siden Peróns tid, men argentinere er sterkt splittet i synet på denne politiske retningen. Ravera (03.12) brukte sterke ord da han beskrev denne splittelsen: ”Peronismen har skapt hat, hat. Et Argentina oppsplittet av hatet, peronister og antiperonister”.

RGT delte en allmenn oppfatning om at peronismens strategi for oppslutning i bevegelsen, er klientelistiske relasjoner (Ravera 03.12, Auyero 2003). Klientelisme dreier seg om en vertikal og hierarkisk organisering der individer med ulike ressurser møtes. Fenomenet kan sees på som en institusjonalisert form for avhengighet. Den fundamentale logikken i klientelistiske relasjoner er som følger; individer som befinner seg i sårbare posisjoner (klienten), søker støtte og beskyttelse hos et annet individ (patronen) som kontrollerer noen sentrale ressurser. Disse ressursene kan for eksempel være muligheter for arbeid eller politiske og administrative kontakter. I bytte mot denne lojaliteten oppnår klienten muligheter for tilgang til de nevnte ressurser. Lojalitet nedenfra byttes mot støtte ovenfra (Hadenius

---

⁷⁰ Den første hjelpekassen i Argentina ble dannet i 1857 av typografene. Mellom 1850 og 1869 var det 1 hjelpekasse for argentinere, 3 for franskmenn og 4 for italienere og 3 for spanjoler (Belmartino et al. 1987).

2001). Grunnleggerne oppfattet Duhaldes arbeidsledighetsprogrammer som uttrykk for klientelisme:

I Argentina behøver ikke de fattige arbeide, og hvorfor ikke? Fordi det er en måte å bruke dem på når en har behov for massenes stemmer. (...) Folket tenker, hvilken politiker kan gi meg mest? Dette er politisk klientelisme” (Covas 03.12).

RGT mente den peronistiske regjeringen var opptatt av å gjøre borgerne passive gjennom å gi dem arbeidsledighetsprogrammer, for siden å høste stemmer ved neste valg. RGT var som diskutert ovenfor, svært opptatt av at de 150 pesos arbeidsledige mottok i trygd, burde stimulere til arbeid og investering, snarere enn til passivt forbruk. Grunnleggerne mente programmene var et uttrykk for det de kalte ”en assistensialistisk politikk” (de Sanzo 05.12). Det er ikke bare RGT som har påpekt det klientelistiske aspektet ved arbeidsledighetsprogrammene. I forklaringen på undersøkelsene ved Argentinas statistiske sentralbyrå, INDEC, blir politiske tjenester nevnt som en motytelse for arbeidsplanene:

Ikke alle personer som har en arbeidsplan, utøver en arbeidsaktivitet som det defineres i EPH.⁷¹ I noen tilfeller finnes det ikke arbeidsplasser i og med mottakeren ikke får arbeidsplanen mot en motytelse i form av arbeid, men snarere som en *politisk tjeneste*. I dette tilfellet regnes personene som inaktive siden de verken arbeider eller leter etter arbeid (INDEC 2003, min utheving).

For RGT fikk denne politikken store konsekvenser for oppslutningen i byttebevegelsen fordi mange valgte å prøve å leve av trygden, og/eller de fikk beskjed om at de mistet stønaden om de deltok i byttervirksomhet.

Et mye brukt kallenavn på arbeidsledighetsplanene var *plan descansar*, ”avslappingsprogram” (Rodriguez 03.12, Ravera 03.12, Laporte 17.11). Det var ikke bare personer tilknyttet RGT som var skeptiske til innføringen av disse programmene. Samfunnsforskere jeg var i kontakt med, hadde erfart svært negative konsekvenser og fokuserte nettopp på at mange sluttet å jobbe fordi det lønte seg å motta trygd sammenlignet med inntekten fra alternative økonomiske aktiviteter.⁷² Som norsk borger, reagerte jeg på skepsisen mot statens støtte til arbeidsledige. Mitt inntrykk er at vi i Norge oppfatter denne typen ordninger som en viktig sikkerhet for borgerne i tider med et vanskelig arbeidsmarked. Midrés (1992) studie av den argentinske sosialpolitikken mellom 1983 og 1990, viser at personlige bånd er viktige også i den offentlige sfæren. Velferdssystemet er heller ikke

---

⁷¹ EPH står for *Encuesta Permanente de Hogares* og er en jevnlig undersøkelse av husholdninger som utføres av INDEC, *Instituto Nacional de Estadística y Censos*, og hvorpå det føres en rekke statistikker.

⁷² Jeg var med en gruppe geografer fra *Universidad de Buenos Aires* på en ekskursjon til Jujuy (Se kap. 3). De undersøkte konsekvensene av arbeidsprogrammene i en landsby i Andesfjellene.

unndratt særskilte uformelle interesser. Dette systemet kan brukes til å oppnå politisk støtte fra bestemte sektorer i samfunnet (Midré 1992). Med denne typen erfaringer er det forståelig at mange av borgerne i Argentina og RGT i utgangspunktet var skeptiske til bruken av arbeidsledighetsplanene.

Ny politisk praksis: partipolitikk

Da byttenettverkene brøt sammen våren 2002, stod RGT overfor en helt ny situasjon når det gjaldt grunnlaget for bevegelsens politiske forhandlinger. Tidligere hadde RGT kunnet vise til et stort antall medlemmer med reelle problemer på arbeidsmarkedet og problemer med å dekke de nødvendige behov. Da disse store massene ikke lenger var mobilisert i byttinger ble ikke problemene mindre synlige, men folk sto mindre samlet og kunne vanskeligere mobiliseres enn før. RGTs forhandlingsgrunnlag var at flere tusen argentinere så på bytting som et alternativ til å dekke noen behov. Hva skulle de vise til da *nodo* etter *nodo* ble lagt ned? Denne problemstillingen førte til nye utfordringer for RGTs strategier.

Det endrede politiske landskapet var den andre, og kanskje viktigste, faktoren som fikk RGT til å endre sine strategier. RGT oppfattet at de politiske mulighetsstrukturene var snevret inn og at de ikke hadde et tilstrekkelig politisk rom til å kunne påvirke myndighetenes agenda. RGTs diskurser dreide seg fortsatt om handling, men deres politiske praksis måtte tilpasses de nye forholdene ved den politiske konteksten. RGTs nye politiske praksis dreide seg om opprettelsen av partiet VIDA, rett før parlamentsvalget i april 2003:

Etter å ha erkjent at verken myndighetene eller noen politikk var i vår favør, bestemte vi i fjor at vi burde opprette et nytt politisk parti. Fordi i demokratiet bør alle fraksjoner være representerte. Og jeg kan fortelle deg at det finnes liberale partier, sosialistiske, men det finnes ingen grønne partier (Ravera 03.12).

Grunnleggerne fokuserte på behovet for et politisk parti som kunne representere grønne verdier i det politiske systemet. De fokuserte også på egne rom for representasjon av verdiene i den samlede pakken RGT, PAR og AAPAR som dreier seg om selvforsyning, mikroforetak og miljøvern. I det politiske systemet fikk de ikke tilstrekkelige rom for representasjon gjennom de etablerte partiene. Etter byttingenes fall måtte de tenke grundig over på hvordan de skulle jobbe videre:

Vi har forbedret operativsystemet, eller, vi har forbedret hele systemet etter en grundig gjennomgang av det som har skjedd. Myndighetenes fornektelse, bytteloven... har også fått oss til å tenke oss om. Vi trengte våre egne rom for representasjon. Dette kunne vi få gjennom det politiske partiet (Covas 03.12)

Rom for representasjon og for å fremme grønne verdier var ikke de eneste forholdene som fikk grunnleggerne til å opprette sitt eget parti. RGT opplevde faren for kooptering som overhengende på et tidlig stadium, men spesielt før valget i 2003. Som jeg har vært inne på har RGT lagt vekt på sin uavhengighet og har derfor stått i mot forsøkene på kooptering. Etableringen av VIDA var en strategi for å unngå å bli kooptert av andre partier og bevegelser (de Sanzo 05.12). Med et eget politisk parti mente grunnleggerne å stå sterkere i forhold til faren for kooptering.

Det var grunnleggerne som toppet lista over representantene for VIDA, og opprettelsen av partiet var i stor grad i stor grad grunnleggernes eget prosjekt (de Sanzo 05.12). Partiet hadde i tillegg kun en viss lokal betydning. VIDA fikk omtrent 120 000 stemmer i valgkretsen Quilmes i Buenos Aires-provinsen ved valget i 2003. Dette tallet var ikke langt unna en representant i nasjonalforsamlingen (Covas 05.12). Callejo (03.10) mente partiet var en sak for Buenos Aires og sa det ikke hadde hatt noen betydning i Jujuy. VIDA stilte ikke med lister i Jujuy. Koordinator i *Nodo Reactivación*, Rodriguez, og nasjonal koordinator, Luis Laporte, var begge skeptiske til partiet. Laporte (17.11) var klar på at RGT burde uttrykke seg politisk. Han mente bevegelsen kunne uttrykke seg politisk på flere måter, gjennom et politisk parti eller gjennom å søke innpass i det eksisterende politiske regimet. Laporte mente VIDA befant seg i sentrum på den tradisjonelle politiske aksen og at VIDA dermed ikke var et progressivt parti. Politisk progressivitet for Laporte (17.11) handlet blant annet om å løse strukturelle fattigdomsproblemer med konkrete politiske retningslinjer. Han var stort sett enig i det ideologiske innholdet omkring miljøvern og selvforsynende prinsipper, men var skeptisk til måten partiet var blitt etablert. Laporte mente etableringen av VIDA ikke var gjort på en demokratisk måte. Med dette mente han at en del personer involvert i prosjektet, ikke hadde full oversikt over hva prosjektet innebar. Et annet problem knyttet til konsolideringen av partiet var ifølge Laporte at alle de sentrale personene i RGT hadde ulike politiske overbevisninger.

Rodriguez, som hadde lang personlig erfaring med politisk aktivisme, fortalte at VIDA ikke interesserte henne (03.12). Hun mente VIDA var et sterkt uttrykk til myndighetene om at ”nok var nok”, men at partiet var veldig svakt og at det manglet en viktig del; integreringen av partiet i RGT.

Problemene knyttet til opprettelsen av VIDA har antakelig å gjøre med at partiet ble opprettet veldig raskt for å unngå faren for kooptering. VIDA ble opprettet før det første og viktige valget etter krisa, og RGT måtte verne om sine interesser. Spørsmålet er om RGT står sterkere når det gjelder å fremme sine krav gjennom opprettelsen av VIDA sammenlignet med deres tidligere strategier. Idet RGTs strategier dreier seg om partipolitikk, mister RGT deler av

sin identitet som sosial bevegelse. Partipolitikk dreier seg ikke om mobilisering rundt enkeltsaker, slik nye sosiale bevegelser ofte gjør. I et parti må det utarbeides et gjennomgående partiprogram, slik at velgerne har mulighet til å skape seg et inntrykk av hva partiet vil stå for i forhold til en rekke saker. For å skape et gjennomgående partiprogram er medlemmene i partiet nødt til å hele tiden inngå kompromisser (Ware 1996). Sosiale bevegelser, hvis oppslutning dreier seg om enkeltsaker, behøver ikke å avklare en bred plattform av interesser og målsetninger (della Porta & Diani 1999). Sosiale bevegelser kan derfor være mer vidtfavnende og dermed potensielt mobilisere flere enn det et politisk parti kan. RGT som sosial bevegelse var i stor grad samlet rundt en enkelt sak; å fortsette mikroproduksjonen og å fortsette å gjennomføre transaksjoner i form av varer og tjenester. RGT hadde også videre målsetninger og en klar ideologi som var knyttet til miljøspørsmål og selvforsyningsprinsipper og filosofien omkring den ”oksiderende penge”. Disse verdiene kunne en likevel velge å overse i deltakelsen i byttenettverk. Når det gjelder partiet, vil verdier og ideologi være mye mer synlige og mye viktigere for oppslutningen. Det kan derfor være vanskeligere å mobilisere like mange i partiet som RGT klarte å mobilisere i bytteringer.

Hadenius (2001) mener sosiale bevegelser er uttrykk for ”svake demokratiske borgerskap”. Hadenius legger vekt på at bevegelser blir ”enten-eller-bevegelser”, snarere enn agenter for små og gradvise forbedringer, fordi de i stor grad søker autonomi fra staten. Partipolitikk vil være uttrykk for et sterkere demokratisk borgerskap fordi partier jobber på innsiden av systemet (Hadenius 2001). Denne analysen av sosiale bevegelser kan ikke sies å ha stor forklaringsverdi i RGTs tilfelle. Som sosial bevegelse, i perioden med dialog, var RGT nettopp opptatt av å integrere sine krav i det politiske systemet i kraft av små og gradvise forbedringer. I perioden med dialog hadde RGT ingen målsetning om å revolusjonere det politiske systemet. Som jeg diskuterte over, er forholdet mellom autonomi og integrasjon i RGTs politiske strategier ikke dikotomiserende slik bestemte teorier om kollektiv handling behandler disse spørsmålene. Både dialogfasen og fasen diskutert som ”brudd med myndighetene” innebar ordinære politiske strategier. Ingen av strategiene RGT brukte i disse fasene kan sies å være ”enten eller” strategier i form av ønsket om dyptgripende strukturell endring. RGTs valg av ordinære politiske strategier uttrykker to ting; at staten har en sterk posisjon og at det derfor er nødvendig å få innpass i dette systemet snarere enn å stå på utsiden, og at systemet som arena for sosial endring, i alle fall til en viss grad, oppfattes som legitimt.

Tillit til det argentinske politiske systemet?

Til tross for at RGT har oppfattet det politiske systemet som legitimt i en eller annen grad, fikk RGT stadig mindre tillit til det sittende regimet. I kapittel 2 diskuterte jeg forholdet mellom systemtillit, sosiale bevegelser og politiske systemer. Cohen (1999) argumenterer for at nedgang i tillit kan være et tegn på et velfungerende demokrati, fordi det kan være et tegn på at borgerne er blitt mer sofistikerte i sin vurdering av tillitspersoner. RGTs nedgang i tillit til det eksisterende politiske systemet under Duhalde, kan ikke sies å være et tegn på et velfungerende demokrati. RGT oppfattet snarere å bli motarbeidet av det politiske systemet.

I kapittel 2 konkluderte jeg også med at tillit til systemer og institusjoner er knyttet til de politiske mulighetsstrukturene. Cohen (1999) legger vekt på behovet for sivilt og politisk rom for uenighet og konflikt omkring offentlige saker. Slike kanaler, eller politiske mulighetsstrukturer, hvor det finnes en institusjonalisert mistillit, er det som kan skape tillit i konstitusjonelle demokratier. Som jeg har diskutert i dette kapitlet, eksisterte det under krisa kanaler og rom for debatt omkring konfliktfylte samfunnsspørsmål. I disse rommene ble sivilsamfunnsaktørene hørt, og de kunne uttrykke sin mistillit til systemet. RGT, og flere av bevegelsene fikk gjennom disse kanalene både en uformell og en formell politisk betydning. På denne måten kan en si den dype mistilliten til systemet skapte muligheter for sosiale bevegelser slik at disse kunne spille en konstruktiv rolle.

Med regimeskiftet ble de politiske mulighetsstrukturene snevrere, og situasjonen til disse aktørene ble endret. Det nye regimets behov for legitimitet førte til at en rekke kanaler ble snevret inn for krisebevegelser. Den nye regjeringen ønsket ikke åpne rom for protest og debatt. Det eksisterte dermed ikke de samme mulighetene til å uttrykke mistilliten til systemet som tidligere. RGTs nye strategi, partipolitikk, viser at det i stor grad eksisterer politiske mulighetsstrukturer i Argentina i form av retten til å danne politiske partier. Problemet i Argentina er at de politiske mulighetsstrukturene er i stadig endring, fordi nye regimer har en tendens til ikke å følge opp retningslinjer til tidligere regimer (Midré 1992). Det er derfor vanskelig for bevegelser å styrke sine strategier over tid. Denne utviklingen vil ifølge Cohen (1999) og Offe (1999) være truende for demokratiet, idet tillit/mistillit mister sin potensielt demokratiske funksjon.

Avslutning

I dette kapitlet har jeg diskutert forholdet mellom *La Red Global de Trueque* og den argentinske staten. Jeg har diskutert dette forholdet i lys av endringene i det politiske systemet

i forbindelse med den økonomiske krise. Under den radikale partialliansen og da landet var erklært i dyp krise, åpnet det seg muligheter for RGT. RGT var i forhandlinger med myndighetene på flere nivåer og inngikk også konkrete avtaler med myndighetene på ulike nivåer. RGT opplevde at de ble anerkjent av staten når det gjaldt å spille en rolle for de mange arbeidsledige og fattige som var sterkt berørt av krise. Da peronistene overtok makta endret det politiske landskapet seg. Duhaldes regjering søkte å gjenvinne det politiske systemets legitimitet gjennom å dempe den sosiale protesten. Krisebevegelsene var et sterkt uttrykk for systemets mislykkethet. Dette kan ha vært en viktig grunn til at regjeringen ikke fulgte opp avtalene som RGT allerede hadde inngått med radikalerne. Den nye regjeringen førte en streng politikk mot krisebevegelsene, og disse mistet etter hvert den sterke forankringen de hadde hatt i sivilsamfunnet under krise.

RGT opplevde peronistenes klientelistiske politikk i forhold til arbeidsplanene som svært alvorlig og som en klar undergraving av deres eget prosjekt som nettopp oppfordret til arbeid til tross for mangel på penger. Den nye politiske situasjonen førte til at RGT bestemte seg for å opprette sitt eget politiske parti. Dette var både et forsøk på å styrke i forhold til det politiske systemet (unngå faren for kooptering), men også i forhold til et ønske om egne rom for representasjon og å fremme miljøspørsmål i det institusjonaliserte politiske systemet. Det var på tidspunktet feltarbeidet ble gjennomført, ikke lett å vurdere betydningen av det politiske partiet, men det var tydelig at partiet hadde interne problemer. Sentrale personer i RGT var skeptiske til opprettelsen av VIDA. Opprettelsen av partiet kalte jeg en strategi kjennetegnet av ”brudd med forhandlingene med myndighetene”. Denne strategien viser likevel at RGT oppfatter systemet som legitimt i forhold til å fremme sine politiske målsetninger. De innsnevrede politiske mulighetsstrukturene som var et resultat av det nye regimets politikk, er problematiske i forhold til borgernes tillit/mistillit til det politiske systemet i Argentina.

7. Konklusjoner

I denne oppgaven har jeg diskutert hvordan den økonomiske krisa i Argentina har påvirket sosiale bevegelsers politiske muligheter og begrensninger. I denne forbindelse har jeg brukt *La Red Global de Trueque* som case, og jeg har drøftet tre sentrale dimensjoner for å belyse den overnevnte problematikken. For det første har jeg undersøkt på hvilken måte strukturelle forhold fungerte som grobunnen for framveksten av bytteringene. Videre har jeg undersøkt de interne forholdene ved RGT som bevegelse. Fokuset i denne sammenheng har vært koplingen mellom RGT som selvhjelpsprosjekt og som politisk prosjekt. Denne diskusjonen har vært sentral for å drøfte den tredje dimensjonen i dette prosjektet; RGTs forhold til det politiske systemet. Formålet med dette prosjektet har vært å kunne belyse noen forhold omkring sosiale bevegelsers rolle som aktører for sosial og politisk endring.

Tilbake til problemstillingene

*Hva er bakgrunnen for mobiliseringen og rekrutteringen i La Red Global de Trueque?

I det første analysekapitlet gjorde jeg rede for den strukturelle bakgrunnen for den økte mobiliseringen og rekrutteringen i RGT. Det viktigste forholdet i denne sammenhengen var den økonomiske krisa. Forholdet mellom krisa og opplutningen i RGT kommer til uttrykk på flere måter. Statistisk sett økte antallet deltakere i takt med forverringen av Argentinas økonomi. Dette er en sentral faktor, men er ikke nok i seg selv for å forklare den økte oppslutningen i bytteringene.

Jeg argumenterte for at krisa ikke bare var økonomisk, men også hadde politiske og sosiale implikasjoner. Viktige sosiale konsekvenser av krisa var en stor økning i antall fattige og en sterk økning i arbeidsledigheten. Denne store gruppen av sårbare individer ble ikke fanget opp av noe velferdspolitisk program. Den argentinske statens velferdspolitikken bygger på en nyliberalistisk modell, der logikken går ut på å justere ulikheter der markedet ikke når, eller der det ikke finnes et marked. Staten hadde ingen sosialpolitiske tilbud til den store gruppen ”nyfattige”. Borgernes dype mistillit til myndighetene hadde klare integrerende funksjoner. Den vanskelige situasjonen førte ikke til apati og handlingslammelse, men resulterte snarere i en sterk kollektiv mobilisering. Denne konklusjonen er i tråd med Habermas’ (1973) og TNSB-perspektivets slutning om at dyp sosial misnøye, som ved kriser, ikke nødvendigvis virker desintegrerende i det sivile samfunnet. Misnøye kan være selve grunnlaget for kollektiv handling.

*Hva er koplingen mellom La Red Global de Trueque's selvhjelpsprosjekt og politiske prosjekt?

Ifølge ressursmobiliseringsteorier er ikke strukturelle forhold tilstrekkelige for å forklare framveksten av sosiale bevegelser. RMT-perspektivet fokuserer på betydningen av ressurser for mobilisering. I det andre analysekapitlet diskuterte jeg de interne forholdene ved RGT som organisasjon. RGT var i utgangpunkt et selvhjelpsprosjekt. Som selvhjelpsprosjekt var det sentrale for RGT å skape en *mestringsstrategi* under en dyp økonomisk krise. Men RGTs prosjekt er likevel politisk på flere måter. Utgangspunktet for RGTs *politiske strategier* dreier seg om selvhjelpsprosjektet som det viktigste legitimeringsgrunnlaget for disse strategiene. Gjennom å vise til en stor masse arbeidsledige og trengende mennesker som hadde falt utenfor samfunnets formelle institusjoner, hadde RGT et legitimt forhandlingsgrunnlag i forhold til myndighetene.

Det store paradokset innenfor RGT er at deltakerne selv ikke har politiske målsetninger. Her kan en identifisere en tydelig forskjell mellom RGT og de andre krisebevegelsene. *Piquetero*-bevegelsen og nabolagsforsamlingene var grunnleggende systemkritiske og formulerte direkte krav om politisk endring til myndighetene. I RGT var disse kravene og målsetningene forbeholdt grunnleggerne og deler av ledelsen. For deltakerne var byttenettverkene kun et selvhjelpsprosjekt. Denne interne motsigelsen har flere konsekvenser. For det første er det vanskelig å bygge en solid bevegelse om det ikke eksisterer klare kollektive målsetninger. Dette er sentralt om en skal bruke massemobilisering som et politisk forhandlingsgrunnlag. Uten klare målsetninger og en felles identitet vil det være vanskelig å mobilisere deltakerne i byttenettverkene. For det andre skaper denne situasjonen lett intern mistillit. Organisasjonen RGT er avhengig av tillit for at den skal kunne fremme sine målsetninger, både som selvhjelpsprosjekt og som en sosial bevegelse. Som et resultat av legitimeringskrisa, knyttet deltakerne politikk generelt med korrupsjon og arbeid for egeninteresser. Deltakerne var derfor skeptiske til grunnleggernes/ledelsens politiske motiver. Uten tillit innad i RGT kan selvhjelpsprosjektet vanskelig fungere. Videre vil det politiske prosjektets potensial være truet, siden dette er forankret i et velfungerende selvhjelpsprosjekt. For å skape intern tillit er organisasjonens *selvframstilling* sentral. Grunnleggerne og ledelsen kan ikke undergrave deltakernes meninger og oppfatninger, men bør snarere åpne opp for en diskusjon omkring hva RGT er og bør være. De politiske målsetningene bør synliggjøres slik at deltakerne selv kan avgjøre om de har tillit eller mistillit til RGT og i siste instans om de vil være en del av denne bevegelsen. Det er på denne måten RGT kan styrke den interne tilliten.

*Hvordan har La Red Global de Trueque utnyttet de politiske mulighetene skapt av krisa, og hvilke politiske begrensninger har de støtt på?

Den politiske prosessstilnærmingen identifiserer politiske mulighetsstrukturer som en sentral ressurs ved kollektiv handling. RGTs valg av strategier henger sammen med deres *oppfatning* av mulighetene og begrensningene knyttet til den politiske konteksten. Relasjonen mellom RGT og det argentinske politiske systemet har endret seg over *tid*. Fasen mellom 1998 og 2002, karakterisert av dialog med myndighetene, var i stor grad knyttet til politiske muligheter for RGT. Regjeringsskiftet i 2002 markerte starten på den neste fasen, kjennetegnet av brudd i forhandlingene med myndighetene. RGT oppfattet å bli motarbeidet av det nye peronistiske regimet.

Krisa skapte et politisk rom for RGT på den måten at RGT ble anerkjent av myndighetene som en viktig aktør som kunne fange opp en gruppe sårbare individer. Dette var en gruppe staten selv ikke maktet å fange opp gjennom noe velferdsprogram. Dette rommet var relasjonelt, og det ble skapt gjennom en kontinuerlig interaksjon mellom RGT og myndighetene på ulike nivåer. RGTs dialogstrategi omfattet forhandlinger med myndigheter på nasjonalt nivå, provinsnivå og kommunenivå. De institusjonelle kanalene på kommunenivået, ble oppfattet som mest åpne og RGT hadde gode relasjoner til bydelsenheter, CGPs. RGTs diskurs om *handling* fremfor protest, ble godt mottatt av myndighetene i en tid med massive sosiale protester som direkte truet statens legitimitet. RGTs *politiske praksis* var i denne perioden rettet mot å få innpass i de institusjonaliserte politiske strukturene. De ønsket å styrke rekkevidden av de eksisterende programmene slik at disse også kunne omfatte bytting som praksis. Arbeidsledighetsplanene var spesielt viktige i denne sammenheng.

Etter regjeringsskiftet oppfattet RGT å bli motarbeidet av den nye peronistiske regjeringen. Avtalene de hadde inngått under det radikale partiets regime (UCR), ble ikke fulgt opp, og RGT mente å bli utsatt for sabotasje i form av en massiv forfalskning av *créditos*. Videre oppfattet RGT den klientelistiske politiske kulturen knyttet til Duhaldes regjering som et stort hinder for deres målsetninger. En av de fremste målsetningene til Duhaldes regjering var å gjenvinne legitimitet i befolkningen. Krisebevegelsene var sterkt politiske uttrykk for at det formelle systemet hadde mislykkes. På denne måten er det sannsynlig at staten ikke var interessert i parallelløkonomi i regi av aktører i det sivile samfunnet. Samtidig har RGTs eksplisitte politiske strategier aldri vært ukonvensjonelle i den forstand at staten kan ha fryktet en svekkelse av det kapitalistiske systemet.

RGT besluttet som et resultat av den endrede politiske konteksten, å endre sin politiske praksis og opprettet partiet VIDA. Partistategien står overfor en rekke utfordringer. Partier som springer ut fra bevegelser, havner ofte i en paradoksal situasjon når det gjelder tilhengernes oppslutning. En overgang fra en politisk profil som bevegelse, til et politisk parti kan medføre at bevegelsen mister mange av de tidligere tilhengernes tillit når det gjelder spørsmål om representativitet. For RGT innebar overgangen til partipolitikk store utfordringer når det gjaldt å få deltakernes tillit. Disse utfordringene har sannsynligvis ikke å gjøre med at RGT har gått bort fra sin kollektive identitet som ”enkeltsaksbevegelse”. Utfordringene er snarere knyttet til at opprettelsen av partiet fører til at RGTs politiske prosjekt blir mer synlig enn tidligere. Partiet synliggjør grunnleggenes politiske målsetninger på en annen måte. Med den fortsatt sterke mistilliten til ”det politiske” kan dette prosjektet bli vanskelig å legitimere blant deltakerne. Hvem er det i så fall som skal bruke sin stemme på VIDA om ikke deltakerne i byttenettverk?

Hvordan har den økonomiske krise i Argentina påvirket sosiale bevegelsers politiske muligheter og begrensninger?

Hva betyr disse delkonklusjonene for den generelle situasjonen for de sosiale bevegelsene i Argentina? Situasjonen for krisebevegelsene i Argentina kan uttrykkes som i Figur 5. Mistilliten til det politiske systemet og regimet skapte ulike former for kollektiv mobilisering. Etter kort tid oppstod det imidlertid mistillit i bevegelsene, både internt i bevegelsene og innad i det sivile samfunnet (generell mistillit til *piqueteros*, nabolagsforsamlingene og bytteringene). Spørsmålet er på hvilken måte gjenoppbyggingen av statens legitimitet etter krise har hatt betydning for den økende mistilliten blant sivilsamfunnsaktørene. Selv om det politiske systemet kan ha blitt oppfattet som delvis legitimt etter krise, hadde borgerne fortsatt en sterk mistillit til de politiske aktørene. Dette ble tydelig uttrykt under presidentvalget i 2003.

Det interessante med denne situasjonen er at mistilliten til politikerne ikke lenger fungerte som strukturell bakgrunn for mobilisering i sivilsamfunnet. Om dette er situasjonen på lang sikt, er det for tidlig å avgjøre. Det er likevel mulig å fastslå at spørsmål om tillit er sentralt for å forstå relasjonene mellom stat og samfunn i Argentina.

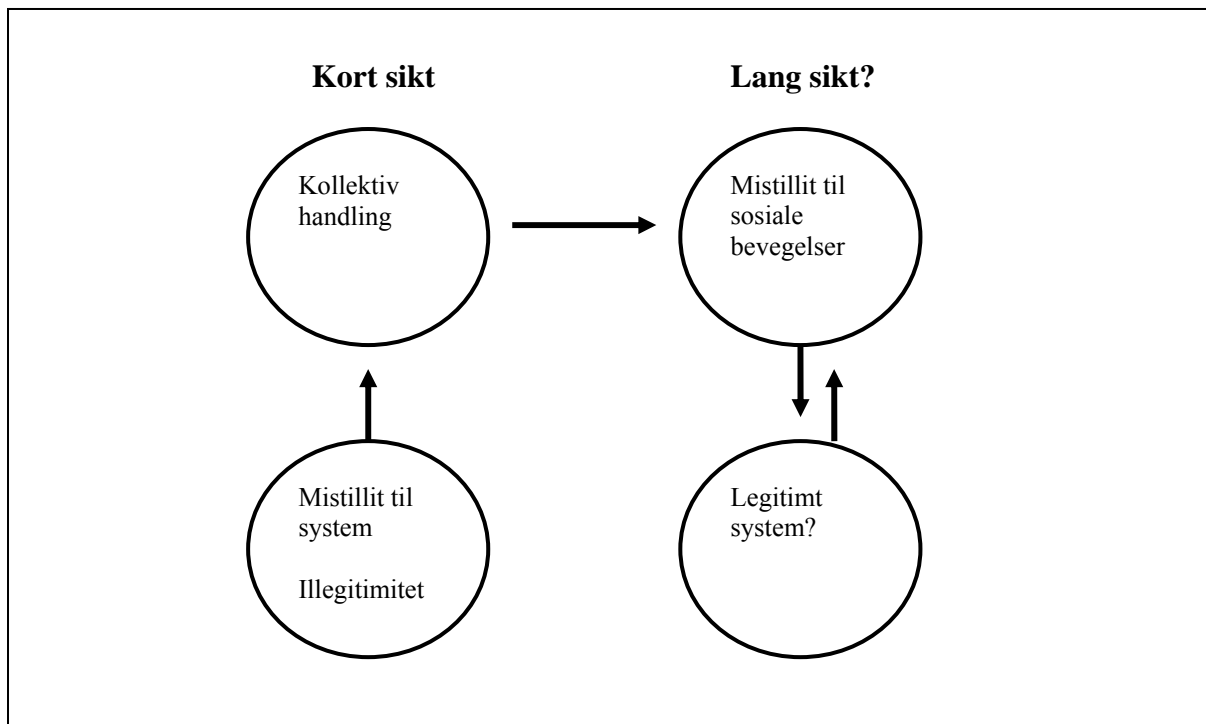

Fig. 5: Forholdet mellom sosiale bevegelser og det argentiniske politiske systemet

Tilliten mellom borgerne og mellom borgerne og myndighetene, er ikke en form for personlig type tillit, men en type systemtillit. Relasjonene mellom sivilsamfunnsaktørene og det politiske systemet er svært viktige for å skape sosialt samarbeid i samfunnet:

Evidence of the importance of trust to the well-being and stability of society suggests that to achieve a new quality of compliance – that is, social cooperation – we need to devote more attention to the relationships among people and between people and decision makers (Misztal 1996:269).

På denne måten blir det tydelig at systemtilliten i siste instans, er et politisk ansvar. Myndighetene må sørge for at det eksisterer politiske mulighetsstrukturer, slik at det skapes rom der borgerne kan uttrykke og debattere mistillit og konflikt. I Argentina opplevde bevegelsene etter krisa at de politiske mulighetsstrukturene ble snevret inn. Det er høyst sannsynlig at dette bidro til at mistilliten ikke lenger skapte sosial mobilisering, men heller splittet opp mange av krisebevegelsene. Det er likevel ikke nok i Argentinas tilfelle å sørge for rom der mistilliten kan uttrykkes. De reelle klagemålene som uttrykkes gjennom denne mistilliten og som reflekterer dype strukturelle problemer blant befolkningen i Argentina, bør løses med konkrete politiske retningslinjer.

Sosiale bevegelsers rolle – erfaringer fra Argentina

Gjennom studiet av RGT har jeg belyst noen viktige momenter som har betydning for den øvrige debatten om sosiale bevegelsers rolle som aktør for sosial og politisk endring.

På kort sikt viser erfaringene fra Argentina at sosiale bevegelser kan spille en rolle når det gjelder sosial og politisk endring. Den sosiale mobiliseringen knyttet til krisa oppnådde målsetningen om politisk endring idet regjeringen ble tvunget til å gå av. I Argentinas historie er det første gang dette har forekommet uten bruk av vold (Zibechi 2003). Mobiliseringen i Argentina viser at initiativer blant aktører i det sivile samfunnet uten store materielle ressurser, kan oppnå politisk innflytelse i kraft av massemobilisering. Som den argentinske sosiologen Laura Golbert (pers. komm.) understreket: ”protesten virket”. I RGTs tilfelle oppnådde de å mobilisere flere millioner argentinere, i tillegg til en statlig anerkjennelse av sitt prosjekt. Disse hendelsene underbygger Webster og Engberg-Pedersens (2002) argument om at selv marginaliserte aktører i materiell forstand, ikke er ute av stand til å handle. Prosessene i Argentina viser også at dyp mistillit kan føre til kollektiv handling (sosial integrasjon i sivilsamfunnet), fremfor sosial fragmentering og desintegrasjon i sivilsamfunnet. Krisebevegelsene spilte en rolle på kort sikt, men kan disse bevegelsene spille en rolle på lang sikt?

Resultatene av protestsykluser beskrives i litteraturen som undertrykking, revolusjon eller konkrete reformer (Tarrow 1998, della Porta & Diani 1999). Tarrow understreker at resultatet ofte er en kombinasjon av undertrykking og reform. RGT jobbet målrettet med å få gjennom konkrete reformer i form av bytteloven og gjennom å styrke det eksisterende regelverket. RGT oppnådde ikke å få gjennom bærekraftige reformer, blant annet på grunn av et viktig kjennetegn ved de politiske strukturene i Argentina; personlige, uformelle relasjoner knyttet til beslutninger i statsapparatet. Videre oppfattet RGT å bli delegitimert og undertrykt av staten etter regimeskiftet. De politiske strukturene knyttet til statsapparatet gjorde det svært vanskelig for RGT å få gjennomført reformer. Et annet sentralt moment er at det ikke bare er den politiske konteksten som skaper muligheter og begrensninger for sosiale bevegelser. Interne forhold er også svært sentrale. Uten interne tillitsrelasjoner kan RGT vanskelig spille en rolle som sosial bevegelse på lang sikt. Den største utfordringen RGT står overfor, er å bygge et klart og tydelig internt prosjekt før deres politiske strategier utarbeides videre. Men som det har kommet frem av diskusjonen om tillit over, er det nødvendig å se de interne prosessene i sammenheng med de eksterne forholdene ved den politiske konteksten.

Erfaringene fra Argentina viser at tillit er svært viktig for å forstå dynamikken mellom stat og samfunn generelt og sosiale bevegelsers rolle spesielt. Ressursmobiliseringsteorier fokuserer på tillit som en viktig intern ressurs, og teorier om nye sosiale bevegelser anerkjenner at mistillit som et resultat av strukturelle forhold kan føre til kollektiv handling. Gjennom dette prosjektet har jeg vist at tillit er viktig på flere nivåer enn det disse retningene fanger opp. Uten systemtillit kan bevegelser vanskelig spille en rolle for sosial endring på lang sikt.

Er den sosiale og politiske situasjonen i Argentina *fremdeles den samme*, som bytteren i *Nodo Reactivación* Angélica uttalte? Eller har den kollektive handlingen i forbindelse med den økonomiske krisa skapt strukturelle endringer i samfunnet? I tråd med Tarrow, mener jeg utfallene av protestsyklusene likevel går ut over bevegelsenes konkrete målsetninger. Endringene kan være uhåndgripelige, men i Argentina er noe endret for alltid.

***

9. Referanser

- Allen, J. (with the collective) (1999). "After word: Open Geographies". I: Massey, D. et al. (eds.) (1999). *Human Geography Today*. Polity Press, Cambridge.
- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (1994). *Tolkning och reflection. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur, Lund.
- Auyero, J. (2000). "Cultura política, destitución social y clientelismo político en Buenos Aires. Un estudio etnográfico". I: Svampa, M. (ed) (2000). *Desde abajo. La transformación de las identidades sociales*. Biblos, Universidad Nacional de General Sarmiento, Buenos Aires.
- Belmartino, S. et al. (1987). *Las Instituciones de Salud en la Argentina, desarrollo y crisis*. Secretaría de Ciencia y Técnica, Área de Estudios e Investigación en Ciencias Sociales para la Salud, Buenos Aires.
- Bombal, I. G. & Luzzi, M. (2003). *Clases medias en el trueque: ¿Alternativa o supervivencia?* Notat fra Universidad Nacional de General Sarmiento, Buenos Aires.
- Bombal, I. G. (2002). "Sociabilidad en clases medias en descenso: Experiencias en el Trueque". I: Beccaria, L., & Feldman, S., Bombal, I. G., Kessler, G., Murmis, M., Svampa, M. (2002). *Sociedad y Sociabilidad en la Argentina de los 90*. Editorial Biblos, Buenos Aires.
- Bordum, A. & Wenneberg, S. B. (red.) (2001). *Det handler om tillit*. Samfundslitteratur, Frederiksberg.
- Braathen, E. (2000). *New social corporatism – A discursive-comparative perspective on the World Development Report 2000/2001: "Attacking Poverty"*. Paper, Conference on "A critical review of the World Bank report: World Development Report 2000/2001: Attacking Poverty". Comparative Research Programme on Poverty (CROP), International Social Science Council.
- Bøhler, H. (2002) *Currency Board i Argentina: en evaluering*. Hovedoppgave i sosialøkonomi, Økonomisk Institutt, Universitetet i Oslo.
- Coeffey, A. & Atkinson, P. (1996). *Making sense of qualitative data. Complementary research strategies*. Sage, London.
- Cohen, J. (1999). "Trust, voluntary associations and workable democracy: the contemporary discourse of civil society". I: Warren, M. E. (1999). *Trust and Democracy*. Cambridge University Press, New York.
- Dalton, J.D. (1996). *Citizen Politics. Public opinion and political parties in advanced western democracies*. Chatham House Publishers, New Jersey.

- Della Porta, D. & Diani M. (1999). *Social Movements. An Introduction*. Blackwell Publishers Ltd, Oxford.
- Escobar, A. (1995). *Encountering Development. The Making and the Unmaking of the Third World*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Polity Press, Cambridge.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Polity Press, Cambridge.
- Gilje, N. & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Gomm, R. et al. (2000). *Case Study Method*. Sage, London.
- Habermas, J. (1973). *Legitimation crisis*. Beacon Press, Boston.
- Hadenius, A. (2001) *Institutions and Democratic Citizenship*. Oxford University Press, Oxford.
- Halvorsen (2003). "Valg i Argentina – apatien rår". I: *Aftenposten*. 27.04.03.
- Hardin, R. (1999). "Do we want trust in government?" I: Warren, M. E. (1999). *Trust and Democracy*. Cambridge University Press, New York.
- Hardt, M & Negri, A. (2000). *Empire*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
- Harriss, J. (2002). *Depoliticizing Development. The World Bank and Social Capital*. Anthem Press, London.
- Harvey, D. (2003). *The New Imperialism*. Oxford University Press, New York.
- Harvey, D. (03.06.04). Foredrag om utgivelsen av boka "The New Imperialism", Universitetet i Oslo.
- Havaag, E. (2003). "Blir president med null tillit?" I: *Dagbladet*. 27.04.03.
- Hesselberg, J. (1998). *Spørreundersøkelse og intervju i utviklingsland. En guide for hovedfagsstudenter*. Occasional paper #25, Samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Hylland Eriksen, T. (1993). *Små steder- store spørsmål. Innføring i sosialantropologi*. Universitetsforlaget, Oslo.
- INDEC (2002). Instituto Nacional de Estadísticas y Censos, Buenos Aires.
- INDEC (2003) Instituto Nacional de Estadísticas y Censos, Buenos Aires.
- Jørde, I. (2002). "To ulike lagnader i ein bakgard." I: *LatinAmerika*. Nr. 4, des. 2002.

- Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag, Fredriksberg.
- Kvale, S. (2001). *Det kvalitative forskningsintervju*. Ad Notam Gyldendal, Oslo.
- Lamberto, O. (2003). *Los cien peores días. El fin de la convertibilidad*. Editorial Biblos, Buenos Aires.
- Laporte, L. (2002) *La Red Global de Trueque Solidario. Una Introducción*. Notat til Seminario de la Universidad de General Sarmiento.
- Laporte, L. (1999). Xxx Foro Intermunicipal del Gobierno de la Ciudad de Buenos Aires, Buenos Aires.
- Leira, T. (2001). *En revolusjon som virker? Forholdet mellom De jordløses bevegelse (MST) og staten i Brasil*. Hovedoppgave i samfunnsgeografi, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Leoni, F. (2003). *Ilusión para muchos, alternativa para pocos. La práctica del trueque en los sectores populares*. Tesis de la Licenciatura en Política Social, Universidad Nacional de General Sarmiento, Buenos Aires.
- Leoni, F. & Luzzi, M. (2003). *Rasguñando la lona. La experiencia de un club de trueque en el conurbano bonaerense*. Notat til Programa CLAPSO, University of Austin, Texas.
- Lobato, M. & Suriano, J. (2003). *La Protesta Social en la Argentina*. Fondo de Cultura Económica, Buenos Aires.
- Lo Vuolo, R.M. (2003). *Estrategia económica para la Argentina. Propuestas*. Siglo veintiuno editores Argentina, Buenos Aires.
- Martinussen, J.D. (1994). *Samfunn, stat og marked. En kritisk gjennomgang av teorier om utvikling i den tredje verden*. Pax Forlag, Skive.
- Massey, D. & Jess, P. (1995). *A place in the world?* The Open University, Oxford.
- McDowell, L. (1995). "Understanding Diversity: the Problem of/for 'Theory'". I: Johnston, R. et al. (eds.) (1995). *Geographies of global change: remapping the world in the late twentieth century*. Blackwell, Oxford.
- Midré, G. L. P. M. (1992). "Bread or Solidarity?: Argentine Social Policies, 1983-1990". I: *Journal of Latin American Studies*, Vol. 24, No. 2, 343-373, Cambridge University Press.
- Midré, G. L. P. M. (in progress). *Undertrykking, handlingsrom og kritisk bevissthet. Indianske lederes begreper om fattigdom i Guatemala*.
- Misztal, B. A. (1996). *Trust in Modern Societies*. Polity Press, Cambridge.

- Mitchell, J. C. (2000). "Case study and situation analysis". I: Gomm, R. et al. (2000). *Case Study Methods*. Sage, London.
- Nordrum, P. (2002). "De overlever på søppel". I: *Aftenposten*. 08.12.2002.
- Nordrum, P. (2003). "Overlevde i hellig by". I: *Aftenposten*. 05.01.2003.
- O'Connor, J. (1987) *The Meaning of Crisis. A Theoretical Introduction*. Basil Blackwell, New York.
- Offe, C. (1999). "How can we trust our fellow citizens?" I: Warren, M. E. (1999). *Trust and Democracy*. Cambridge University Press, New York.
- Peet, R. (1998). *Modern Geographical Thought*. Blackwell Publishers Ltd, Oxford.
- Powell, J. (2002). *Petty Capitalism, Perfecting Capitalism or Post-Capitalism? Lessons from the argentinian barter network*. Working Paper. Sub-series of Money, Finance and Development 357, Institute of Social Studies, The Hague.
- Primavera, H. (1999). Xxx Foro Intermunicipal del Gobierno de la Ciudad de Buenos Aires, Buenos Aires.
- Sayer, A. (1985) "Realism and Geography". I: Johnston, R. J. (Eds.) (1985). *The Future of Geography*, Methuen.
- Seyfang, G. (2001). "Money That Makes A Change: Community Currencies, North and South". I *Gender and Development*, Oxfam.
- Simmel, G. (1981). *Hur är samhället möjligt? - och andra essäer*. Bokförlaget Korpen, Göteborg.
- Slater, D. (1992). "On the Borders of Social Theory: Learning from Other Regions". I: Barnes et al. (1997). *Reading Human Geography. The Poetics and Politics of Inquiry*. Arnold.
- Stokke, K. (1999). *Politisk geografi*. Tano Aschehoug, Oslo.
- Stokke, K. (2003). Forelesning om det lokale sivilsamfunn, 11.02.03. Institutt for Statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Tarrow, S. (1998). *Power in Movement. Social Movements and Contentious Politics*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Thrift, N. (1983). "On the Determination of Social Action in Space and Time". I: *Environment and Planning D: Society and Space* 1, 23-57.

- Vallentin, S. (2001). "Tillidsaspekter i forholdet mellom virksomheder og offentlighed – et systemteoretisk perspektiv". I: Bordum, A. & Wenneberg, S. B. (2001). *Det handler om tillit*. Samfundslitteratur, Frederiksberg.
- Velle, V. (2003). "Kontinentet med de radikale bevegelsene". I: *Le Monde Diplomatique*. August 2003.
- Ware, A. (1996). *Political Parties and Party Systems*. Oxford University Press, New York.
- Warren, M. E. (ed.) (1999). *Democracy and Trust*. Cambridge University Press, New York.
- Webster, N. & Engberg-Pedersen, L. (2002). *In the Name of the Poor. Contesting Political Space for Poverty Reduction*. Zed Books, London.
- Yankelevich, S. (2003). *Límites y Posibilidades de los Movimientos Sociales*.
<http://www.topia.com.ar/articulos/esp2Yankel.htm>, 13.03.03.
- Zibechi, R. (2003). *Genealogia de la Revuelta. Argentina: la sociedad en movimiento*. Letra Libre, La Plata.

10. Liste over informanter

Intervjuer

Dato	Sted	Navn		Stilling
17.09, 17.11, 09.12	Quilmes, Buenos Aires	Luis Laporte	♂	Nasjonal koordinator for RGT
30.09, 03.10	San Salvador de Jujuy	Mirta Callejo	♀	Koordinator ved <i>Nodo Querer</i> , Jujuy
15.10, 08.11	Quilmes, Buenos Aires	Magdalena	♀	Tidligere sentral person i RGT
08.11, 03.12	Quilmes, Buenos Aires	Adriana Susana Rodriguez	♀	Koordinator ved <i>Nodo Reactivación</i>
12.11	Quilmes, Buenos Aires	Horacio Covas, Carlos de Sanzo og Rubén Ravera	♂ ♂ ♂	Grunnleggerne av RGT
03.12	Quilmes, Buenos Aires	Horacio Covas og Rubén Ravera		
05.12	Quilmes, Buenos Aires	Carlos de Sanzo og Horacio Covas		
10.12	Quilmes, Buenos Aires	Horacio Covas		
12.11	Quilmes, Buenos Aires	Elena	♀	Prosumidora
12.11	Quilmes, Buenos Aires	Angélica	♀	Prosumidora
12.11	Quilmes, Buenos Aires	Carmen	♀	Prosumidora
12.11	Quilmes, Buenos Aires	Inés	♀	Profesjonell ernæringstilsynskvinne i RGT
19.11	Quilmes, Buenos Aires	Manuel og Silvia	♂ ♀	Prosumidores
26.11	Quilmes, Buenos Aires	Mariana	♀	Prosumidora
27.11	Buenos Aires	Manuela	♀	Venstreaktivist
06.12	Buenos Aires	Inés Gonzalez Bombál	♀	Sosiolog

Uformelle samtaler

Dato	Sted	Navn		Stilling
30.09	San Salvador de Jujuy	Ernesto	♂	Koordinatorassistent ved <i>nodo</i> i Jujuy
30.09	San Salvador de Jujuy	Mariela	♀	Datter til Mirta Callejo
30.09	San Salvador de Jujuy	Raqué, Jorgelina, Gloria og Verónica	♀ ♀ ♀ +	Prosumidoras
03.10	San Salvador de Jujuy	Zuma og Florencia	♀ ♀ +	Koordinatorer ved <i>nodos</i> i Jujuy
08.11	Quilmes, Buenos Aires	Juan	♂	Prosumidor
08.11	Quilmes, Buenos Aires	Pedro	♂	Prosumidor
19.11	Quilmes, Buenos Aires	Luis	♂	Prosumidor
26.11	Quilmes, Buenos Aires	Mónica, Valrona og Maya	♀ ♀ ♀ +	Prosumidoras
26.11	Quilmes, Buenos Aires	Emilio	♂	Prosumidor
03.12	Quilmes, Buenos Aires	Camila	♀	Prosumidora
05.12	Quilmes, Buenos Aires	Susana og David	♀ ♀ ♂	Koordinatorer ved <i>Nodo Abundancia</i>
10.12	Quilmes, Buenos Aires	Marta	♀	<i>Prosumidora</i>
10.12	Quilmes, Buenos Aires	Julia	♀	Prosumidora

Vedlegg 1: Intervjuguide – Deltakere

Introduksjon

- Hvilke varer bytter du? Går det bra?
- Hvor lenge har du deltatt?
- På hvilken måte fikk du vite om *la Red Global de Trueque*?
- Hvilken betydning har bytteaktiviteten for deg?

Hvem deltar

- Hvem deltar i byttinger?
- Hvorfor deltar du i bytteaktivitet?

Målsetninger

- Hva tror du er målsetningene til *la Red Global de Trueque*?
- Har du tillit til nettverket?

Politisk prosjekt

- Deltok du i noen av protestbevegelsene/-aksjonene da den økonomiske krisen toppet seg?
- Deltar/har du deltatt i andre politiske/sosiale bevegelser/organisasjoner?
- Hva er forskjellen på deltakelse i den bevegelsen/organisasjonen og deltakelse i bytteaktivitet?
- Tror du *la Red Global de Trueque* kan hjelpe mennesker?
- Kjenner du til det politiske partiet VIDA som har sitt opphav i *la Red Global de Trueque*?
- Er det mulig at bytteøkonomien kan være et alternativ til den formelle økonomiske og politiske systemet?
- (Hva mener du om det formelle systemet og de argentinske myndigheters rolle?)

Entrevistas – Prosumidores

Introducción

- ¿Qué mercadería troca? ¿Le va bien?
- ¿Hace cuando que participa?
- ¿Cómo conocía usted a la *Red Global de Trueque*?
- ¿Qué significado tiene el trueque para usted?

Quienes son

- ¿Quienes participan en el trueque?

- ¿Por qué participa usted en el trueque?

Objetivos

- ¿Cuáles piensa usted que son los objetivos de la *Red Global de Trueque*?
- ¿Tiene usted confianza en la Red?

Proyecto Político

- ¿Estaba usted participando en alguna de las protestas sociales/políticas durante la cumbre de la crisis económica?
- ¿Participa/participabas en otros movimientos/organizaciones políticos/sociales?
- ¿Cuál es la diferencia entre ese movimiento/organización y el trueque?
- ¿Piensa usted que la *Red Global de Trueque* puede ayudar a la gente?
- ¿Conoce usted al partido político que surgió de la *Red Global de Trueque* VIDA?
- ¿Es posible que la economía del trueque sea una alternativa al sistema económico y político formal?
- (¿Qué opina usted acerca del sistema formal y el rol del Gobierno Argentino?)

Vedlegg 2: Intervjuguide – Koordinatorer/Grunnleggere

Struktur

- På hvilken måte og hvorfor ble *la Red Global de Trueque* etablert?
- Hvordan er byttepraksisen organisert på ulike nivåer; bydelsnivå, provinsnivå, nasjonalt nivå og internasjonalt nivå?

Målsetninger

- Hva er målsetningene til *La Red Global de Trueque*?
- Er byttepraksisen også for tider uten krise?

Strategier

- Hvilke strategier finnes for å oppnå målsetningene?
- Finnes de forskjeller mellom de ulike bytteringene?

Rekruttering

- Hvordan rekrutteres folk til organisasjonen?

Deltakere

- Hvem deltar i bytteringer?
- Hvem deltar som koordinatorer?
- Hvem deltar *ikke* i bytteringer?
- Hvorfor deltar de i bytteringer?

- Finnes det forskjeller i hvem som deltar etter byttingenes ”fall”?
- (Er byttinger fremdeles for ”alle”?)

Jujuy:

- I Jujuy har befolkningen alltid hatt alternative økonomier. Er byttingene en formalisering av denne praksisen?

Reaktiveringsprosjektet

- Hvorfor gikk tallet på deltakere så drastisk ned?
- Hva var hovedproblemene?
- Fungerte byttingene i henhold til målsetningene?
- Finnes det en ny organisasjonsmodell?

Det politiske prosjektet

- Hva karakteriserer forholdet mellom *La Red Global de Trueque* og den argentinske staten? (på kommunenivå, provinsnivå og nasjonalt nivå)
- Hvilke krav til staten har dere?
- Har *La Red Global de Trueque* en politisk ideologi?
- Er det viktig for *La Red Global de Trueque* å ha en politisk profil?
- Hva tenker dere om etableringen av det politiske partiet VIDA?
- Hvilken type informasjon om VIDA formidler dere til deltakerne?
- Har du deltatt/deltar du i andre sosiale/politiske bevegelser/organisasjoner?
- Hva er forskjellen i forhold til *La Red Global de Trueque*?
- Er prosjektet til *La Red Global de Trueque* et radikalt politisk prosjekt?
- Hva trenger Argentina for å komme ut av krisa?

Entrevistas –Coordinadores/Fundadores

Estructura

- ¿Cómo y por qué se formó la *Red Global de Trueque*?
- ¿Cómo está organizado la práctica del trueque al nivel barrial, provincial, nacional e internacional?

Objetivos

- ¿Cuáles son los objetivos de la *Red Global de Trueque*?
- ¿El trueque también es para momentos sin crisis?

Estrategias

- ¿Cuáles son las estrategias para cumplir los objetivos?
- ¿Hay diferencias entre los nodos?

Reclutamiento

- ¿Cómo reclutan gente hacia la organización?

Participantes

- ¿Quiénes participan en los clubes de trueque?
- ¿Quiénes participan en el equipo organizador?
- ¿Quiénes no participan en los clubes de trueque?
- ¿Por qué participan en los clubes de trueque?
- ¿Hay alguna diferencia con respecto a la composición de participantes después de “la caída” de la Red?
- (¿El trueque todavía es para “todos”?)

Jujuy:

- En Jujuy la gente indígena siempre tuvo economías alternativas. ¿Es el trueque una formalización de esta práctica?

Proyecto Reactivación

- ¿Por qué disminuyó el número de participantes tan rápidamente?
- ¿Cuáles fueron los problemas principales?
- ¿Funcionaron los clubes de trueque según sus objetivos?
- ¿Hay un modelo nuevo de organización?

Proyecto Político

- ¿Qué caracteriza la relación entre la *Red Global de Trueque* y el Estado Argentino? (Al nivel nacional, provincial y por municipio.)
- ¿Cuáles son las demandas con respecto al Estado?
- ¿Tiene la *Red Global de Trueque* una ideología política?
- ¿Es importante para la *Red Global de Trueque* tener un perfil político?
- ¿Qué piensa del establecimiento del partido político VIDA?
- ¿Qué tipo de información de VIDA dan a los participantes?
- ¿Participa/participó alguna vez en otros movimientos/organizaciones políticos/sociales?
- ¿Cuál es la diferencia con la *Red Global de Trueque*?
- ¿Es el proyecto de la *Red Global de Trueque* un proyecto político radical?
- ¿Qué necesita la Argentina para salir de la crisis?

Vedlegg 3: *La Red Global de Trueque's* prinsipper

1. Vår fullkommenhet som mennesker trenger ikke være bestemt av penger, og folk behøver ikke trenge for å tilfredsstille sine behov.
2. Vi har ikke som målsetning å fremme produkter eller tjenester, men vår gjensidige hjelp for å skape et bedre levesett, gjennom arbeid, solidaritet og rettferdig handel.
3. Vi tror på muligheten for å erstatte konkurranse, profitt og spekulasjon med gjensidighet blant mennesker.
4. Vi mener våre handlinger, produkter og tjenester samsvarer bedre med etiske og økologiske standarder enn med markedets vilje, konsumerisme og kortsiktig profitt.
5. De eneste kravene for å bli medlem av det Globale Byttenettverket er: å delta på de ukentlige gruppemøtene for bytting; å bli lært opp permanent; å være "prosumenter" når det gjelder varer, tjenester og kunnskap; å akseptere meningene til kvalitets- og priskontrollgruppene som har som målsetning å forbedre nettverket.
6. Siden vi er en gruppe individer, er hvert medlem ansvarlig for hans/hennes handlinger, så vel som varer og tjenester som blir tilbudt i Nettverket.
7. Vi tror at å tilhøre en gruppe ikke innebærer en avhengighetsrelasjon, siden individuell deltakelse er frivillig for alle medlemmene i Nettverket.
8. Grupper må være formelt organiserte eller permanente siden nettverksmodellen impliserer en konstant endring i roller og funksjoner.
9. Vi tror det er mulig å kombinere en gruppes autonomi (ringer eller *nodos*), når det gjelder å styre interne forhold, med alle Nettverkets prinsipper.
10. Vi oppfordrer alle, som medlemmer av Nettverket, til ikke å støtte, moralsk eller materielt, enhver aktivitet som kan hindre Nettverkets hovedmålsetninger.
11. Vi mener det beste eksempelet er vår adferd innenfor og utenfor Nettverket. Vi beholder konfidensialitet omkring våre private liv og viser forsiktighet i den offentlige behandlingen av de saker som kan endre Nettverkets vekst.
12. Vi tror dypest sett på en idé om framskritt basert på den bærekraftige, gjensidige støtten fra det store flertallet av mennesker fra alle samfunn.⁷³

---

⁷³ Egen fri oversettelse fra spansk. Prinsippene er hentet fra RGTs offisielle nettsider, <http://www.autosuficiencia.com.ar>